

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

**Reenactment v prostředí České republiky a jeho využití v edukačním
procesu**

Magisterská diplomová práce

Jan Bartošek

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radmila Prchal Pavlíčková, Ph.D.

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma: „Reenactment v prostředí České republiky a jeho využití v edukačním procesu.“ vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucí diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 16. dubna 2024

Jan Bartošek

Poděkování:

Děkuji zejména paní doc. Mgr. Radmile Prchal Pavlíčkové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za trpělivost, za její osobitý přístup a za vše, co jsem se od ní mohl naučit. Tímto také děkuji dalším členům Katedry historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci za jejich práci a kolegům a kolegyním za vážené a vždy dobře míněné rady.

Obsah

1. ÚVOD.....	5
2. REENACTMENT A OŽIVENÁ HISTORIE JAKO KULTURNÍ FENOMÉN	8
2.1 VÝVOJ A STRUČNÁ HISTORIE REENACTMENTU V ČESKÉM PROSTŘEDÍ PO ROCE 1989.....	11
2.2 CÍLE A MOTIVACE ÚČASTNÍKŮ REENACTMENTU.....	13
2.3 VÝZNAM REENACTMENTU V UCHOVÁVÁNÍ HISTORICKÉ PAMĚTI VE VZTAHU K MÍSTŮM	16
3. ÚČEL, VÝZNAM A VYMEZENÍ SKANZENU V ČESKÉ REPUBLICE	18
3.1 ROLE ARCHEOSKANZENŮ A ARCHEOPARKŮ V REENACTMENTU	23
3.2 ARCHEOSKANZENY, ARCHEOPARKY V ČESKÉ REPUBLICE.....	25
3.3 ARCHEOSKANZENY, ARCHEOPARKY V PŘÍLEHLÝCH OBLASTECH ČESKÉ REPUBLIKY	41
3.4 POZŮSTATKY POHRANIČNÍHO OPEVNĚNÍ.....	45
3.5 HRADY A ZÁMKY	47
4. LARP VE VZTAHU K HISTORICKÝM TÉMATŮM	48
4.1 HISTORICKÉ LARPY V PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY	50
5. REENACTMENTOVÉ EVENTY	57
5.1 PRAVĚK	58
5.2 STAROVĚK.....	60
5.3 STŘEDOVĚK.....	61
5.4 NOVOVĚK.....	65
5.5 19. STOLETÍ	66
5.6 20. STOLETÍ	67
5.7 MULTIPERIODÁLNÍ EVENTY	70
6. JINÉ MOŽNOSTI VYUŽITÍ REENACTMENTU VE VÝUCE DĚJEPISU	73
7. EMPIRICKÁ ČÁST	78
7.1 METODOLOGIE	78
7.2 VÝBĚR RESPONDENTŮ	82
7.3 STRUKTUROVANÉ OTÁZKY UŽITÉ V RÁMCI STRUKTUROVANÝCH ROZHovorŮ	85
7.4 VÝSLEDKY VÝZKUMU	86
8. ZÁVĚR.....	106
9. SUMMARY	110
10. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	111
10.1 ROZHovORY EMPIRICKÉ ČÁSTI.....	111
10.2 LITERATURA	112
10.2 ONLINE ZDROJE	115

1. Úvod

Tento text z důvodu jazykové ekonomie používá generické maskulinum, pod pojmem reenactor, žák, student, respondent atd., je zde míněna i reenactorka, žákyně, studentka, respondentka atd., aniž by bylo upřednostňováno kterékoliv pohlaví, a to jak v případě výskytu v rámci jednotného, tak i v rámci množného čísla.

Diplomová práce se zabývá reenactmentem v edukačním procesu. Reenactment je poměrně unikátní fenomén, který je pevně spojen s historickým bádáním a prameny jakožto integrální součástí historického poznání. Tento fenomén má zejména v anglofonním světě velmi dlouhou tradici a hledali bychom zde i jeho původ, a tak se přirozeně díky pádu železné opony začal dostávat naplno i do nynější České republiky. Reenactment bychom mohli velmi zjednodušeně definovat jako proces či aktivitu, která na základě zkoumání primárních či sekundárních pramenů transformuje a rekonstruuje poznatky o mrtvé kultuře do zhmotňování a rekonstruování předmětů, procesů nebo emocí. Obšírněji se budu jeho vymežováním zabývat dále v kapitole Reenactment a oživená historie jako kulturní fenomén. Podstatnou částí reenactmentu je také to, že může nabízet neotřelé pohledy na dějiny každodennosti a zejména zprostředkovávat na základě více smyslového vnímání a vytváření dalšího úhlu pohledu či přístupu, kdy bychom poznávání historie na základě pramenů vnímali jako věci dávno minulé, přičemž reenactment umožňuje, samozřejmě s jistou dávkou pochybností a kritického náhledu na věc, podívat se na některé aspekty z hlediska synchronního vnímání. Reenactment zkoumá také technologii výrobních procesů, vlastnosti užitých materiálů, funkčnost daných předmětů i třeba jejich durabilitu a může tak sloužit unikátnímu poznávání někdejších skutečností a mimo jiné se také zaměřuje na fyzický zážitek, prožitek a vnímání či alespoň snahu o vnímání stejných či podobných emocí a pocitů, které mohli zažívat ztvárňované osoby. Z toho vyplývá, co jsem již naznačil výše, že reenactment může mnohdy generovat takové poznatky takovými metodami a formami, které za daných okolností a s těmi prameny, které jsou k dispozici, by ani jinak nebylo možné získat.

Na tyto myšlenky však poukazovali již archeologové zabývající se experimentální archeologií, kteří rekonstrukci a repliky předmětů používají pro zjišťování informací, které by jinak nezískali, například doba výstavby pravěkých či středověkých objektů, jejich durabilita vůči povětrnostním vlivům, spotřeba materiálu atd.

O takovém přístupu se v prostředí České republiky uvažuje přinejmenším od 70. let, kdy Ivana Pleinerová společně s kolegy stála u zrodu experimentální archeologie.¹

O tom, že je tematika každodennosti a propojování tzv. velkých dějin s těmi, které stojí na jejich pozadí, nás může zpravovat hned několik indicií. Za sebe bych uvedl krom silné intence orientovat výuku dějepisu mnohem intenzivněji do metod spojených s badatelskou výukou,² i tu, kterou považuji za zdaleka nejaktuálnější a velmi nosnou pro rok 2024, potažmo vývoj výuky dějepisu, a to novou revizi RPV, která mimo jiné postihuje i část zabývající se Vzdělávacími oblastmi, konkrétně část nazvanou Člověk a společnost, kdy v rámci dějepisu v kapitole „Tvoříme dějiny“ zohledňuji i individuální práci s artefakty či modely. Ve vztahu k práci s artefakty, modely a hmotnou kulturou se hovoří o aktivizačním potenciálu, který rozvíjí žáka při vlastní tvorbě.³

Důvodem výběru tohoto tématu, které ostatně samo o sobě je dle mého mimořádně atraktivní, je umocněno mou osobní zkušeností s tímto fenoménem. Sám se totiž reenactmentem na několika různých úrovních zabývám. Mám osobní zkušenost nejen různorodými reenactmentovými eventy, včetně jejich organizace, ale v menší míře i spoluprací s archeoskanzeny či archeoparky nebo univerzitami. Součástí osobních zkušeností s reenactmentem je ale také přímá konfrontace učitelů, potažmo žáků a studentů, s reenactmentem a jeho mechanismy, a to jak na základě tvorba a realice projektové výuky, tak se samotným ztvárňováním a aplikací reenactmentových mechanismů v rámci magisterských učitelských praxí, kde na ni reagovali pozitivně jak studenti, tak pedagogové.

Právě tyto reakce byly tím rozhodujícím aspektem, který inicioval mou snahu zabývat se reenactmentem do hloubky a zkoumat jeho možnosti spjatými s pedagogickou praxí. To je ostatně cílem této diplomové práce. Cílem práce je prozkoumat fenomén reenactmentu, případně jeho přidružených alternativ, ve vztahu k edukačnímu procesu. Základně definovat reenactment či přinejmenším objasnit tento pojem a fenomén, přestože se díky dlouhému vývoji a širokému pojetí tento cíl může jevit jako nanejvýš obtížný.

---

¹ PLEINEROVÁ, Ivana: *An experimental station at Březno near Louny (NW Bohemia)*. In: CHARVÁT, Petr – SCOTT, Brian: *Archeology in Bohemia 1986-1990*. Praha 1991

² PINKAS, Jaroslav – NAJBERT, Jaroslav – ČINÁTL, Kamil, a kol. *Soudobé dějiny: pro 9. ročník základních škol a víceletá gymnázia*. Plzeň 2022.

³ *Na základě absolvování kvalitního edukačního programu v paměťové instituci nebo ve veřejném prostoru vytváří vlastní výstup*. Praha 2024. Online: <https://prohlednout.rvp.cz/ovu/cas-dej-002-zv9-015> [cit. 9. 4. 2024].

Následně si kladu za cíl předejít možné motivace účastníků a protagonistů, reenactorů. Stěžejní otázkou v rámci diplomové práce je, za jakých okolností, kde a při jakých příležitostech se pedagogové, potažmo studenti a žáci, mohou s reenactmentem seznámit a v čem může být v rámci edukačního procesu přínosný. Ve vztahu k uvedenému cíli vztaženému k reenactment považuji za důležitou rovinu i otázku týkajících historických larpů a obecně larpových mechanismů, protože zejména v poslední dekádě pronikají i do reenactmentu a dramaticky dle mého soudu umocňují celkový edukační potenciál.

V praktické části práce se za pomoci kvalitativně vedeného strukturovaného rozhovoru budu zabývat vztahem reenactorů, učitelů dějepisu, právě k reenactmentu a historickým larpům a jejich zastoupení v rámci jejich pojetí výuky dějepisu. Jde především o to, zda respondenti reenactment a historické larpy využívají, zda si myslí, že jsou tyto aspekty zastoupeny nedostatečně, adekvátně či až příliš, nebo zdali s sebou jejich využívání nese i nějaké limity nebo omezení.

2. Reenactment a oživená historie jako kulturní fenomén

Mnohými perspektivami, které prostupují napříč společenským vnímáním, bývá reenactment vnímán různými pohledy a přístupy. Jedná se o široce rozkročené téma s poměrně nejasnými hranicemi, které jsou definovány nejčastěji účastníky samotnými. Problematika definice reenactmentu je mimo jiné také výrazně spjata s tím, že prochází různorodými obměnami a dramatickým vývojem, stejně tak jako reenactment sám o sobě. Reenactment je možné označit, zejména v prostředí Československa po roce 1989, jako kulturní či sociální fenomén.⁴

Obecně k problematice vymezení bude třeba přičíst nejen rozkročenost reenactmentu, ale také velmi heterogenní skupinu lidí, kteří se jím zabývají. Jednu z mnohých definic či pokusů o vymezení historického reenactmentu můžeme nalézt ve velmi obširně zpracovaném zdroji na zahraniční wikipedii. Tu používám s vědomím toho, že se jedná o zdroj nanejvýš problematický, avšak v tomto případě poplatný účelu, protože právě díky wikipedii můžeme zkoumat, jakým způsobem je prezentován reenactment širší veřejnosti, což pro utváření pohledu na reenactment a jeho postavení, jakožto i využití v edukačním procesu, je jistě hodnotný pohled. Ta jej vymezuje jako pedagogickou či zábavnou aktivitu, v níž se převážně amatérští entuziasté a nadšenci do historie oblékají do dobových uniforem či civilních oděvů, aby systematicky rekonstruovali aspekty historických událostí či období.⁵

Dále se definice výrazně vymezuje a zaobírá právě onou heterogeností napříč uživateli. Poukazuje na majoritní podíl amatérů, ale poukazuje rovněž na řadu odborníků ve svém oboru, kteří se reenactmentu věnují. Ti často pečlivěji studují prameny, vybavení, uniformy a další artefakty, které mohou použít v rámci historické rekonstrukce. Vybavení a oděvy si tito entuziasté pořizují buď ve specializovaných obchodech, či si je sami vyrábějí. Historické rekonstrukce se věnují širokému spektru historických epoch, od paleolitických lovců, přes období pozdní antiky, raného, vrcholného i pozdního středověku, novověku až po nedávné světové války, období studené války i počátky 21. století.⁶

---

⁴ SVOBODA, Ondřej: *Publicistický dokument Reenactment a historická rekonstrukce jako kulturní fenomén*. Praha 2020, s. 34 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

⁵ *Historical reenactment*. Londýn 2016. Online: https://en.wikipedia.org/wiki/Historical_reenactment [cit. 13. 01. 2024].

⁶ Tamtéž.

Termín reenactment pochází z anglofonního prostředí a je původem stažen k reenactment, tedy opakování nějaké činnosti. Přímo ve spojitosti s historií je pak reenactment asociován jako performance zaměřená na znovu opakování historie.⁷ Tato mezinárodní terminologie se vzhledem k internacionálnímu charakteru reenactmentu rychle uchycuje a zpravidla se i v českém prostředí užívá s historickou rekonstrukcí termín reenactment.⁸ V českém prostředí existují pro reenactment existují samozřejmě i jeho ekvivalenty, příkladem budiž termíny oživená historie, oživlá historie či historická rekonstrukce. Tyto termíny představují aktivity, kdy jsou historické nástroje, činnosti a oděvy začleněny do interaktivní prezentace s cílem nabídnout pozorovatelům a účastníkům autentický pocit návratu v čase. I když nemusí živá historie nezbytně směřovat k rekonstrukci konkrétní historické události, sdílí s ní mnohé prvky a někdy se s ní i prolíná. Živá historie tak představuje vzdělávací nástroj, který využívají muzea, archeoskanzeny, archeoparky, interpretační a zájmové skupiny atd. Tyto a další různé instituce či organizace a spolky se věnují historickým rekonstrukcím edukaci veřejnosti nebo svých členů v konkrétních aspektech historie, jako jsou módní trendy, formy zábavy, řemesla, či k jednoduchému představení každodenního života v daném historickém období.⁹

Problematika vymezení reenactmentu však netkví nejen v pluralitě daného tématu, ale také v zásadě nemožnosti plného propojení historie a její rekonstrukce. Tato problematika spočívá zejména ve faktické utopii plně dosáhnout ztvárněvaného záměru, ať už z důvodu materiálních statků, z důvodů spojených s neexistujícím prostředím, bezpečnostních či lingvistických problémů nebo jen prosté neschopnosti vnímat skutečnost někdejšíma očima. Všechny tyto problémy a mnohé další mohou v působit negativně na autenticitu reenactovaného projektu, osoby, období atd.

---

⁷ *Reenactment*. San Mateo 2024. Online: <https://www.vocabulary.com/dictionary/reenactment> [cit. 13. 01. 2024].
Re-enactment: Cambridge 2024. Online: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/re-enactment> [cit. 13. 01. 2024].

Reenact definition & Meaning. Springfield 2023. Online: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/reenact> [cit. 13. 01. 2024].

⁸ *Historická rekonstrukce*. Praha 2008. Online: https://cs.wikipedia.org/wiki/Historick%C3%A1_rekonstrukce [cit. 13. 01. 2024].

⁹ *Living history*. Mechanicsburg 2016. Online: https://en.wikipedia.org/wiki/Living_history [cit. 13. 01. 2024].

Jiným způsobem se k vymezení reenactmentu staví profesorka humanitních věd Vanessa Agnew, která reenactment charakterizuje jako historickou reprezentaci s fyzickým a psychickým úsilím poskytujícího účastníkům možnost interaktivně prožívat historické události ve specifických rolích. Tato praxe, tedy skloubení výzkumu a následné interpretace a interakce, inklinuje k participativnímu zapojení do simulovaného historického prostředí, kde účastníci vybaveni autentickými oděvy a jinými předměty vykonávají rekonstrukci daných událostí či improvizované situace na základě vlastních poznatků či scénářů, které mohou sloužit k ověřování teorií v praktické rovině.¹⁰ I přes provázející nepohodlí, fyzické a psychické nároky vyplývá z analýzy článku výrazný paradox, kdy strádání, ať už fyzické či psychické, je vnímané jako neodmyslitelný aspekt reenactmentu, jenž posiluje intenzitu celkového prožitku. Tento aspekt představuje mimořádný přínos k obohacení narativní dimenze reenactmentu, kde subjektivní diskomfort působí jako katalyzátor pro hlubší a autentičtější vnímání historického kontextu.¹¹

Deb Fuller, jeden z renomovaných odborníků časopisu *Exarc* zaměřující se na vztah experimentální archeologie s reenactmentem, se ve stejnojmenném časopise zabývá definicí reenactmentu v kontextu profesionálního ztvárnění určité epochy v rámci některých archeskanzenů jako strategickým využíváním externích jednotlivců nebo kolektivů k autentickému ztvárnění historických událostí na vyhrazeném místě či v muzeu, zpravidla během speciálních eventů tomu uzpůsobených. Upozorňuje dále na to, že reenactoři zpravidla nejsou součástí pracovního kolektivu sdružujícího se kolem archeoskanzenu či jiných vzdělávacích institucí, nýbrž jsou spíše externisté. Jinými slovy je dle Fullera reenactment možné vnímat takřka striktně jen jako volnočasovou aktivitu.¹²

Historik a archeolog působící na univerzitě v Madridu, José-Manuel González, definuje reenactment jako snahu o obnovu způsobů užívání předmětů, zvyků, materiální kultury a dalších aspektů minulosti na základě pramenů a odborné literatury za účelem dosažení cílů souvisejících s rozšiřováním kulturních obzorů a vzdělávání obecně. Aplikace reenactmentu k historii je zpravidla výsledkem experimentu a studia odborné literatury či přímo pramenné základny a jejich následné interpretace a propojování.

---

¹⁰ AGNEW, Vanessa. *Introduction: What Is Reenactment?*. *Criticism* 46, 2004, 3, s. 327-339.

¹¹ MCCALMAN, Iain: *The Little Ship of Horrors: Reenacting Extreme History*. *Criticism* 46, 2004, 3, s. 477-486.

¹² FULLER, Deb: *How to run a Reenactment – introduction to reenactments and Reenactors*. *Exarc* 15, 2019, 1. Online: <https://exarc.net/issue-2019-1/mm/how-run-reenactment-part-1> [cit. 13. 01. 2024].

Nedílnou součástí je pak následná prezentace veřejnosti, která by měla být podpořena akademickým prostředím, či v něm být ukotvována.

Ačkoliv historii defacto nelze znovu prožít, pozorovat či bez výhrad replikovat, existují alternativy, jak ji co nejvíce pochopit a prožít prostřednictvím živých nebo počítačových simulací, které částečně překonávají počáteční abstrakci.¹³ Historická rekonstrukce jako forma rekonstrukce dějin s cílem zkoumat či vzdělávat implementuje proces spojený s historickou metodou a ve většině případů přidává další prvek, a to efektivní přenos nebo šíření nabytých znalostí. Tato praxe je stále populárnější, což svědčí o její schopnosti nabídnout inspirativní formu reflexe nad historickými událostmi, a to zejména ve vztahu k veřejnosti.¹⁴

2.1 Vývoj a stručná historie reenactmentu v českém prostředí po roce 1989

Ačkoliv bychom mohli hovořit o reenactmentu již mnohem dříve než po roce 1989, zaměříme se ve stručnosti zejména na vývoj po roce 1989, protože je tento kontext pro užití reenactmentu v synchronním edukačním procesu zdaleka nejpodstatnější.

Historie reenactmentu u nás je doposud odborně nepříliš dobře zkoumaným tématem, a tak obsáhnout ucelený pohled na tematiku je značně obtížné. Toto se pak propojuje s již výše zmíněným, tedy samotnou problematikou toho, jakými měřítky máme na reenactment nahlížet a jak jej vymezovat. Jednou z prací, které se historii českého reenactmentu věnuje, je diplomová práce Filipa Procházky, přičemž ani on sám neposkytuje nikterak podrobný pohled na reenactment a zaměřuje se takřka striktně na reenactment dějin 20. století, zejména světovým válkám, nikoliv fenoménu reenactmentu jako celku.¹⁵

Procházka mimo jiné uvádí, že do roku 1989 bychom mohli považovat reenactment za téměř undergroundovou záležitost s velmi limitovanými zdroji. Taktéž poukazuje na problémy spjaté s interpretací ve vztahu k režimu před rokem 1989 a spojuje problematiku s interpretacemi i s nedostupností celé řady pramenů. Dále uvádí, že celá u celé řady témat reenactmentu nacházeli ideologicky motivovanou společenskou recepci, zejména v kontextu ztvárňování husitského období. Explicitně hovoří o samotné společenské recepci husitských

---

¹³ GONZÁLEZ MANUEL, José: *Thinking Historically through Historical Reenactment*. *Social Sciences* 256, 2022, 11, s. 1-18.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ PROCHÁZKA, Filip: *Historie českého (československého) reenactingu*. Praha 2023, s. 34 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

válek, která byla silně ideologicky podmíněná, a to také do určité míry odpovídalo i odbornému diskursu.¹⁶

Ke změně situace na poli reenactmentu přispělo zejména uvolnění a změna stávajícího režimu v podobě sametové revoluce, což mělo za následek nejen uvolnění situace co do ideologicky podmíněného vnímání historie, ale také svobodnější přístup k informacím, včetně těch zahraničního charakteru. Takové změny vrcholí připojením k internetu, kdy dochází k počátku zlatého věku reenactmentu v jeho plné podobě. Odborníci i laici a amatéři mají zdaleka nejsnazší přístup jak k získávání informací, tak zejména k jejich sdílení, což zaručuje zdaleka nejrychlejší a nejdramatičtější vývoj reenactmentu.¹⁷

První polovinu 90. let bychom pak mohli vylicít jako dobu, kdy vznikají první oficiální kluby vojenské historie, tedy za dobu skutečně formování serióznějšího zájmu a pojetí reenactmentu,¹⁸ ačkoliv se Procházka vyjadřuje na základě soukromého archivu k situaci na poli reenactmentu na počátku 90. let v nepříliš pozitivním slova smyslu:

„Co to tehdy obnášelo – navlíknout všechno, co mají doma. Tehdy nebylo nic a rozumy se předávaly ústně.“¹⁹

Pravdou je, že jak ve společenském, tak i v tom spjatém s reenactmentem, se o období 90. let hovoří jako o období s přídomek „divoké devadesátky“.²⁰ To samozřejmě nekoresponduje s tím, s jakým pojetím asociujeme kvality reenactmentu nyní a ačkoliv stejně tak tato vývojová fáze nikterak nezavdává důvod myslet na užití historické práce v prostředí reenactmentu, faktem je, že i díky této vývojové fázi byly organizovány burzy s vojenskou tematikou, kde bylo možné obstarat vybavení odpovídající dobovým skutečnostem či literaturu s touto tematikou spojenou, což předznamenalo následný vývoj této zpravidla volnočasové aktivity směrem do 21. století.²¹

---

¹⁶ NEJEDLÝ, Zdeněk: *O smyslu českých dějin*. Praha 1953, s. 56.

¹⁷ PROCHÁZKA, F.: *Historie českého reenactingu*, s. 38-39.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tamtéž.

²¹ PROCHÁZKA, Filip: *Historie českého (československého) reenactingu*, s. 40-45.

2.2 Cíle a motivace účastníků reenactmentu

Pokud budeme analyzovat cíle a motivace účastníků reenactmentu, můžeme na ně pohlížet z neméně rozkročené perspektivy jako na reenactment samotný. Bude velmi záležet na proměně perspektivy napříč ztvárňovanými obdobími, ale také tím, čemu přiřkládají váhu jednotliví aktéři. I proto lze z hlediska motivací hovořit o několika možných podobách, které mohou nabývat jak prozaičtějších podob, tak se také mohou skutečným symbolem či cílem vedoucí k neopakovatelnému prožitku s hlubokou sebenaplňující katarzí.

Žurnalista Ondřej Svoboda popisuje ve své bakalářské práci cíl reenactorů jako snahu o co nejbližší či nejvěrohodnější historickou autenticitu respektující dostupné prameny k dané problematice.²²

Australští historikové a sociologové, Ian McCalman a Paul Pickering, kteří se tématem reenactmentu a jeho myšlenek dlouhodobě zabývají a definují je, poukazují na mnohem hlubší propojování získaných poznatků z pramenné základny. Popisují totiž proces či přímo stav, který je možné pozorovat zejména na eventech vysoké kvality a vysoké úrovně autentické hodnověrnosti bez konfrontace rušivými elementy, jako koncept „nenaplňující bezčasnosti“.²³

Tento koncept reflektuje spojení reality a historické perspektivy v momentech, kdy dochází k jejich vzájemnému prolínání a ztrátě odlišení synchronní a diachronní perspektivy. Autoři tuto myšlenku definují jako proces, v němž se realita a historie spojují do takové míry, že vytvářejí nový kontext, jehož přesvědčivost je natolik intenzivní, že účastník přestává vnímat původní synchronní realitu, která předcházela dané transformaci. Jedná se tedy o stav, kde synchronní a diachronní perspektiva konvergují do nediferencovatelného celku, což vytváří stav vědomí, o němž právě hovoří jako o konceptu "nenaplňující bezčasnosti".²⁴

Tato „nenaplňující bezčasnost“ není pouhým únikem od aktuální reality, nýbrž komplexním procesem, kde se individuum stává ponořeným do alternativního kontextu natolik, že nová realita nabývá plného charakteru a z alternativy se stává výhradním vjemem celkového vnímaného prostoru i času. Takový stav vědomí zahrnuje naprostou absenci jiných vnímaných prostorů a vjemů než těch, které vedou právě k oné transformaci ve výše zmíněný koncept.

---

²² SVOBODA, O.: *historická rekonstrukce jako kulturní fenomén*, s. 11.

²³ MCCALMAN, Ian – PICKERING, Paul: *Historical Re-Enactment: From Realism to the Affective Turn*. Londýn 2010, s. 1-9.

²⁴ Tamtéž.

Jedná se tedy o formu radikálního odtržení od běžné časové dimenze, kde minulost, přítomnost a budoucnost splývají do nepřetržitého a dynamického kontinua.²⁵ Analyzovat tento stav z odborné perspektivy by mohlo zahrnovat zkoumání jeho dopadů na psychologii jedince, na jeho paměťové mechanismy i konstrukci ztvárňované identity. Mohli bychom také zmínit to, jak „koncept bezčasnosti“ ovlivňuje vnímání historie a historických událostí, přičemž historický kontext ztrácí svou odosobněnost a stává se podmíněným nově vytvořenou realitou. Z hlediska filozofie času lze diskutovat o tom, jakým způsobem „nenaplnující bezčasnost“ zpochybňuje tradiční lineární představu času a utváří nový, mnohem komplexnější koncept časového prožívání, který by z hlediska utváření a nazírání na emoční prožitek mohl mnohem více odpovídat někdejšímu vnímání.

Jedním z odborníků na reenactment v České republice je bezpochyby Tomáš Vlasatý, jehož zájem tkví především v reenactmentu raného středověku, ale zabývá se také multiperiodálními tématy. Poukazuje v kontextu raného středověku hned na několik možných faktorů motivace proměnných v čase i z hlediska individuální perspektivy daných aktérů.

Dle Vlasatého představuje reenactment pro určitou skupinu jednotlivců konkrétní formu vyjádření jejich hlubokého zájmu o historii. Tato fascinace nezůstává pouze v rovině pasivního pozorování, nýbrž se transformuje v aktivní formu zkoumání a reprodukce konkrétního historického období. V tomto kontextu se ukazuje, že reenactment není pouze prostředkem k estetickému uchopení minulosti, ale stává se dynamickým procesem, který propojuje individuální entuziasmus s aktivní participací.

Jako významný faktor Vlasatý rovněž uvádí aspekt zapojování archeologů, historiků a jiných odborníků, kteří vstupují do reenactmentové komunity a formují ji jako aktivní členové. Tato skupina odborníků propojuje svou profesionální reflexi pramenů s praktickým experimentem, kdy se sami stávají aktéry asociovaných s reenactmentově orientovanými eventy. Tímto způsobem se tyto odborníci diferencují od těch, kteří se reenactmentu nevěnují, a doplňují tradiční formy akademického bádání aktivní participací na reenactmentových eventech, kde se jejich znalosti a dovednosti stávají nedílnou součástí rekonstrukčního procesu.

Tento symbiotický vztah mezi akademickým bádáním a reenactmentem přináší do oblasti historiografie a archeologie nové perspektivy. Archeologové, kteří se aktivně účastní reenactmentu, nejenže poskytují svůj odborný pohled na danou problematiku, ale také

---

²⁵ MCCALMAN, Ian – PICKERING, Paul: *Historical Re-Enactment: From Realism to the Affective Turn*. Londýn 2010, s. 13-22.

participují na vytváření živých, praktických rekonstrukcí historických událostí, předmětů, nebo procesů. Tímto způsobem vzniká obohacení historického diskurzu o reálné i emoční aspekty, které nelze získat pouhým teoretickým zkoumáním v izolovaném akademickém prostředí.²⁶

Tomáš Vlasatý dále uvádí, že pro významnou část reenactorů představuje rekonstrukce historických bitev nejen pouhý zdroj zábavy a poznání, nýbrž též jedinečnou fyzickou aktivitu, která se vyznačuje specifickým spojením estetiky a pohybové praxe. Šerm a vedení války či osobních soubojů s autentickými zbraněmi zaujímají v tomto rámci klíčové postavení, neboť slouží jako prostředek propojení moderního těla s pohybovými praktikami specifickými pro dané historické období. Tato aktivita nezůstává omezena pouze na estetický projev či rekreaci historických konfliktů; namísto toho se stává prostředkem napodobení a interpretace historických situací a konfliktů v autentickém fyzickém prostoru. V reenactingu bitev dochází k záměrnému vytváření podmínek, které co nejvíce simulují reálné bojové prostředí historických epoch. Boj vedený autentickými zbraněmi, ať už kopími, meči či luky či jinými druhy zbraní, není pouze prostředkem k vizualizaci bojových dovedností, ale také mechanismem pro praktické zkoumání dobových taktik, strategií a fyzických nároků, které s sebou historický boj nese, a ověřování jejich platnosti v praxi. Reenactori se tak neomezují pouze na pasivní recepci minulosti; naopak, stávají se aktivními účastníky, kteří prostřednictvím fyzické aktivity naplňují a oživují historický kontext.²⁷

Komunita reenactorů rovněž vychází z hluboké sounáležitosti a sdílení společného zájmu o historii, což vytváří jakousi kolektivní identitu a specifický sociální kontext pro interakce jednotlivců. Tato sounáležitost není pouze pasivním spojením zájmů, ale spíše dynamickým prvkem, který formuje komunitní struktury a otevírá prostor pro hluboké diskuze nejen nad historickými tématy. Zde se jednotlivci bezbřezě ponořují do historických kontextů, vytvářejí trvalé mezilidské vztahy a spolupracují na komplexních projektech, čímž reenactment překračuje hranice individuálních zájmů a stává se aktivním společenským fenoménem či životním stylem.²⁸

---

²⁶ VLASATÝ, Tomáš: Zaměstnancům platy, reenactorům zážitky. Slaný 2020. Online: <https://sagy.vikingove.cz/zamestnancum-platy-reenactorum-zazitky/> [cit. 13. 01. 2024].

²⁷ VLASATÝ, Tomáš: Zaměstnancům platy, reenactorům zážitky. Slaný 2020. Online: <https://sagy.vikingove.cz/zamestnancum-platy-reenactorum-zazitky/> [cit. 13. 01. 2024].

²⁸ Tamtéž.

2.3 Význam reenactmentu v uchovávání historické paměti ve vztahu k místům

K této části nepochybně přináležejí také kapitola týkající se reenactmentových eventů, o které budu hovořit více v kapitole Reenactmentové eventy. Avšak reenactmentové eventy spolehlivě odkazují na formování historického vědomí veřejnosti, tedy i žáků a studentů. Co je neoddiskutovatelné je však také vazba na specifické místo, kdy reenactoři dokáží velmi efektivně připomínat a udržovat v pamětech nejen za pomoci reenactingu někdejší významné události.

Příkladem může být v České republice extrémně populární bitva na slavkovském bojišti, které se pravidelně účastní nižší až vyšší tisíce účastníků i návštěvníků. Bitva tří císařů je i v rámci reenactmentu velmi populární, protože se jedná o významnou součást geopolitického formování Evropy 19. století. Na příkladu Bitvy tří císařů bych rád demonstroval mechanismus, kterým dle mého dokáže reenactment spoluutvářet vztah k uchovávání historické paměti. Tato bitva má význam pro uchovávání historické paměti z několika důvodů:

Prvním důvodem je její strategický a politický význam, kdy slavkovská bitva byla jedním z významných vítězství francouzského císaře a měla zásadní dopad na evropskou politiku a skladbu moci v této části Evropy.

Druhým důvodem je její vojenská taktika a strategie. Bitva u Slavkova je často studována pro svou inovativní vojenskou taktiku a strategii, kterou Napoleon využil ke svému vítězství a dodnes je předmětem fascinace nejen vojenských historiků, ale také reenactorů.

Třetím důvodem je význam z hlediska kulturního dědictví. Bitva u Slavkova je důležitou součástí evropské historie a kultury a její rekonstrukce a uchování připomíná důležité události a památky, které formovaly moderní Evropu.

Do nějaké míry je dle mého soudu možné tyto výše zmíněné body, zejména druhý a třetí, aplikovat ve skrze na reenactment významných událostí obecně, tedy do nějaké míry tyto aspekty a jejich přínosnost generalizovat. Za klíčové faktory považují zejména významnost, relevanci z hlediska historické autenticity, ale také samotnou pietu a projevy úcty obětem válečných konfliktů.

Co je však důležitější než bitva samotná, je zachovávání míst, kde se takové bitvy odehrávaly. Příkladné jsou právě bitvy asociované s reenactmentem 19. století, kde se mi

z hlediska pozorování jeví pietní akty zdaleka nejčastější. Nicméně pravdou je, že nejsou ani zdaleka ojedinělé a můžeme je spolehlivě nacházet již v rámci reenactmentu 30. leté války.²⁹

V souvislosti s výše zmíněnou Bitvou tří císařů se pravidelně odehrává pietní akt v neděli ve 12 hodin přímo na Mohyle míru, kam se v průběhu 20. století symbolicky ukládaly ostatky zemřelých právě v důsledku událostí, jejichž předmětem je sobotní rekonstrukce bitvy.³⁰

Jde tak o pomyslně uzavírající se kruh, který předznamenává události doby minulé, avšak je oživuje i proto, aby si lidé připomínali události plné krve, násilí a lidského zmaru, které se mnohdy odehrávaly přímo v blízkosti jejich bydlíšť. Rovněž se tak jedná o symbolické uctění padlých, posilování kolektivní identity a společenské soudržnosti. Tyto události umožňují lidem sdílet společný prožitek a pocity solidarity. Vytvářejí prostor pro vzájemnou podporu a empatii mezi členy společnosti.

V neposlední řadě však reenactoři plní i funkci dobrovolnickou a edukační. V některých případech jsou totiž sami reenactoři zainteresováni i do správy a údržby zmíněných památníků. O takový příklad se jedná třeba v souvislosti s udržováním památek z války roku 1866. Pro tyto účely vznikla organizace Komitét pro udržování památek z války roku 1866, z.s., která se právě správou a údržbou památníků zabývá, a je ze značné části buď reenactory přímo tvořen, či s nimi v různých mírách zainteresovanosti spolupracuje.³¹

Nad rámec správy a údržby památníků, které v těchto případech nezajišťuje stát, ale právě dobrovolníci a entuziasté, vznikají i publikace a odborná literatura. Ta se zpravidla zabývá konflikty samotnými a jejich uchováváním v historické paměti, zejména prostřednictvím rekonstrukcí historických událostí, krajiny a správou památek s nimi spjatými.³²

---

²⁹ VICHROVÁ, Věra: 373. výročí bitvy. Jankov 2018. Online: <https://obecjankov.cz/historie/bitva-u-jankova/373-vyroci-bitvy> [cit. 5. 3. 2024].

³⁰ Pietní akt na Mohyle míru. Prace 2022. Online: <https://www.1805.cz/akce/pietni-akt-na-mohyle-miru/> [cit. 5. 3. 2024].

³¹ BARUS, Martin: Komitét pro udržování památek z války roku 1866, z.s. Hradec Králové 2011. Online: <https://komitet.1866.cz/o-spolku> [cit. 5. 3. 2024].

³² HOLAS, Matouš: Svědectví válečné krajiny – Výsledky interdisciplinárního výzkumu východočeských bojišť z prusko-rakouské války roku 1866. Hradec Králové 2023.

3. Účel, význam a vymezení skanzenu v České republice

Tato kapitola se bude zabývat především archeoskanzeny a archeoparky v prostředí České republiky a případně jejího blízkého okolí. Obecně je problematické určit kritéria, podle níž by mohl být níže uvedený výčet strukturován, avšak právě kritérium, zdali archeoskanzeny nabízejí programy pro školy a umožňují pedagogům reagovat na poptávku po organizování exkurzí, které by vedly k z hlediska typického školského prostředí k netradičním metodám a přístupům k výuce dějepisu, bylo stěžejní kritérium pro níže uvedený výběr archeoskanzenů a archeoparků.

Ve výběru, který je, připouštím, značně ovlivněn mým subjektivním pohledem, jsem přistupoval zejména ve vztahu k možnostem školních programů nebo pro svůj věhlas a obecně dobré jméno v komunitě reenactorů. Vytvořením výběru takového vzorku pak vytvářím obraz toho, jaké prostředí a jaké možnosti je k dispozici mají pedagogové co do využití nabízených programů a do jaké míry jsou archeoskanzeny a archeoparky nosné pro reenactment a oživení někdejší kultury. Výběr skanzenů níže tak není všeobjímající, ale prezentuje dle mého názoru ty, se kterými se pedagogové mohou setkat zdaleka nejčastěji. Takové archeoskanzeny či archeoparky mohou nabízet v prostředí České republiky unikátní možnosti v rámci výuky dějepisu, které jinde nenalzáme, a to buď co do formy programů pro školy, organizovaných eventů či pro svou unikátní skladbu objektů, nejčastěji jde však o kombinaci vícero faktorů.

V českém prostředí se tematice skanzenů a experimentální archeologii věnuje celá řada zdrojů. Můžeme zmínit asi ten nejznámější, ostatně je to také ten, ze kterého pochází mnoho informací týkající se archeoskanzenů, a tím je časopis *Živá archeologie*.³³ V českém prostředí se věnují tematice zejména Bohumil Dragoun, Radomír Tichý či Ivana Pleinerová.³⁴ Na poli tohoto tématu však vznikají také obsáhlé diplomové práce. Zmínit můžeme tu z pera Lenky Hálkové, která se zabývala Experimentální archeologií a dobou laténskou ve výuce dějepisu.³⁵

---

³³ *Časopis Živá archeologie*. Hradec Králové 2023. Online: https://uni.uhk.cz/archeologie/?page_id=20231 [cit. 28. 2. 2024].

³⁴ PLEINEROVÁ, Ivana: *An experimental station at Březno near Louny (NW Bohemia)*. In: CHARVÁT, Petr – SCOTT, Brian: *Archeology in Bohemia 1986-1990*. Praha 1991, s. 256-259.

³⁵ HÁLKOVÁ, Lenka: *EXPERIMENTÁLNÍ ARCHEOLOGIE – DOBA LATÉNSKÁ VE VYUČOVÁNÍ DĚJEPISU*. Plzeň 2020, s. 15-17 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

Původně skanzeny vznikaly jako přidružené součásti výzkumů ve spojení s archeologií, a to konkrétně experimenty v archeologii, kdy archeologové získávají data umožňující uvažovat o náročnosti výrobních postupů, možných technologií či celé řadě jiných aspektů, které zpravidla teoretickým zkoumáním artefaktů jdou zjistit jen velmi obtížně. Právě proto vznikají první archeoskanzeny, které k experimentální archeologii slouží, a to již v roce 1981 v Březně u Loun.³⁶

Situace spjatá s funkcí a tvorbou archeoskanzenů se měnila zejména v průběhu 90. let a začátku 21. století, kdy vzniká celá řada archeoskanzenů, a to jak prostřednictvím institucí spojených se státním aparátem, tak v gesci zájmových sdružení zcela bez zásahů odborných institucí. Do popředí se dostává pro Českou republiku poměrně nový fenomén, a tím je reenactment. Ten právě v kontextu vznikajících sdružení a zájmových skupin předznamenává vývoj orientace archeoskanzenů na reenactment a znázorňování historie směrem k veřejnosti, kdy znázorňují živou kulturu někdejších dob pomocí její rekonstruované podoby. Součástí mnoha skanzenů se tak stává tvorba výukových programů pro školy a doprovodné události, které slouží zejména k popularizaci daného období, archeoskanzenů, instituce daného sdružení atd.³⁷

V České republice se používají pro označování rekonstruovaných podob staveb dob minulých různé termíny. Narazit můžeme na označení jako archeoskanzen, archeopark, zážitkový park či historypark. Vymezování archeoskanzenů je ovšem velmi komplikované a trpí nejasnými konturami.

Označení skanzen definoval Jiří Langer, přední etnolog, historik a spoluzakladatel hned několika skanzenů u nás, jako:

„vědeckou instituci, která odbornou formou interpretuje a uchovává lidovou kulturu formou specializované muzejní expozice ve volné přírodě. Měla by v sobě zahrnovat prostorové, časové, sociální kulturní a přírodní souvislosti a podávat komplexní obraz lidové kultury.“³⁸

Toto se však zpravidla týká skanzenů orientovanou na lidovou kulturu a regionální dějiny, přičemž podobně jako skanzeny operují na bázi zachování či znovuoobnovování lidové

---

³⁶ *O archeoskanzenu*. Louny 2024. Online: <https://www.archeoskanzenbrezno.cz/historie-vyzkumu-v-brezne/> [cit. 28. 2. 2024].

³⁷ HÁLKOVÁ, L: *EXPERIMENTÁLNÍ ARCHEOLOGIE*, s. 18.

³⁸ LANGER, Jiří: *Evropská muzea v přírodě*. Praha 2005. s. 16.

kultury, velmi obdobně je tomu tak u archeoskanzenů, které jsou vystavovány na základě konkrétních nálezů a mají přímou vazbu na lokalitu ve vztahu ke starším dějinám.³⁹

Naproti tomu Archeoparky se oproti archeoskanzenům liší zejména tím, že se nevyznačují onou archeologickou vazbou na danou lokalitu.

Třetí z možností, jakými se v českém prostoru tyto objekty nazývají, je centrum experimentální archeologie. To slouží zejména k prověřování historických faktů metodami experimentální archeologie ve spolupráci s dalšími vědeckými institucemi.⁴⁰

Dalším z možných pohledů, jak se archeoskanzeny a archeoparky zabývat a jak je kategorizovat, nabízí členění Miroslava Válka. Ten je vyčleňuje do tří kategorií:

1) Profesionální zařízení vytvořená za účelem provádět cílené vědecké experimenty, které pomáhají archeologům ověřovat technické a technologické postupy pravěkých a středověkých stavitelů a výrobců. Tato zařízení se zaměřují na stavební rekonstrukce konkrétních lokalit jako celku. Příkladem takového archeoskanzeny je Březno u Loun.

2) Pedagogicko-didaktická zařízení, která jsou navržena s ohledem na zájmy dětí a zaměřují se na podporu poznávacího procesu, rozvoj manuálních dovedností a zábavu. Příkladem takového archeoparku je Praha – Liboc.

3) Komerčně orientované archeoskanzeny či archeoparky vycházející z předpokladu tvorby obsahu nejen edukativního charakteru, ale také prostého pobavení. Důraz je kladen na vytvoření atmosféry a přítomnosti emoce či zážitku, mnohdy na úkor věrohodnosti expozic či objektů, jejichž kvalita může být rozporuplná. Příkladem takového archeoskanzeny je Modrá.⁴¹

Tyto dva pohledy však pohlížejí na archeoskanzeny a archeoparky ze dvou naprosto odlišných perspektiv. Válkův pohled zohledňuje aktuální stav ve vztahu k funkčnosti, kdežto Langerův přístup k objektům zohledňuje prvotní záměr a vztah k někdejší živé kultuře či archeologické pramenné základně. Ve výsledku tak oba pohledy vytvářejí komplexní perspektivy, které se však mohou vzájemně kombinovat a doplňovat, což ještě více ztěžuje situaci z hlediska terminologie a obecně přístupu k jasnějšímu kategorizování či definování

---

³⁹ DRAGON, Bohumír: *Několik poznámek k budování a provozu archeologického muzea v přírodě*. Živá archeologie 7, 2006, 7, s. 88.

⁴⁰ HÁLKOVÁ, L: *EXPERIMENTÁLNÍ ARCHEOLOGIE*, s. 20.

⁴¹ VÁLKA, Miroslav: *Archeoskanzeny jako forma prezentace kulturního dědictví a její využití v turistickém ruchu*. Etnologické rozpravy 12, 2005, 2, s. 145-156.

funkcí takových archeoskanzenů či archeoparků, protože jsou ve svých funkcích dle Válka fluidní, kdežto z hlediska Langerova pojetí často názvosloví nerespektují.

Dalším velmi podceňovaným a opomíjeným hlediskem je proměnnost v čase. Tím, že předmětem zájmu archeoskanzenů a archeoparků je znázornění živoucí kultury, vytváří elementy a přístupy, které jsou výrazně proměnné v čase, a to zejména ve vztahu k Váلكově terminologii. Tím spíše je nanejvýš obtížné kategorizovat archeoskanzeny a archeoparky do specifických kategorií. V praxi navíc tato terminologie ani zdaleka nekoresponduje s tím, jak samy sebe identifikují dané subjekty. Příkladem, kdy dochází k terminologickým nuancím, může být například archeopark Chotěbuz – Podobora a archeopark Netolice.⁴²

Objekt v Netolicích totiž skutečně pracuje na bázi někdejších stojících staveb a jedná se o jistou podobu rekonstruování a znovuoživování s vazbou na konkrétní místo. Taktéž archeopark Chotěbuz Podobora je silně spjat s místním výšinným sídlištěm, a tak pro oba projekty by dle nastíněné terminologie bylo více příznačné označení archeoskanzen. Objekty však samy sebe definují jako archeoparky.

Existují však i k poněkud více rozporuplné příklady, kdy „skanzen“ Země keltů nevyužívá ani jedné z nabízených terminologií a označuje se právě pouze jako skanzen.⁴³ To, jak jsem popsal výše, přináleží spíše objektům souvisejících s lidovou kulturou.

Přitom ani zvolení terminologie by nemuselo být v tomto případě natolik prosté, jak by se mohlo zdát. Jak ostatně popíšu v následující kapitole, Země keltů je archeologicky vázána na místní kdysi stojící oppidum v Českých Lhoticích vzdáleného od Země keltů přibližně čtyři kilometry. Země keltů se totiž identifikuje právě s tamním osídlením, avšak stojí na místě, kde nikdy žádné takové osídlení nebylo.⁴⁴ Otázkou pak je, do jaké míry se lze identifikovat s konkrétními lokalitami a do jaké míry je vazba na archeologickou lokalitu natolik závazná a geograficky podmíněná, aby propůjčovala onu výsadu užívat termín archeoskanzen.

Na všechny pády je nutné říct, že praxe zdaleka neodpovídá zavedené terminologii a není možné tak na první pohled bez bližšího a hlubšího zkoumání posoudit, zda se nacházíme v archeoparku či v archeoskanzenu, respektive zda místo, na kterém stojíme, je tvořeno

---

⁴² *Archeopark Chotěbuz-Podobora*. Chotěbuz 2024. Online: <https://www.archeoparkchotebuz.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

Archeopark Netolice. Netolice 2024. Online: <https://www.netolice.cz/turista-a-volny-cas/archeopark-netolice/> [cit. 28. 2. 2024].

⁴³ *Země keltů*. Nasavrky 2024. Online: <https://zemekeltu.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

⁴⁴ MANGEL, Tomáš: *Po stopách Keltů" v Nasavrkách*. *Živá archeologie* 7, 2006, 1, s. 41.

s vazbou na příslušící archeologickou lokalitu. Právě s ohledem na výše uvedenou problematiku v následujících řádcích budu užívat názvosloví právě takové, jaké skanzeny, archeoskanzeny, archeoparky či centra experimentální archeologie uvádějí a v rámci mediální prezentace používají.

Na místě je tedy zmínit hned několik případů, které blíže necharakterizují právě z toho důvodu, že se nejedná o archeoskanzeny či archeoparky, nýbrž buď o muzea, doprovodné atrakce v rámci jiných institucí či již zaniklé subjekty. Opět se nebude jednat o dalekosáhlý výčet všech projektů, ať už protože by takový výčet dalece překračoval možnosti této práce, tak protože je takový výčet silně proměnný jak z hlediska interpretace, míry autenticity ve vztahu k pramenné základně či odborné literatuře, tak z hlediska plurality výše zmíněných typů institucí. To se jeví jako problematické i u těch subjektů, jež jsem blíže charakterizoval pro jejich edukační potenciál. V kontextu přinášení spíše k typu muzea můžeme jmenovat například „archeoskanzen“ Dobšice.⁴⁵ Dalšími příklady mohou být projekty typu Repliky sklářské pece u Havlíčkova brodu⁴⁶ či zlatokopeckého skanzenu v Jeseníkách, které samy o sobě nenabízejí jako soukromé projekty žádné programy použitelné v rámci výuky dějepisu.⁴⁷

Poměrně zajímavou podobu, jaké mohou skanzeny nabývat, je začlenění se jako součást jiné instituce coby zábavní doplněk, kde opět výrazně figuruje problematický vztah při využívání odborné literatury a pramenné opory při jejich budování. Takovým případem může být například Osada z doby železné v areálu Zoologické a botanické zahrady města Plzně.⁴⁸

V českém prostředí nevídaným počinem je nepochybně expozice Archevita v rámci muzea v Roztokách u Prahy. Jedná se o multimediální expozici s muzejními sbírkami a rekonstrukcemi celých sídlištních objektů. Pointou, unikátností a zároveň skutečností, která z tohoto projektu dle mého nečiní archeopark či archeoskanzen, je jeho umístění do interiéru. Přestože se jedná o rekonstrukce staveb v měřítku 1:1, zařazuji tento subjekt spíše jako muzejní expozici než archeopark nebo dokonce archeoskanzen.⁴⁹

---

⁴⁵ VÁŇA, Jan: *Venkovní skanzen Keltské oppidum jako dětské hřiště*. Dobšice 2015. Online: <https://www.obec-dobsice.cz/venkovni-skanzen-keltske-oppidum-jako-detske-hriste/d-1068> [cit. 28. 2. 2024].

⁴⁶ *Tavba skla v replice středověké pece 2022*. Havlíčkův Brod 2022. Online: <https://www.muzeumhb.cz/akce/sklarska-tradice-nezna-hranic-die-glassmachertradition-kennt-keine-grenzen/> [cit. 28. 2. 2024].

⁴⁷ *Zlatokopecký skanzen*. Zlaté hory 2021. Online: <https://zlatehory.cz/zlatokopecky-skanzen/os-13879> [cit. 28. 2. 2024].

⁴⁸ *Osada z doby železné*. Plzeň 2022. Online: <https://zooplzen.cz/expozice-a-zvirata/evropa/osada-z-doby-zelezne/> [cit. 28. 2. 2024].

⁴⁹ ŠIMKOVÁ, Tereza: *Archevita, stopami věků*. Roztoky 2023. Online: <https://www.archevita.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

Jedná se však v českém prostředí o naprosto nové pojetí, jakým způsobem se dá přistupovat k rekonstrukcím staveb, a to konkrétně v rámci muzejních prostorů. Nicméně takové prostředí znemožňuje interakci reenactorů z důvodu nemožnosti praktikovat takřka všechny činnosti spojené s otevřeným ohněm, řadě řemeslných činností kvůli omezeným možnostem vypořádávání se s odpadním materiálem. To prakticky uzavírá možnost ztvárnit komplexitu někdejších podob života, tedy i programy pro školy musejí být z výše uvedených důvodů notně omezené.

Zároveň je však charakter interiérového umístění expozice i staveb velmi vhodný pro podporu nabízených programů, které jsou v rámci muzea v Roztokách u Prahy nabízeny. Bohužel v rámci expozice existuje pouze jeden strukturovaný program s názvem Vykladači historie.⁵⁰ Zároveň jsou zde popsány i některé z užitých metod, díky kterým se žáci a studenti seznamují se specifiky ztvárněných období. V tomto případě se jedná o takzvané muzejní kuffíky, které jsou rovněž popsány i v metodice muzejní edukace od muzejní a galerijní pedagožky Petry Šobánkové.⁵¹

3.1 Role Archeoskanzenů a Archeoparků v reenactmentu

Archeoskanzeny a archeoparky představují z hlediska pro formování zájmu o historii, potažmo archeologii více než vhodné prostředí. Disponují totiž vytvořeným prostorem, který pro reenactment vytvářejí takové podmínky, kdy v rámci areálů tvoří stavby či dílny, které spoluutvářejí celkový vjem a představují praktickou rovinu možností využití. Archeoskanzeny vytváří unikátní prostředí právě v tom, že si žáci či studenti, ať už v rámci eventů či v rámci programu pro školy, mohou prohlížet obě tváře viděného, tedy živou i mrtvou kulturu a vizualizovat si tak živé i zaniklé. Propojování pomyslného kruhu způsobuje možnost pohlížet na skutečnost s ohledem na to, jakým způsobem se mohly prvky jevit v živé kultuře předtím, než „přestaly existovat“.

Jedním z mnoha různých aspektů je rovněž propojování studovaných materiálů a praktických materiálů či procesů. Krom spolupráce s vědeckými pracovníky totiž mohou, a často se tak i děje, reenactori spolupracovat i s organizacemi či jednotlivci, kteří se zaměřují na didaktický přesah oněch témat.⁵²

---

⁵⁰ ŠIMKOVÁ, Tereza: Archevita, Vykladači historie. Roztoky 2023. Online: <https://www.muzeum-roztoky.cz/skoly-a-skupiny/1500-lektorsky-program-vykladaci-historie> [cit. 15. 4. 2024].

⁵¹ ŠOBÁŇOVÁ, Petra: *Muzejní edukace*. Olomouc 2012, s. 105.

⁵² HEEB, Julia: *Engaging Diverse Audiences at the Archaeological Open-Air Museum Düppel in Berlin – Practical Examples and New Strategies*. Berlín 2019. Online: <https://exarc.net/issue-2019-3/aoam/engaging-diverse-audiences-duppel> [cit. 12. 3. 2024].

K tomu, že se Archeoskanzeny stávají čím dál více populárními, se přiklání i litevský archeolog a jeden z předních reenactorů zaměřující se na raně středověkou oblast Baltu, Andrius Janions.

Ten nejenže upozorňuje na prospěšnost skanzenů kvůli jejich dispozicím a možnostem předvádět to, co se velmi obtížně znázorňuje i v rámci odborných publikací, a tím má na mysli řemeslné činnosti a způsoby zpracovávání rozličných materiálů s důrazem na jejich archeologický podklad. Ten je totiž mnohdy archeologicky zachycen právě na onom místě archeoskanzeny. Janions však upozorňuje také na možnost představit spolupráci s institucemi a zájmovými spolky, které tak mohou velmi efektivně profitovat díky poznatkům v rámci jakési symbióze.⁵³

Takové příklady však rozhodně nemusíme hledat až v dalekém Baltu. Jedním z příkladů právě takové kooperace by jistě byla spolupráce organizace Spolek historie a šermu TIZON a Muzea Těšínska. Ti vzájemně benefítují na základě konstantního nabízení programů ze strany muzea, ale také silné přidané hodnoty členů Spolku historie a šermu TIZON, kteří spoluutvářejí reenactmentové eventy, zpravidla konané o víkendech, což však dokáže velmi popularizovat jak archeopark, instituci samotnou, i organizaci Spolek historie a Šermu TIZON. Nutno dodat, že samo muzeum by nedokázalo suplovat reenactory zaštitující reenactmentové eventy, a to hlavně z personálních ani finančních důvodů. Poskytování vzájemné mediální podpory, propagace, odborné a poradenské činnosti a zároveň zázemí umožňujícího přibližovat historii právě oním uzavíráním pomyslného kruhu mrtvé a živé kultury v jeden, jsou ty prvky, které jsou pro reenactment a archeoskanzeny či archeoparky stěžejní až klíčové.⁵⁴

Některé archeoparky jsou přímo produktem zájmových spolků. Členové spolků a dobrovolníci z řad reenactmentové komunity jsou těmi, kteří zajišťují chod archeoparku a zároveň jeho správu i financování. Takové areály vznikají jako nadšenecké projekty a zpravidla se vyskytují jako součást projektů daných zájmových spolků. Ty je využívají samozřejmě k sebepropagaci, pořádání eventů, ale také mnohdy využívají své role a samy organizují programy pro školy, které částečně podporují jejich propagaci a financování. Je tedy zajímavé, že samotná občanská iniciativa zavdává předpoklad ke zlepšování či přinejmenším k diferenciaci možné podoby výuk dějepisu, a to bez zásadního přispění státem řízených a

---

⁵³ JANIONIS, Andrius: *Kernave Archaeological Site – the Place for Experimental and Living Archaeology*. Kernave 2018. Online: <https://exarc.net/issue-2018-3/mm/kernave-archaeological-site> [cit. 28. 2. 2024].

⁵⁴ ONDŘEKA, Zbyšek: *Výstavba Archeoparku pokračuje*. Těšínsko: vlastivědný časopis 51, 2008, 1, s. 24-25.

financovaných institucí, které se archeologií či historií v jakékoli formě zabývají. Takovým příkladem je bezpochyby Země keltů v Nasavrkách.⁵⁵

Samozřejmě existuje celá řada spolků a reenactorů, stejně tak archeoskanzenů či archeoparků, která žádných takových spojení nevyužívá, případně pouze na bázi jednotlivých výpomocí, avšak bez přítomnosti konstantního charakteru.

3.2 Archeoskanzeny, archeoparky v České republice

Rád bych k níže uvedenému výčtu archeoskanzenů, archeoparků či center experimentální archeologie uvedl, že mnohdy jsou informace o jejich vzniku, působení, rozsahu či veskrze další informace velmi kusé. To platí zejména pro ty subjekty, které jsou organizovány a spravovány zájmovými spolky, a často jediný možný zdroj jsou webové stránky subjektů samých. Na ty umísťují zpravidla ty informace, které jsou relevantní ve vztahu k jejich činnosti, a rozsah informací stejně tak jejich kvalita často nezavdává možnost srovnání s těmi subjekty, které jsou zřizovány profesionálními institucemi. V takových případech se zpravidla nacházejí informace obsažené i v rámci odborné literatury. Jak jsem již jednou výše zmínil, velmi častým zdrojem pro takové subjekty je buď časopis *Živá archeologie*, v letech 2000 až 2005 pod názvem *Rekonstrukce a experiment v archeologii*.⁵⁶

Dalším možným zdrojem jsou regionálně zaměřená periodika. Ty se však opět týkají těch archeoskanzenů či archeoparků, které jsou spravovány nějakou institucí. Jedním příkladem za všechny může být jistě archeoskanzen Modrá, jehož velkým propagátorem je docent Galuška.

3.2.1 Zážitekový park Zeměráj

Podle dostupných informací na webových stránkách se Zeměráj nachází v krajině středních a jižních Čech, nedaleko Orlíku nad Vltavou. Nutností je zmínit, že webové stránky jsou mimořádně dobře propracované, strukturované a velmi uživatelsky přívětivé. Tento přírodní park, který se rozkládá na devíti hektarech, představuje multidimenzionální komplex s významným archeologickým a přírodovědným zaměřením. Mezi jeho proklamované atrakce patří oživený archeopark, který sami autoři prezentují jako raně středověkou vesnici. Stránky jsou významně uzpůsobeny především pro žáky základních škol, potažmo pedagogy na nich působících.

---

⁵⁵ *Země keltů, kontakty*. Nasavrky 2024. Online: <https://zemekeltu.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

⁵⁶ *Časopis Živá archeologie*. Hradec Králové 2023. Online: https://uni.uhk.cz/archeologie/?page_id=20231 [cit. 28. 2. 2024].

Zeměráj získal významné uznání v rámci členství v prestižní mezinárodní asociaci archeologických muzeí v přírodě, EXARC. Samotný EXARC prezentuje jako zcela unikátní interaktivní projekt, který historii a bytí přibližuje prostřednictvím obyčejného života a má za cíl oslovovat naprosté laiky, pro které jsou klasické koncepty muzeí příliš vědecké a neatraktivní.⁵⁷

Program pro školy je velmi dobře strukturovaný. Je uzpůsoben zejména rychlé recepci informací a dává přednost zejména faktům obsahujících financování, možné způsoby platebních operací a možnosti financování prostřednictvím Operačních programů Jan Amos Komenský či Šablony Inovativního vzdělávání. Bohužel pedagogy nezpravuje o komplexitě nabízeného programu. Stěžejním bodem programů je zejména porozumění potřebám či pocitům raně středověkého člověka a sepjetí přírody důležitost takového provázání.⁵⁸

3.2.2 HistoryPark Ledčice

HistoryPark v Ledčicích u Prahy představuje propracovaný vzdělávací zábavní areál určený jak pro školy, tak i pro veřejnost. Nedisponuje replikami či hypotetickými podobami staveb, avšak disponuje celou řadou prostor, které umožňují velkou míru zapojení žáků a studentů do nabízených aktivit. Stejně tak operuje s oživenými formami historie a reenactmentem. Primárním cílem historyparku je inovativní prezentace archeologie prostřednictvím unikátních programů, které oslovují jak veřejnost, tak žáky základních škol i studenty středních škol. Iniciativa je vedena směrem k popularizaci archeologie a historických věd, a to zejména ve vztahu k užitím aktivizačních či dovednostně praktických metod.⁵⁹

Aktivity pro školy jsou koncipovány v rámci několika programů, které nabízejí programy pro mateřské, základní i střední školy. V rámci programů pro školy mají žáci a studenti možnost zapojit se v rámci dovednostně praktických metod do archeologicky orientovaných prací.

---

⁵⁷ EXARC Members Archaeological (Open-Air) Museums Zemeraj Nature Adventure Park (CZ). Lelystand 2018. Online: <https://exarc.net/members/venues/zemeraj-cz> [cit. 28. 2. 2024].

⁵⁸ Země ráj, pro školy. Kovářov 2024. Online: <https://www.zemeraj.cz/pro-skoly/> [cit. 28. 2. 2024].

⁵⁹ HistoryPark Ledčice: Živá a zábavná archeologie pro všechny. Ledčice 2024. Online: <https://historypk.cz/Default.aspx> [cit. 28. 2. 2024].

Žáci a studenti tak nabývají povědomí o podobách exkavačních prací a záchranných výzkumů, což zvyšuje povědomí ve společnosti o důležitosti kulturního dědictví a o významu historického poznání.⁶⁰ Činnosti rovněž vedou k rozvoji povědomí o legislativě týkající se detektorového hledání, jež je dlouhodobě předmětem zájmu Archaologického ústavu AV ČR.⁶¹

Programy nicméně proklamují velikost exkurze až 100 žáků v počtu pěti lektorů, což může vyvolávat jisté pochybnosti o rozsahu možností individuálního přístupu k žákům, který je v rámci dovednostně prakticky orientovaných metod žádoucí.

3.2.3 Pravěká osada Křivolík

Pravěká osada Křivolík představuje multiperiodální muzeum v přírodě s důrazem na přítomnost aspektů spojených s experimentální archeologií. Vznikl v rámci volnočasového sdružení spolku Barcie. Nacházet zde můžeme stavby z několika různých široce rozkročených období, které tvoří jakýsi průřez a představují jakýsi vývoj výstavby budov v rámci specifických period, rovněž tak jejich dekorování i význam co do sociálního postavení. Experimentálně archeologické centrum se nachází poblíž České Třebové, avšak je situováno uprostřed lesů, což má za důsledek hned několik efektů.⁶² Tím stěžejním pozitivním efektem je jednoznačně absence moderního smogu a vnějších vlivů současného světa, který bychom mohli významně pozorovat třeba v rámci archeoparku Liboc, který se může řadit svým umístěním v rámci Prahy k těm, které rušivé efekty z blízkého okolí tvoří velmi silný vjem, který může žáky či studenty při pohroužení se do autentické skladby prostředí vyrušovat.⁶³ Osada Křivolík naproti tomu trpí neutěšenou dopravní dostupností, což může způsobovat celou řadu komplikací spojenou zejména s dostupností jak pro školy v blízkém okolí, tak zejména pro školy z širšího okolí může umístění osady mimo běžnou dopravní dostupnost tvořit logistické komplikace.⁶⁴

Spolek Barcie v rámci muzea v přírodě Křivolík nabízí tzv. Živou výuku pravěku, jež zahrnuje prohlídku areálu spolu s experimentováním s vybranými pravěkými aktivitami. Na svých webových stránkách uvádí spolek Barcie k podobě programu nazvaný „Cesta do pravěku“ pouze kusé informace.⁶⁵

---

⁶⁰ *Informace pro základní a střední školy*. Ledčice 2024. Online: <https://historypk.cz/Program.aspx> [cit. 28. 2. 2024].

⁶¹ *Detektorové hledání*. Mušov 2024. Online: <https://www.archeologiemusov.cz/hledani-detektorem/> [cit. 28. 2. 2024].

⁶² *Pravěká osada Křivolík*. Česká Třebová 2024. Online: <http://www.krivolik.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

⁶³ *Metrem do středověku*. Praha 2023. Online: <http://www.archaia.cz/page.html> [cit. 28. 2. 2024].

⁶⁴ *Pravěká osada Křivolík*. Česká Třebová 2024. Online: <http://www.krivolik.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

⁶⁵ *Školní exkurze*. Česká Třebová 2024. Online: <http://www.krivolik.cz/skolni-exkurze/> [cit. 28. 2. 2024].

„Všichni společně se projdeme pravěkým světem, děti se dozvědí, jak se naši předkové živilí, jaké nástroje a technologie používali, jaké měli náboženské představy i jak byla zakončena jejich životní pout'. Během prohlídky si děti také zkusí aktivity k danému období (okopávání pole, štípání dřeva pomocí sekerek z různých epoch pravěku, drcení/mletí obilí na mouku apod.).“⁶⁶

Bohužel je program formulován velmi stroze a obecně bez jasnějších představ, jakými konkrétními metodami a jakých cílů bude dosahováno. Rovněž se program nezabývá tím, jakou kvalifikací lektori disponují.⁶⁷

Muzeum v přírodě Pravěká osada Křivolík není zpravidla zastoupen v publikacích zaměřených na oživenou historii či experimentální archeologii, a tak jsou informace veskrze kusé a zpravidla získatelné pouze prostřednictvím webových stránek.

3.2.4 Archeoskanzen Trocnov

Nově vznikající areál v rodišti Jana Žižky z Trocnova představuje období konce 14. století a prostřednictvím interaktivních expozic zobrazuje stavební techniky té doby. Autentické rekonstrukce historických objektů jsou zde záměrně navrženy s cílem sloužit vzdělávacím účelům. Archeoskanzen budovaný v tomto prostoru ztvárňuje fragment středověké vesnické zástavby a přibližuje životní styl obyvatel tohoto období přelomu 14. a 15. století. Sám areál, realizovaný s vysokým podílem ruční práce a s respektováním dobových technologií, zejména v oblasti stavebních technik, je rozdělen do dvou částí. Plně dokončen by měl být areál v roce 2024.⁶⁸

První část areálu představuje venkovský dvorec, který zahrnuje obytné domy, sýpku, stáj, stodolu a další menší stavby, ilustrující každodenní život nižšího šlechtice a jeho rodiny. Tyto struktury spolu s interiéry nabízejí pohled na hospodaření v takovéto usedlosti, vybrané řemeslné dovednosti a soukromí obyvatel dvorce. Druhá část areálu představuje venkovskou osadu, která obsahuje obydlí bez pozemkových práv, chalupu a dvůr sedláka ukazující jednotlivé typy vesnických staveb v předhusitském období. K těmto stavbám patří také další

---

⁶⁶ Školní exkurze. Česká Třebová 2024. Online: <http://www.krivolik.cz/skolni-exkurze/> [cit. 28. 2. 2024].

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ FAKTOR, Lukáš: *Navštivte nový Archeoskanzen Trocnov*. České Budějovice 2023. Online: <https://www.muzeumcb.cz/pobocky/pamatnik-jana-zizky-z-trocnova/archeoskanzen-trocnov/aktualne-6/navstivte-novy-archeoskanzen-trocnov.html> [cit. 28. 2. 2024].

hospodářské objekty, studny, zahrady, pole a ohrady s hospodářskými zvířaty, které společně formují obraz středověké vesnice a jejích obyvatel.⁶⁹

Celkově vytváří Archeoskanzen výjimečný edukační areál sloužící k představení životního stylu v daném období s kompletní výbavou a zemědělskými postupy té doby. Archeoskanzen je využíván jako doplňkový zdroj výuky historie a pro pořádání vzdělávacích eventů pro školy i širší veřejnost. Během komentovaných prohlídek je možné nahlédnout do interiérů Archeoskanzenu, které jsou vybaveny autentickými předměty a replikami zemědělských i řemeslných nástrojů, předmětů denní potřeby a vojenské výstroje.⁷⁰

Co se programů pro základní a střední školy týče, nabízí archeoskanzen již nyní velmi obsáhlé portfolio možných zaměření a programů.

Život ve středověku na přelomu 14. a 15. století nabízí představení každodenního života na přelomu 14. a 15. století na zemanském dvoře. Důraz je kladen na rutinní činnosti, módu i stravovací návyky.⁷¹ Zemědělství a strava na přelomu 14. a 15. století nabízí představení problematiky chovu domácích zvířat, včetně jeho následného zpracovávání na dílčí produkty.⁷² Čas války na přelomu 14. a 15. století zpracovává tematiku vojenství a přibližuje poměry na zemanském dvoře pohledem militárně orientované tematiky.⁷³ Náboženství a svátky na přelomu 14. a 15. století zpracovává naproti tomu poměrně komplexní tematiku významu svátků a tradic pro středověkého člověka, přičemž klade důraz zejména na její podobu z hlediska liturgie.⁷⁴ Řemesla a technologie na přelomu 14. a 15. století představuje výrobní

---

⁶⁹ FAKTOR, Lukáš: *Navštivte nový Archeoskanzen Trocnov*. České Budějovice 2023. Online: <https://www.muzeumcb.cz/pobocky/pamatnik-jana-zizky-z-trocnova/archeoskanzen-trocnov/aktualne-6/navstivte-novy-archeoskanzen-trocnov.html> [cit. 28. 2. 2024].

⁷⁰ FAKTOR, Lukáš: *Navštivte nový Archeoskanzen Trocnov*. České Budějovice 2023. Online: <https://www.muzeumcb.cz/pobocky/pamatnik-jana-zizky-z-trocnova/archeoskanzen-trocnov/aktualne-6/navstivte-novy-archeoskanzen-trocnov.html> [cit. 28. 2. 2024].

⁷¹ FAKTOR, Lukáš: *Život ve středověku na přelomu 14. a 15. století*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-nabidka/zivot-ve-stredoveku-na-prelomu-14-a-15-stoleti.html> [cit. 28. 2. 2024].

⁷² FAKTOR, Lukáš: *Zemědělství a strava na přelomu 14. a 15. století*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-nabidka/zemedelstvi-a-strava-na-prelomu-14-a-15-stoleti.html> [cit. 28. 2. 2024].

⁷³ FAKTOR, Lukáš: *Čas války na přelomu 14. a 15. století*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-nabidka/cas-valky-na-prelomu-14-a-15-stoleti-1.html> [cit. 28. 2. 2024].

⁷⁴ FAKTOR, Lukáš: *Náboženství a svátky na přelomu 14. a 15. století*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-nabidka/nabozenstvi-a-svatky-na-prelomu-14-a-15-stoleti.html> [cit. 28. 2. 2024].

postupy spjaté s výrobou látek či hrnčířství, a to včetně komplikovaných výrobních postupů obého.⁷⁵

Archeoskanzen rovněž disponuje prostřednictvím pobočky Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, jež je zřizovatelem a správcem pobočky archeoskanzenu, širokou nabídkou pracovních listů, které jsou volně stažitelné na webových stránkách.⁷⁶ Zejména pro žáky primárního vzdělávání spravuje muzeum svou vlastní intencionálně orientovanou publikaci.⁷⁷

Je na první pohled patrné, že nově vznikající archeoskanzen disponuje zdaleka nejpropracovanějším portfoliem nabízených programů, pod kterými jsou podepsáni i autoři programů, včetně jeho zařazení do vzdělávacích oblastí. Disponuje bohatou galerií, která rovněž dokumentuje postupy stavby jednotlivých usedlostí. Domnívám se, že takový nově vzniklý subjekt nastavuje v současné podobě standardy dalším potenciálním subjektům a alespoň částečně se přibližuje některým velmi propracovaným archeoskanzenům ze západu.

3.2.5 Archeopark Netolice /Archeopark Na Jánu

Archeopark Netolice, rovněž tak mnohdy nazýván Archeopark Na Jánu, což referuje k blízkému umístění k někdejšímu přilehlému kostelu sv. Jana, patří k těm projektům, které respektují původní osídlení a vyvstávají právě v souladu s archeologickými výzkumy. Archeopark Netolice se nachází nedaleko Českých Budějovic a je tvořen zejména masivní opěrnou zdí, která respektuje původní rozsáhlý fortifikační systém z 10. století. Již 20. rokem jsou zde prováděny stavební i správní práce spojené s budováním opěrné zdi a palisády, přičemž na projektu dlouhodobě spolupracovaly či spolupracují společnosti Archeos.o.s. nebo Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.⁷⁸

V roce 2011 ke zbudovanému fortifikačnímu systému přibyla na základě provedené sondáže také nadzemní konstrukce nároží kostela sv. Jana. Přestože se lokalita vybízí k poznávání, zůstává skrytá očím veřejnosti, čemuž neprospívá ani absence sociálních sítí či webových stránek, u nichž je od roku 2018 pozastavena činnost a nejsou v současné době

---

⁷⁵ FAKTOR, Lukáš: *Řemesla a technologie na přelomu 14. a 15. století*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-nabidka/remesla-a-technologie-na-prelomu-14-a-15-stoleti.html> [cit. 28. 2. 2024].

⁷⁶ *Samooobslužné pracovní listy*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/muzeum-virtualne/edukacni-materialy/samooobsluzne-pracovni-listy/> [cit. 28. 2. 2024].

⁷⁷ *Muzejníček – časopis pro děti*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/muzeum-virtualne/edukacni-materialy/casopis-muzejnicek/> [cit. 28. 2. 2024].

⁷⁸ BENEŠ, Jaromír: *Archeopark Netolice & Gabreta*. Netolice 2008, s. 5-26.

k dispozici širší veřejnosti, včetně pedagogů. O upadající tendenci svědčí i přítomnost pracovního listu, který je volně dostupný na webových stránkách města Netolice, avšak nejsou k němu dodané žádné další doplňující informace ani možnost lektorované prohlídky či jakéhokoliv zevrubnějšího programu. Archeopark je ve špatném technickém stavu a je z části z důvodu bezpečnosti uzavřen.⁷⁹

3.2.6 Archeoskanzen Modrá

Archeoskanzen Modrá nacházející se v katastru obce Modrá patří k výrazným lokalitám s dlouholetou tradicí. Areál se nachází v těsné blízkosti aglomerace Starého města u Uherského Hradiště a Uherského Hradiště. Představuje ztvárnění hypotetické konstrukce raně středověkého hradiště z období Velké Moravy. Disponuje dobrou dopravní dostupností a je tvořen velmi značným počtem staveb. Archeoskanzen představuje celou řadu areálů, od fortifikačního, přes výrobní i mocenský areál, které by měly být replikami či hypotetickými rekonstrukcemi někdejších staveb. O ideu a realizaci archeologického výzkumu a následné realizaci výstavby se zasloužil spolu s etnografem Vítkem Hrdouškem Luděk Galuška, jenž stál u zrodu budování skanzenu v roce 2003.⁸⁰

Archeoskanzen disponuje více než 21 stavbami, což v kombinaci s návesním typem hradiště disponuje velmi širokou škálou možností jak přiblížit raně středověký život v 9. stoletím žákům a studentům.⁸¹

V souvislosti s archeoskanzenem Modrá je nutné hovořit rovněž o nově vznikajícím projektu tzv. Klenotnice. Tento počín by měl být otevřen veřejnosti již v roce 2024 a měl by se pyšnit podobou rozměrného panteonu s výstavním prostorem. Klenotnice by měla představit věrné kopie významných artefaktů raně středověkého uměleckého řemesla, objevených archeology ve Starém Městě, Uherském Hradišti-Sadech, Modré, Mikulčicích a na Pohansku u Břeclavi i dalších lokalitách. Kromě toho budou v Klenotnici vystaveny i rekonstrukce obličejových částí středověké populace, vytvořené na základě antropologických pramenů.⁸²

---

⁷⁹ *Archeopark Netolice*. Netolice 2024. Online: <https://www.netolice.cz/turista-a-volny-cas/archeopark-netolice/> [cit. 28. 2. 2024].

⁸⁰ GALUŠKA, Luděk: *Archeologický skanzen v Modré u Velehradu – velkomoravské opevněné sídliště středního Pomoraví: (současný stav)*. *Archeologia historica* 30, 2005, 1, s. 9-22.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² *V archeoskanzenu v Modré na Uherskohradištsku vzniká unikátní Klenotnice Velké Moravy*. Brno 2024. Online: <https://www.mzm.cz/aktuality-1/v-archeoskanzenu-v-modre-na-uherskohradistsku-vznika-unikatni-klenotnice-velke-moravy> [cit. 28. 2. 2024].

V budoucnu by teda mělo docházet k propojení muzejní sekce s replikami originálních artefaktů a na povrchu stojících hypotetických staveb, které mohou být provázeny právě reenactory.

Nicméně archeoskanzen Modrá je prakticky od počátku také terčem leckterých kritik. Jedním z hlasitých kritiků je Roman Abušínov, absolvent studií památkové péče, někdejší zaměstnanec Národního památkové ústavu a současný spoluautor zážitkového parku Zěmeráj.⁸³ Kritizuje, krom nedostatečného příklonu k archeologickým podkladům, také ve velké míře programové zaměření a programovou náplň, jež se silně orientuje na slovácký folklór a nacházení národní identity prostřednictvím Velké Moravy a její někdejšího geopolitického postavení.⁸⁴ O podobném tématu hovořil na Pátečnickém setkání v roce 2018 rovněž medievalista Martin Wihoda, který podobnou neutěšenou situaci glorifikování Velké Moravy jako prvek nacionálního charakteru identifikoval zejména na Slovensku.⁸⁵

Program pro školy je na webových stránkách předkládán naprosto nevhodně a tristně. Položka vedoucí k informacím pro školy totiž čtenáře odkazuje na uzamčenou sekci stránek. Na první pohled tak působí tendence informovat a oslovovat pedagogy velmi neúspěšně. Ani na druhý pohled, ke kterému je třeba dobrat se poměrně skrze poměrně složité rozložení stránek, neskýtá archeoskanzen přílišnou tendenci distribuovat informace a prezentovat se jako vstřícný a proaktivní či dokonce metodicky zpracovaný program, jakým je třeba program v Trocnově.

Archeoskanzen Modrá disponuje prezentací programů pouze velmi strohou, a to ve vágně formulovaných bodech s přibližnou časovou dotací. Archeoskanzen nás pak prostřednictvím webových stránek nezpravuje nikterak o tom, kdo tyto programy lektoruje ani jakou konkrétní podobu mají. Archeoskanzen dále informuje o existenci tzv. „týdnů pro školy“, které by měly kombinovat užití oživené historie a programu pro školy.⁸⁶

Archeoskanzen pedagogy o takové podobě programu takto:

„Program obsahuje odborný výklad kostýmovaného průvodce o Velké Moravě. Ukázky tehdejšího života v podání členů spolku Velkomoravané – řemeslníků, tkadlen, pekařek, válečníků a duchovních. Výroba keramiky, kovářské práce, výroba zbraní, pečení chleba a

---

⁸³ EXARC Members Archaeological (Open-Air) Museums Zemeraj Nature Adventure Park (CZ). Lelystand 2018. Online: <https://exarc.net/members/venues/zemeraj-cz> [cit. 28. 2. 2024].

⁸⁴ ABUŠÍNOV, Roman: *Nezasloužené ocenění*. Praha 2004. Online: <https://www.roman-abusinov.cz/nezaslouzene-oceneni/> [cit. 28. 2. 2024].

⁸⁵ WIHODA, Martin: *Velká Morava a její místo v dějinách*. Praha 2018. Online: https://www.youtube.com/watch?v=5o8fhcOgU24&t=7s&ab_channel=LLionTV [cit. 28. 2. 2024].

⁸⁶ Rezervace. Modrá 2024. Online: <https://www.archeoskanzen.cz/rezervace> [cit. 28. 2. 2024].

placek, lukostřelba, šperkařská výroba, tkaní, výuka písma, opracování kostí a parohů, ukázky válečnictví...“⁸⁷

O další podobě, užitých metodách, velikosti možných skupin či časové dotaci bohužel iniciátoři nehovoří, a tak nezbyvá pedagogům, než o velmi důležité informace žádat v rámci e-mailové či telefonické komunikace.

3.2.7 Archeoskanzen Březno

Archeoskanzen Březno u Loun se nachází v okrese Louny v severních Čechách a vznikl jako integrální součást rozsáhlého výzkumného programu, který navazuje na významné poznatky z velkoplošného archeologického průzkumu prováděného na dané lokalitě v období od padesátých do sedmdesátých let pod vedením doktorky Ivany Pleinerové, pracovnice Archeologického ústavu v Praze. Archeoskanzen prošel podobnou transformací, jakými prošla celá řada podobných projektů v západním okruhu, a to již v roce 1981. Jedná se tak o jeden z prvních archeoskanzenů u nás a řadí se mezi ty, jež položily základy experimentální archeologie v prostředí České republiky.⁸⁸

Veškeré stavby, které jsou rekonstruovány na základě odhalených půdorysů, včetně zohlednění stratigrafických vrstev, jsou konstruovány tak, jako tomu bylo v době živé kultury staveb. Pro konstrukci těchto budov bylo využito stejných druhů dřeva, jako byly užívány v minulosti, přičemž dřevo bylo zpracováváno nástroji vyráběnými podle artefaktů, jež byly známé z archeologických nálezů. Procesy stavby byly voleny s cílem co nejvíce simulovat podmínky a techniky používané v minulosti, čímž vzniká velmi autentický dojem, který je možné prezentovat veřejnosti.⁸⁹

Edukační programy jsou vyvedeny na webových stránkách nadmíru kvalitně a jasně. Disponují jak širokou škálou informací praktického rázu, které mnohdy u jiných archeoskanzenů či archeoparků chybí, tak také možné alternativy, časové dotace i kapacitu lekcí.⁹⁰

Programy pak vytvářejí tematické celky, které propojují teoretické získávání poznatků s těmi, které žáci a studenti nabývají dovednostně praktickými metodami. Dílčí programy jsou

---

⁸⁷ Rezervace. Modrá 2024. Online: <https://www.archeoskanzen.cz/rezervace> [cit. 28. 2. 2024].

⁸⁸ O archeoskanzenu. Louny 2024. Online: <https://www.archeoskanzenbrezno.cz/historie-vyzkumu-v-brezne/> [cit. 28. 2. 2024]. [cit. 28. 2. 2024].

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Edukační programy pro školy. Louny 2024. Online: <https://www.archeoskanzenbrezno.cz/edukace/> [cit. 28. 2. 2024].

dále děleny napříč obdobími a dokáží postihovat zejména období pravěku či starověku. Interaktivní programy jsou rozvrženy napříč všemi stupni vzdělávání a jsou lektorovány pedagogy, často doplněny o autentické odění odpovídající zpracovávanému tématu.⁹¹

Na pravěk se zaměřují programy pod názvy Výprava s lovci, Pravěk na cestách a Žít pravěk a jsou zaměřeny jak na materiální kulturu, tak také na přírodní podmínky a jejich využití očima pravěkých lovců. Podobně program "Kelti a Germáni" představuje život lidí v době železné prostřednictvím interaktivních lekcí. Žáci se krom materiální kultury seznamují také s uměním a jeho chápáním. Seznamují se rovněž s procesem tkaní, který je představen jako základ diferenciacce ve společnosti, módy, měnového systému apod. Rovněž stojí za zmínku, že Archeoskanzen Březno u Loun nabízí interaktivní programy také v rámci návštěvy škol bez nutnosti vlastního navštívení prostor archeoskanzenu.⁹²

3.2.8 Skanzen Země Keltů

Projekt Země keltů se nachází v Pardubickém kraji poblíž Železných hor a je ztvárňován od roku 2002 volnočasovým spolkem Boii. Skanzen představuje typický obraz sídlištního areálu v době laténské přínaležíc keltskému etniku, jež obývalo právě takové opevněné dvorce zvaná oppida. Spolek Boii své úsilí směřuje na vytváření kulturního povědomí prostřednictvím naučných stezek, muzejních expozic a turistických center. Hlavním projektem spolku je výstavba právě zmíněného oppida – Země Keltů.⁹³

Spolek však není zacílen pouze na prostory areálu, jak je tomu obvyklé, ale vytváří v blízkém okolí celou řadu dalších projektů. Nejprve je nutné říci, že tato oblast nese stopy kdysi významného keltského oppida, jehož archeologické pozůstatky byly objeveny v nedaleké obci České Lhotice. Právě ono oppidum bylo inspirací pro rozvoj tohoto regionu a vytvořením skanzenu, který se stal z hlediska oživené historie centrem této oblasti. Kolem celého blízkého okolí je vyvedena naučná stezka, která společně s rozhlednou Boikou vytváří komplexní možnosti poznání krajiny v okolí Českých Lhotic, potažmo Nasavrku, kde skanzen leží. V souvislosti s keltským osídlením v tomto regionu je možné také zhlédnout expozici Po stopách keltů na místním zámku.⁹⁴

---

⁹¹ *Edukační programy pro školy*. Louny 2024. Online: <https://www.archeoskanzenbrezno.cz/edukace/> [cit. 28. 2. 2024].

⁹² Tamtéž.

⁹³ *Keltské dědictví evropského věhlasu. Spolek Boii slaví 20 let od svého založení*. Nasavrky 2022. Online: <https://zemekeltu.cz/novinky/> [cit. 28. 2. 2024].

⁹⁴ *O Zemi keltů*. Nasavrky 2024. Online: <https://zemekeltu.cz/o-zemi-keltu/> [cit. 28. 2. 2024]. MANGEL, T.: *Po stopách Keltů*, s. 41.

Co se programu pro školy týče, informace obsažené na webových stránkách jsou dosti kusé. Zpravidla obsahují pouze časovou dotaci a rámcové téma. Rovněž krom nestrukturalizovaných programů neseznamuje Země keltů pedagogy ani s tím, kdo je lektorem či lektorkou těchto programů.⁹⁵

Programy jsou rozvržené napříč stupni školní soustavy, přičemž zde není nijak popsána diferencovanost programů pro jednotlivé stupně. Programy jsou vystavěny na základě hodinových dotací. K dispozici je hodinová lekce Poznej Kelty, dvou až tří hodinové lekcce Keltem hravě a Dotkni se pravěku i čtyř hodinová lekce Keltská řemesla, která se dotýká témat odívání, metalurgie i hrnčířství. Ani u jednoho z programů však není uvedena žádná další opora, včetně absence jakékoliv metodiky.⁹⁶

Na místě je nutné zmínit, že Země Keltů není zpravidla zastoupena v publikacích zaměřených na oživenou historii či experimentální archeologii, a tak jsou informace veskrze kusé a zpravidla získatelné pouze prostřednictvím jejich vlastních webových stránek.

3.2.9 Skanzen Villa Nova Uhřínov

Archeologické centrum Villa Nova se nachází v prostředí Orlických hor poblíž vesnice Uhřínov v okrese Rychnov nad Kněžnou. Vzniká zde již od roku 1992 a představuje možnou podobu vesnice ze 13. a 14. století. Toho dociluje za pomoci rekonstruování staveb, které jsou budovány s ohledem na zásady experimentální archeologie, kdy jsou veškeré práce prováděny pomocí replik dobových nástrojů a historických technologií.⁹⁷ Důraz je kladen nejen na věrnost vzhledu a materiálům, ale i na zkoumání praktických aspektů, jako je časová náročnost a odolnost konstrukcí.⁹⁸

Co se programů pro školy týče, výběr a celková informační hodnota obsažených informací na webových stránkách je notně omezená. Pro školy a studenty je k dispozici program nazvaný "Okno do minulosti", který propojuje direktivně transmisivní a aktivizační výukové metody v podobě implementace užitého vůči prostředí. Program je členěn do tří bloků. První blok zahrnuje frontálně předávanou teoretickou složku, která se zaměřuje na hmotnou kulturu středověku, využívání přírodních zdrojů a každodenní život lidí té doby. Druhý blok je věnován

---

⁹⁵ *Řemeslné/programové moduly 2024*. Nasavrky 2024. Online: <https://zemekeltu.cz/nabidka/programy-pro-skoly/> [cit. 28. 2. 2024].

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ DRAGON, Bohumír: *Dvacet let „experimentálních“ setkání*. *Živá archeologie* 14, 2014, 1, s. 85-86.

⁹⁸ *Archeologické muzeum v přírodě*. Rychnov nad Kněžnou 2024. Online: <https://www.villanova.cz/archeologicke-muzeum-v-prirode> [cit. 28. 2. 2024].

HOFMAN, Petr: *Villa Nova: Okno do minulosti, středisko experimentální archeologie*. *Dějiny a současnost* 29, 2007, 1, s. 11.

praktickým ukázkám a aktivitám, kde si žáci formou dovednostně praktické metody seznámí s předením a tkaním, rozdělováním ohně, mletím obilí či tvorbu keramiky a celou řadou dalších činností. Ve třetím bloku se žáci vydávají na prohlídku přírodního areálu, kde se seznámí s objekty a jejich provozem. Tento bohatý program nabízí interaktivní zážitek, který pomáhá dětem lépe porozumět životu a činnostem lidí ve středověku. Chybí jakékoliv informace o lektorech programů.⁹⁹

3.2.10 Archeopark pravěku Všestary

Archeopark Všestary je situován na území katastru stejnojmenné vesnice v blízkém okolí Hradce Králové. Budování archeoparku započalo již v roce 1997 Centrem experimentální archeologie. Od roku 2000 umožňuje exkurze pro základní a střední školy v rámci programu Doteky pravěku. Od roku 2006 je otevřeno veřejnosti. Toto centrum vzniklo v rámci Pedagogické fakulty v Hradci Králové a současně spolupracuje s vedením Katedry archeologie FF v Hradci Králové pod vedením doc. Radomíra Tichého.¹⁰⁰

Součástí areálu je rozsáhlá expozice v rámci interiéru hlavní budovy. Ta je tvořena třemi sekcemi po jednotlivých podlažích tematicky zachycující chronologii lidského života v paleolitu. Přízemí prezentuje expozici "Podzemí", kde návštěvníci objevují sakrální svět pravěkých lidí, včetně jeskyní s malbami a archeologickými nálezy. První patro ukazuje "Život v Pravěku" prostřednictvím modelu krajiny a replik nástrojů. Druhé patro, nazvané "Nebe", přibližuje pohled shora na krajinu z perspektivy letecké archeologie. Ve třetím patře je ztvárněn přehled pravěku Čech a Moravy. Dále jsou k dispozici promítací sál, didaktická dílna a výstavní sál s aktuální výstavou. Areál samozřejmě disponuje nadzemními stavbami, jež jsou konstrukcemi objektů z dob paleolitu, neolitu, doby bronzové i železné.¹⁰¹

Co se programů pro školy týče, jedná se o mimořádně dobře strukturovanou nabídku programů. Veškeré programy jsou tvořeny tematicky a označeny jak časovou dotací, tak maximálním možným počtem žáků z hlediska lektorských kapacit. Všestary navíc disponují diferencovanými programy pro jednotlivé školní stupně, a to pro primární i sekundární vzdělávací stupeň. Zcela unikátním jevem je, že jsou jednotlivé programy odlišné pro jednotlivé stupně, což indikuje možné opakované návštěvy bez aspektu repetitivnosti. Výjimkou jsou

---

⁹⁹ *Pro návštěvníky*. Rychnov nad Kněžnou 2024. Online: <https://www.villanova.cz/pro-navstevniky> [cit. 28. 2. 2024].

¹⁰⁰ *O projektu*. Všestary 2024. Online: https://archeoparkvsestary.cz/?page_id=101 [cit. 28. 2. 2024].
TICHÝ, Radomír: *Centrum experimentální archeologie Všestary v roce 2006*. Zpravodaj muzea v Hradci Králové 32, 2006, 1, s. 209.

¹⁰¹ *O archeoparku*. Všestary 2024. Online: https://archeoparkvsestary.cz/?page_id=99 [cit. 28. 2. 2024].

takzvané zážitkové programy, které se tímto jevem nevyznačují. V rámci nabízených programů není zmíněno, kdo jsou lektori jednotlivých programů ani užití metody.¹⁰²

Archeopark Všešary je rovněž mediálně exponován z hlediska popularizace archeologie, za niž byl i oceněn prestižním oceněním Zlatý mamut.¹⁰³ K popularizaci a mediální exponaci však dochází v masivním měřítku zejména v rámci projektu Expedice Monoxylon.¹⁰⁴ Pozitivem je, že se tyto expedice stávají rovněž předmětem zájmu nejen odborné, ale i laické veřejnosti,¹⁰⁵ stávají se totiž předmětem popularizované historie a poznání i v kontextu intencionálně orientovaných informačních kanálů.¹⁰⁶

Za zmínku rovněž stojí spolupráce s mezinárodní organizací EXARC, která zaštiťuje Archeopark Všešary z hlediska podporovaných organizací jako první původně vysokoškolské centrum pro experimentální archeologii. Vytváří také určitou prestiž i pro časopis *Živá archeologie*, který je v souvislosti s archeoparkem Všešary a Univerzitou v Hradci Králové vydáván, a je zdrojem odborných textů právě na poli experimentální archeologie.¹⁰⁷

3.2.11 Archeopark Chotěbuz – Podobora

Archeopark Chotěbuz – Podobora se nachází na někdejší výšinném hradisku poblíž vesnice Chotěbuz v okrese Karviná. Hradisko se situuje do podoby někdejšího opevnění z období raného středověku. Rekonstrukce hradiska je umístěna do míst, kde skutečně velmi významné výšinné hradisko stálo, a tak je považováno společně s archeoskanzenem Modrá za archeoskanzeny či archeoparky etnicky spojenými se Slovany na místech původního osídlení. Výstavba byla rozdělena do několika etap, přičemž navazují na výzkumy vedené v rámci spolupráce Muzea Těšínska a Archeologického ústavu AV ČR v Brně již od roku 1978.¹⁰⁸ Archeopark je budován od roku 2001 a v souvislosti s podporou Muzea Těšínska je vzhledem k okolnostem prohlášen za kulturní památku. Roku 2002 byla dokončena podoba někdejšího

¹⁰² Nabídka programů. Všešary 2024. Online: https://archeoparkvsestary.cz/?page_id=46 [cit. 28. 2. 2024].

¹⁰³ Vítězné projekty 2 ročníku Ceny. Brno 2019. Online: <https://cenazlatymamut.cz/rocniky/rocnik-2019/vitezne-projekty-2-rocniku> [cit. 28. 2. 2024].

¹⁰⁴ Expedice monoxylon. Všešary 2024. Online: <https://www.monoxylon.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

¹⁰⁵ TICHÝ, Radomír – MILLER Jiří: *Expedice monoxylon III*. Praha 2019. Online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/219411058090914/> [cit. 28. 2. 2024].

¹⁰⁶ Planeta Yó – Koumáková reportáž: *Expedice monoxylon*. Praha 2020. Online: <https://decko.ceskatelevize.cz/video/i753321> [cit. 28. 2. 2024].

¹⁰⁷ EXARC Members Archaeological (Open-Air) Museums Archeopark Praveku Vsešary (CZ). Lelystad 2003. Online: <https://exarc.net/members/venues/archeopark-vsestary-cz> [cit. 28. 2. 2024].

¹⁰⁸ ZBRÁNKOVÁ, Monika – SLOWIOČKOVÁ, Jana: *Muzeum Těšínska se představuje. Hradiště Chotěbuz-Podobora*. Těšínsko: vlastivědný časopis okresů Frýdek-Místek a Karviná 45, 2002, 4, s. 33.

mostu, který ční nad drobným údolím a v prostředí archeoskanzenů či archeoparků se jedná o naprostý unikát. Od roku 2004 je hradiště doplněno o několik staveb v rámci sídlištního areálu, včetně dílen, a od roku 2006 je archeopark otevřen veřejnosti, přičemž vytvořil také strukturovanou nabídku programů pro školy.¹⁰⁹

Od roku 2015 je archeopark spojen s novou budovou muzea, která obsahuje několik podlaží, a umožňuje vyjma interaktivní expozice artefaktů a replik také zprostředkovávat informace pomocí trojrozměrného promítacího sálu. Expozice v rámci interiéru stavby se věnuje multiperiodálnímu ztvárnění a respektuje tak osídlení spojené s výšinným prostorem, který byl rovněž osidlován napříč věky.¹¹⁰

Program pro školy je dobře strukturovaný, informačně obsáhlý a obsahující náležité praktické informace. Tím míníme zejména stupně vzdělávání, ale také dotaci či vzdělávací oblasti. Chybí však, ostatně jako ve většině příkladů, přiblížení užitých metod a lektorů. Program je delegován a strukturován do dvou období. Žáci se tak mohou seznamovat jak s paleolitickým obdobím ve formě programů nazvaných Pozor, pračlověk! a Umění pravěku, tak s programem situovaným do období raného středověku ve formě programů Zápisník cestovatele, Devatero řemesel a Sto tváří kopřivy. Takové programy jsou zpravidla vykresleny velmi stroze, nepřibližují nikterak blíže podobou, jak chtějí lekci konstruovat, neobsahují výukové cíle ani užití metody.¹¹¹

3.2.12 Curia Vítkov

Curia Vítkov je archeoskanzen nacházející se v Libereckém kraji poblíž nedaleké obce Vítkov. Důležitou informací je, že se jedná o sídlo položené na plochém hřebeni s homolí a je znám svou velmi špatnou dopravní dostupností.¹¹²

Archeoskanzen byl založen v roce 1999 spolkem Curia Vítkov a představuje rekonstrukci dvorce ze 12. století a zaměřuje se na autentické zobrazení možné podoby šlechtického sídla té doby. Rozloha areálu dvorce zahrnuje obytné budovy pro šlechtice a jeho družinu, která zahrnovala jak svobodné, tak nesvobodné osoby, které mu patřily. Tyto osoby buď žily přímo na dvorci, nebo v okolních vsích, které byly součástí majetku šlechtice. Kromě

---

¹⁰⁹ *Současnost*. Chotěbuz 2024. Online: <https://www.archeoparkchotebuz.cz/o-archeoparku/soucasnost/> [cit. 28. 2. 2024].

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ *Programová nabídka*. Chotěbuz 2024. Online: <https://www.archeoparkchotebuz.cz/pro-skoly/programova-nabidka/> [cit. 28. 2. 2024].

¹¹² *Kontakt*. Liberec 2024. Online: <https://curiavitkov.cz/kontakt/> [cit. 28. 2. 2024].

obytných budov jsou v rámci rekonstrukce simulovány i užitkové a hospodářsko-zemědělské plochy, které byly neodmyslitelnou součástí prostředí raně středověkého sídla.

Na svých webových stránkách disponuje archeoskanzen rozsáhlým popisem dvorce. Nezapomíná jmenovat významné budovy, a to včetně dostupných reálných analogií, které sloužily coby předloha pro exteriér i interiér. Za zmínku stojí jmenovat velmožský dřevěný patrový palác o rozměrech 8 x 11 metrů s vnější dřevěnou emporou v horním patře a exteriérovým schodištěm vedoucím k ní. Celková výška paláce od základu po hřeben střechy činí 8 metrů.

V přízemí paláce se nachází hlavní reprezentační prostor, velká síň vybavená kachlovými kamny, která sloužila jako centrum společenského života. Rovněž tak valové opevnění, které dosahuje výšky přibližně 1 až 1,5 metru a na jeho čele jsou umístěny šikmé řady ven trčících kůlů, což by sloužilo k dalšímu zpevnění obrany. V současnosti probíhá plánování výstavby kamenného kostela, který bude situován na základě analogie v kostele sv. Jakuba v Rovné u Stříbrné Skalice vedle paláce.¹¹³

Jedná se tak o zcela unikátní možnost spatřit stavby situované do 12. století, které v České republice nemají obdoby, a nejsou na jiném místě zastoupeny, což je ostatně také důvod, proč je tento archeoskanzen takovým specifikem a je jeho stavbám věnováno v rámci uváděných archeoskanzenů tolik prostoru. Curia Vítkov je rovněž právě pro svou unikátnost centrem zájmu řady popularizačních informačních kanálů.¹¹⁴

Co se programu pro školy týče, jedná se archeoskanzen provozovaný občanským spolkem a nedisponuje tak žádným uceleným edukačním programem, který by na svých webových stránkách nabízel. Avšak za zmínku stojí obzvláště nabitý kalendář tohoto dvorce, který představuje život ve 12. století skrze různě orientované eventy, které využívají plně funkční dispozici dvorce, včetně zmíněných hradeb, jejichž obléhání se koná každý rok a vytváří tak naprosto specifickou možnost utvořit si za pomoci reenactmentu ucelenější představu o možných podobách takového konfliktu.¹¹⁵

---

¹¹³ *Lokalita a stavby*. Liberec 2024. Online: <https://curiavitkov.cz/lokalita-a-stavby/> [cit. 28. 2. 2024].

¹¹⁴ *Sdružení Curia Vítkov*. Praha 2006. Online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/206411000320910/cast/121583/> [cit. 28. 2. 2024].

Repliku středověkého sídla u Chrastavy budují nadšenci už čtvrt století. Praha 2023. Online: <https://cesky.radio.cz/repliku-stredovekeho-sidla-u-chrastavy-buduji-nadsenci-uz-ctvrt-stoleti-8787783> [cit. 28. 2. 2024].

¹¹⁵ *Akce*. Liberec 2024. Online: <https://curiavitkov.cz/akce/> [cit. 28. 2. 2024].

Curia Vítkov není zpravidla zastoupena v publikacích zaměřených na oživenou historii či experimentální archeologii, a tak jsou informace veskrze kusé a zpravidla získatelné pouze prostřednictvím webových stránek.

3.2.13 Archeopark Liboc

Archeologický park Liboc vznikl z iniciativy společnosti Archaia, nestátní neziskové organizace s právním statutem občanského sdružení. Cílem této organizace je nejen ochrana, záchrana a dokumentace archeologických a historických památek a provádění archeologických výzkumů, ale také vzdělávací a osvětová činnost v oblasti archeologie a památkové péče.

Aktivity Archeologického parku se soustředí na praktické ověřování středověkých pracovních metod a technologií prostřednictvím vědeckých experimentů a následnou prezentaci výsledků této vědecké práce široké veřejnosti.

Rekonstrukce středověkých obytných a hospodářských budov postavených na ploše parku zahrnují objekty odhalené během archeologického výzkumu předlokačního sídelního areálu u kostela sv. Petra na Poříčí na Praze 1.¹¹⁶

Co se programu pro školy týče, informování na webových stránkách má zarmucující až ubohou podobu. K poslední aktualizaci na webových stránkách došlo dle všeho v roce 2003.¹¹⁷ Pedagogové tak mohou nabývat dojmu, že programy pro školy již nejsou organizovány. To nutno podotknout nevyvrací ani o něco aktualizovanější sociální síť Archeoparku Liboc, které se tematice vzdělávání a programů pro školy v letech 2023-2020 nevěnují, byť jen jediným příspěvkem.¹¹⁸

Obecně by se o archeoparku Liboc dalo na základě dostupných informací říci, že se edukaci veřejnosti věnuje již pouze v rámci víkendově orientovaných událostí, o kterých se lze dozvědět pouze prostřednictvím sociálních sítí.¹¹⁹ Rovněž bych krom neutěšeného stavu webových stránek upozornil na to, že je archeopark Liboc obklopen přímou okolní zástavbou. Jeho prezentovaná devíza v podobě sloganu „Metrem do středověku!“ je totiž vykoupena velkým okolním ruchem, který prezentaci velmi intenzivně narušuje.

---

¹¹⁶ *Představujeme archeologický park Liboc.* Praha 2003. Online:

http://www.archaia.cz/liboc/lib_pred.htm#predstavujeme [cit. 28. 2. 2024].

¹¹⁷ *Vzdělávací program pro ZŠ a SŠ.* Praha 2003. Online: http://www.archaia.cz/liboc/lib_vzdl.htm#vzdelavaci [cit. 28. 2. 2024].

¹¹⁸ *Archeologický park Liboc.* Praha 2024. Online: <https://www.facebook.com/archaia.cz> [cit. 28. 2. 2024].

¹¹⁹ *Tamtéž.*

Archeopark Liboc není zpravidla zastoupen v publikacích zaměřených na oživenou historii či experimentální archeologii, a tak jsou informace veskrze kusé a zpravidla získatelné pouze prostřednictvím webových stránek.

3.3 Archeoskanzeny, archeoparky v přilehlých oblastech České republiky

Celá řada archeoskanzenů či archeoparků se nachází ve velmi blízkém příhraničí České republiky. To považuji za stěžejní nejenom z hlediska možné dosažitelnosti a dostupnosti, ale také z hlediska možnosti bilingvní spolupráce. Co do pragmatiky je nutno ještě dodat, že ačkoliv se archeoskanzeny a archeoparky nenacházejí na území České republiky, z hlediska možné dostupnosti pro české návštěvníky, a to jak ty, kteří projevují o objekty zájem ve svém volném čase, tak ty, kteří využívají mnohdy bohaté nabídky školních programů, jsou dalece dostupnější než celá řada jiných objektů nacházejících se v České republice.

3.3.1 Archeoskanzen Bojná

Ve spolupráci s Archeologickým ústavem v Nitře vystavěla obec Bojná zcela unikátní projekt, a to nejen na poměry slovenské, ale i ty středoevropské. V roce 2018 byla na hradisku dokončena reálná prostorová rekonstrukce východní brány prezentující veřejnosti mimořádné stavební umění někdejších obyvatel prostorů Velké Moravy. Jedná se o největší rekonstrukci takové brány ve střední Evropě. Hradisko má obloukovitý tvar, osa podél něj je dlouhá cca 600 metrů. Celková plocha akropole i s předhradím činí téměř 14 hektarů. Okolo celého areálu se vine velmi dobře zachovaný val, který dosahuje na vnitřní straně výšky 3-5 metrů a na vnější až 10 metrů. Hlavní linie valu je přerušena ve dvou naproti stojících branách, umístěných na podélné ose hradiska. Součástí areálu jsou dílny a obytné stavby.¹²⁰

Pokud se budeme zabývat tím, jakým způsobem instituce přistupuje ke školním programům a orientaci na žáka, zjistíme, že přístup je poměrně tristní. Instituce, včetně přidruženého muzea nacházejícího se přímo v intravilánu města Bojná, nedisponuje žádným uceleným programem. K archeoskanzenu přináleží městské muzeum, které se zabývá explicitně nálezy a ztvárněním velkomoravského prostoru v 9. století, avšak bez přítomnosti strukturovaných programů či alespoň přítomnosti interaktivních prvků. Naproti tomu je možné spatřovat i originální nálezy, které jsou vystaveny v muzeu již od roku 2012.¹²¹

---

¹²⁰ *Expozice na hradisku valy*. Bojná 2024. Online: <https://hradiskovaly.sk/uvod-hradisko-valy/expozicia-na-hradisku-valy/> [cit. 28. 2. 2024].

¹²¹ *Múzeum Velkej Moravy v Bojne*. Bojná 2012. Online: <https://hradiskovaly.sk/muzeum-velkej-moravy/informacie-o-muzeu/> [cit. 28. 2. 2024].

3.3.2 Archeoskanzen Havránok

Ačkoliv se to tak na první pohled nemusí zdát, archeoskanzen Havránok je jedním z nejstarších skanzenů v kontextu někdejšího Československa. Vzniká již v roce 1986 a je předním projektem Archeologického ústavu SAV až do roku 1992. Práce však pokračují i v době 21. století, kdy je archeoskanzen Havránok rovněž předmětem zájmu výzkumných institucí na Slovensku. Asi nejvýznamnější a velmi ikonickou stavbou je stavba hypotetické brány bránící perimetr někdejšího místa sloužícího k rituálním účelům, a tou je rekonstrukce brány z roku 2007. Příznačně hovoří autor Oto Makýš o fortifikaci Havránoku jako o nedokončeném až nedokončitelném díle.¹²²

Informace obsažené na webových stránkách jsou v tomto případě velmi strohé. Archeoskanzen Havránok v naprosto těsném sousedství s Liptovskou Marou je komplex s fragmentárními rekonstrukcemi obytných, opevněných a sakrálních struktur z období mladší doby železné a starší doby římské. Představuje významnou lokalitu púchovské kultury na území Slovenska. Součástí je i naprosto unikátní a výjimečná opevněná svatyně s reliéfy keltských náboženských rituálů, která zastávala v průběhu existence funkci duchovního centra, jehož vliv přesahoval hranice daného regionu.¹²³

Velmi strohé informace jsou doplněné krátkou zmínkou o přítomnosti muzea, avšak informace, stejně tak jako celé webové stránky s mnohdy nefungujícími infografikami či fotogaleriemi nezavádají příliš mnoho impulzů pro vnímání instituce coby aktuálního zachovavatele kulturního dědictví.

V rámci celého archeoskanzenu, včetně přidruženého muzea, nenacházíme žádné informace týkající se organizovaných programů pro školy či ucelených strukturovaných informací směřující právě směrem k pedagogům a k potenciálním návštěvníkům ze vzdělávacích institucí. Jedinou informaci, kterou organizace Liptovské muzeum poskytuje, je přítomnost slevy pro školské zájezdy.¹²⁴

---

¹²² MAKÝŠ, Oto: *Construction of a Hypothetical "Celtic" Gate to a Sacred Area in the Frame of the Archaeology Museum at Liptovská Mara*. Přehled výzkumů / Brno 51, 2010, 1, s. 119-124.

¹²³ *Archeoskanzen Havránok*. Ružomberok 2023. Online: <https://liptovskemuzeum.sk/expozicia/havranok/> [cit. 28. 2. 2024].

¹²⁴ *Archeoskanzen Havránok – cenník*. Ružomberok 2023. Online: <https://liptovskemuzeum.sk/expozicia/havranok/cennik/> [cit. 28. 2. 2024].

3.3.3 Carnuntum

Velmi rozlehlý archeoskanzen, který silně respektuje původní lokalitu a archeologický kontext, je rekonstrukcí možné podoby římského města z dob konce čtvrtého století našeho letopočtu. Römerstadt Carnuntum poskytuje naprosto unikátní zážitek z hlediska vytvoření komplexní představy o možné podobě římského města, a to včetně detailní římské architektury zhotovované autentickými postupy, freskami, vnitřním vybavení budov, včetně takových detailů, jako je funkční hypocaustum.¹²⁵ Jeho přínosnost a význam ocenilo taktéž i UNESCO zabývající se světovým dědictvím, když ho jako součástí Limes Romanus ocenilo v roce 2021 zapsáním do světového dědictví UNESCO.¹²⁶

Součástí archeoskanzenu je nespočet kamenných domů, rekonstrukce možné podoby římské vily, dílny a prodejny obchodníka s oleji či něčím, co nemá ve střední Evropě obdoby, a to funkční replikou římských lázní. Součástí všech staveb je však i strukturovaný interiér, včetně nábytku a fresek, což tvoří velmi silný zážitek reálně působící efekt, který bychom našli právě v prostředí římského města. Ostatně autoři sami vycházejí z ikonografie a archeologických podkladů, zpravidla těch, které jsou přímo spojeny s archeologickými výzkumy v Carnuntu.¹²⁷

Co se programů pro školy týče, ty jsou velmi dobře strukturované, avšak daly by se charakterizovat jako programy s nízkou mírou interaktivity. Nabízené programy jsou hned čtyři. Adventure days, Hiking days, Grand tour of the City a Metropolis on the Danube Limes. Všechny čtyři programy však nabývají charakteru prohlídek či rozšířeného výkladu k muzejním expozicím.¹²⁸

3.3.4 MAMUZ

V poměrně rozsáhlém multiperiodálním „archeologickém areálu“ se nachází celá řada staveb, které mohou dle webových stránek reprezentovat významné aspekty jednotlivých období, přičemž řada z nich je zaměřena na osídlení v období latěnu. V obydlích z doby železné jsou různé oblasti života pečlivě odděleny, a tak kromě obytných domů tvoří jádro této epochy kovárna, hrnčířská dílna a pekárna.

---

¹²⁵ *Römerstadt Carnuntum*. Petronell-Carnuntum 2024. Online: https://www.carnuntum.at/de/roman_city_of_carnuntum [cit. 28. 2. 2024].

¹²⁶ *Frontiers of the Roman Empire – The Danube Limes (Western Segment) (Austria, Germany, Slovakia)*. Paříž 2021. Online: <https://whc.unesco.org/en/decisions/7943/> [cit. 28. 2. 2024].

¹²⁷ *Römerstadt Carnuntum*. Petronell-Carnuntum 2024. Online: https://www.carnuntum.at/de/roman_city_of_carnuntum [cit. 28. 2. 2024].

¹²⁸ *Schulprogramme in Carnuntum*. Petronell-Carnuntum 2024. Online: <https://www.carnuntum.at/de/schools> [cit. 28. 2. 2024].

Vrchol sídlištního komplexu představuje keltská svatyně, jejíž základní koncept vychází z nalezišť keltských kultovních míst, zejména z Roseldorfu ve Francii. Jedná se o koncept, který je unikátní ve světovém měřítku. Další významnou stavbou v tomto sídlišti je keltské shromaždiště, které bylo postaveno podle archeologických nálezů v Michelstettenu v obci Asparn. Repliky domů jsou založeny na archeologických nálezech. Uvnitř těchto struktur jsou umístěny předměty denní potřeby.¹²⁹

V poněkud drobném rozkolu nenacházíme na webových stránkách žádné informace ke ztvárněné rotundě referující k významu křesťanství. K venkovnímu archeologickému areálu je přidružena rovněž rozsáhlá expozice v rámci interiéru přilehlého zámku. V expozici se objevují artefakty referující k venkovnímu areálu.¹³⁰

Co se týče programu pro školy, je konstruován velmi stroze. Neobsahuje kromě ceny a časové dotace žádné další praktické informace, včetně užití metodiky či lektora. Program pro školy je situován do dvou typů, a to kompaktní prohlídky v rámci interiéru i exteriéru. V rámci prohlídek je nabízen program zabývající se stavebnictvím středověku, komplexního ztvárnění pravěku program zaměřující se na hlubší chápání pravěku.¹³¹

V rámci druhého nabízeného typu se jedná o řemeslné workshopy zaměřené vždy na jedno konkrétní téma. Z nabízeného programu je možné vybírat z činností jako pečení chleba, výroba přírodních barev, měděných šperků, opracovávání pazourků podobně jako v době kamenné a hrnčířství se dozvedí o tradičních postupech a materiálech používaných v minulosti.¹³²

3.3.5 Bärnau Tachov

Historický park je založen spolkem Via Carolina e. V./o.p.s, který se zabývá kulturní výměnou mezi Horní Falcí a Čechami. Spolek byl založen v roce 2010. Historický park spolupracuje s českým spolkem Terra Tachovina, který obnovil Zlatou cestu, a také s vědeckými institucemi, jako jsou Univerzita Bamberk, Západočeská univerzita v Plzni a Filozofická

---

¹²⁹ *Venkovní archeologický areál*. Asparn an der Zaya 2024. Online: <https://www.mamuz.at/cs/vystavy/schloss-asparn-zaya/venkovni-archeologicky-areal> [cit. 28. 2. 2024].

¹³⁰ *Od pravěku až po středověk*. Asparn an der Zaya 2024. Online: <https://www.mamuz.at/cs/vystavy/schloss-asparn-zaya/1-von-der-urgeschichte-bis-ins-mittelalter> [cit. 28. 2. 2024].

¹³¹ *Školy*. Asparn an der Zaya 2024. Online: <https://www.mamuz.at/cs/skoly/schloss-asparn-zaya/prohlidky> [cit. 28. 2. 2024].

¹³² *Workshopy v Zámku*. Asparn an der Zaya 2024. Online: <https://www.mamuz.at/cs/skoly/schloss-asparn-zaya/workshopy-v-zamku-asparn-zaya> [cit. 28. 2. 2024].

fakulta Univerzity Karlovy. Cílem spolku je oživit historické a kulturní dědictví bavorského a českého regionu a přispět k dobrým sousedským vztahům a mezinárodnímu porozumění.¹³³

V Historickém parku jsou návštěvníci seznámeni s největším archeoparkem svého druhu v Německu. V archeoparku Bärnau – Tachov se nachází více než 30 zrekonstruovaných budov z období středověku. V třech sídelních skupinách je představeno několik typů obydlí a objektů, jakými je slovanský dlouhý dům, hrádek typu motte s obytnými a hospodářskými budovami nebo velký příbytek z 9. – 13. století. Na webových stránkách autoři explicitně proklamují, že oživení areálu probíhá zejména během eventů v parku, které se zaměřují na představení tehdejšího každodenního života.¹³⁴

Kromě sousedící muzejní expozice je k dispozici i program pro školy. Bohužel žádný z nabízených programů neobsahuje žádné další informace vyjma časové dotace a relativního vymezení ve vztahu ke vzdělávacímu stupni, který je však velmi vágně vymezen na „Pro mladší žáky“ a „pro všechny věkové kategorie“. Program je konstruován do dvou nabízených typů. První kategorií jsou takzvané tematicky zaměřené prohlídky. Prohlídka prochází zástavbou a představuje vybrané aspekty spjaté s lidmi a artefakty původně patřící živé kultuře. Nabízené prohlídky se pak nazývají: Dětství ve středověku, Zahrádky a domácí zvířata, Slované v Horní Falci, Život na hradě, Město a venkov ve vrcholném středověku, Obchod a cestování ve středověku a Řemeslo ve středověku.

Druhým typem programu jsou takzvané volitelné interaktivní programy, které se zpravidla vztahují ke specifické činnosti. Tématy takových interaktivních programů jsou: Štípání šindele, Štípání kamene, Pazourek a troud – rozdělej si oheň, Hra Kubb, Házení oblázků a hry ve středověku a Lukostřelba a vrh kopím – lov a obrana. Veškeré nabízené programy jsou vytvořeny v rámci mezinárodní spolupráce bilingvně.¹³⁵

3.4 Pozůstatky pohraničního opevnění

Jedním z možných dalších kandidátů, kde je možné vidět a pozorovat snoubící se prvky mrtvé a živé kultury, pokud to tak vůbec lze nazývat, jsou pozůstatky pohraničního opevnění. Problematické z hlediska oživené historie tyto stavby jsou však tím, že v zásadě neposkytují takové zázemí, které by vytvářelo možnosti ztvárňovat život ve své komplexitě, ale ukazuje

---

¹³³ *Zřizovatel projektu*. Bärnau-Tachov 2024. Online: <https://www.geschichtspark.de/cs/historicky-park/zrizovatel/> [cit. 28. 2. 2024].

¹³⁴ *Archeopark*. Bärnau-Tachov 2024. Online: <https://www.geschichtspark.de/cs/historicky-park/archeopark/> [cit. 28. 2. 2024].

¹³⁵ *Výuka v muzeu: Třídni výlet*. Bärnau-Tachov 2024. Online: <https://www.geschichtspark.de/cs/informace-pro-navstevniky/vyuka-v-muzeu/> [cit. 28. 2. 2024].

velmi izolovaný život umístěných jednotek právě v souvislosti s příhraničním opevněním. Absolutně se nedomnívám, že by takové stavby, projekty, muzea či spolky, zabývající se správou těchto objektů, měly být považovány z hlediska vztahu k didaktickému potenciálu a reenactmentu za jakkoliv méněcenné. Pouze je možné jejich přínos usouvztažnit do velmi specifických částí historie, navíc ještě více k velmi specifickým a unikátním projevům své doby. Specifickým rysem je taktéž geografická poloha pohraničního opevnění.

Proto uvedu jen několik příkladů, které reprezentují právě instituce zabývající se správou, obnovou a propagací objektů pohraničního opevnění. Obecně bych problematiku správy a obnovy pohraničního opevnění popsal jako velmi složitou, často se do její podoby zapojují zájmové spolky či kluby vojenské historie. Příkladem může být třeba Klub vojenské historie Kralka, který spravuje pohraniční srub K–S 5 „U Potoka”.¹³⁶ V současné době je v rámci interiéru srubu vytvořeno muzeum.¹³⁷

Případů, kdy se pěchotní tvrže, sruby, pevnůstky, řopíky a další možné objekty tvořící pohraniční opevnění transformují v muzea a zabývají se muzejní činností, je nepřeborné množství. Jedním z takových je bezpochyby tvrz Hanička. Ta disponuje rozsáhlým strukturovaným programem v rámci prohlídek, a to rovnou dvěma trasami, včetně bohatého itineráře.¹³⁸

Velmi známým objektem pohraničního opevnění je Dělostřelecká tvrz Bouda. Opět i v tomto případě nalezneme bohaté informace týkající se muzejní činnosti, včetně itineráře tras.¹³⁹ I v tomto případě dochází ke spojování zájmových spolků a objektů, kdy objekt spravuje, udržuje i zajišťuje muzejní činnost Klub Bouda.¹⁴⁰

Prakticky identický případ nalézáme v případě rozlehlé pevnosti Stachelberg, kdy jsou zájemci o činnost spojenou s dobrovolnickou prací sdruženi do spolku Stachelberg a zajišťují jak muzejní činnost, tak správu objektu i celého areálu.¹⁴¹ V rámci objektu je vytvořeno hned

---

¹³⁶ *Klub vojenské historie Kralka*. Kuřim 2024. Online: <https://ks5.cz/cs/klub-vojenske-historie-kralka/> [cit. 28. 2. 2024].

¹³⁷ *Návštěva muzea: Vše důležité, než vyrazíte na cestu*. Kuřim 2024. Online: <https://ks5.cz/cs/navsteva-muzea/> [cit. 28. 2. 2024].

¹³⁸ *Průvodcovská trasa*. Rychnov nad Kněžnou 2024. Online: <http://www.hanicka.cz/pruvodcovska-trasa> [cit. 28. 2. 2024].

¹³⁹ *Muzeum*. Těchonín 2024. Online: <https://www.tvrzbouda.cz/muzeum> [cit. 28. 2. 2024].

¹⁴⁰ *Klub Bouda*. Těchonín 2024. Online: <https://www.tvrzbouda.cz/klub-bouda> [cit. 28. 2. 2024].

¹⁴¹ *Náš tým*. Trutnov 2024. Online: <https://www.stachelberg.cz/nas-tym/> [cit. 28. 2. 2024].

několik možných tras a zaměření, kdy všechny nabývají v zásadě charakteru expozic či prohlídkových tras.¹⁴²

O tom, v jakých podobách mohou vznikat rekonstrukce a reenactmentově orientované eventy právě v souvislosti s předválečnou tematikou a pohraničním opevněním, budu více hovořit v kapitole zabývající se přímo reenactmentovými eventy, jakožto o všech takových událostech, které souvisejí rovněž třeba i s archeoskanzeny či archeoparky.

3.5 Hradý a zámky

Tematika hradů a zámků je v prostoru české kotliny nanejvýš rozsáhlá a vydala by, pokud bychom se jí chtěli skutečně dopodrobna zabývat, na několik svazků. Stejně tak se hradý a zámky, podobně jako celá řada v jiných prostorách situovaných institucí, profilují jako muzejně orientované subjekty, kde hlavní náplní činnosti jsou expozice a představování interiéru či exteriéru. Ve značné části tak dochází k provozování identických činností, jako je tomu u nově zřízených muzeí. Zachování památek není spojeno s jejich oživením, tedy zpravidla nedochází k propojování živé a mrtvé kultury. Je nanejvýš možné souhlasit, že díky nejednotné definici reenactmentu je i prohlášení, že se v rámci objektů reenactment neuplaňuje poměrně problematické. Sebeobširnější vymezení však není apriori tím, co by z hradů či zámků tvořilo centra orientované na reenactment a je s podivem, že v rámci hradů či zámků propojování reenactmentu nabývá výrazně menších rolí, než jak je tomu například u archeoskanzenů či u archeoparků. Samozřejmě i takové eventy existují, jmenovat můžeme třeba obléhání hradu Švihov.¹⁴³ Avšak konstantně nabízené programy využívající dovednostně praktické metody a propojování živé a mrtvé kultury není zdaleka tak zastoupena.

Dalším velmi podobným příkladem nárazového užití vymezených objektů bychom mohli spatřovat třeba na zámku ve Slavkově u Brna, který hostí celou řadu vzpomínkových akcí právě v souvislosti s velmi slavnou bitvou u Slavkova. Ten samozřejmě hraje z hlediska reenactmentu velmi významnou roli, protože sám takové dějiny nese v pomyslné paměti, avšak i zde se jedná o jednorázovou podobu eventu, nikoliv systematického využívání v podobě edukačně zaměřených programů implementující reenactment.¹⁴⁴

---

¹⁴² *Prohlídka*. Trutnov 2024. Online: <https://www.stachelberg.cz/prohlidka/> [cit. 28. 2. 2024].

¹⁴³ *Obléhání hradu Švihov 2023*. Švihov 2023. Online: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/akce/90983-oblehani-hradu-svihov-2023> [cit. 28. 2. 2024].

¹⁴⁴ *Bitva tří císařů ve Slavkově: historie ožije o víkendy 1. a 2. prosince*. Slavkov u Brna 2022. Online: <https://www.slavkov.cz/bitva-tri-cisar-u-ve-slavkove-historie-ozije-o-vikendu-2-prosince/> [cit. 28. 2. 2024].

4. LARP ve vztahu k historickým tématům

LARP, což je zkratka pro live action role-playing, reprezentuje fenomén, který v sobě zahrnuje živou interpretaci rolí. V českém prostředí se jedná převážně o formu volnočasové aktivity, v níž účastníci ztvárňují smyšlené, skutečné, či zemřelé, nebo jakékoliv jiné postavy. Oproti divadelnímu představení se LARP vyznačuje absencí pasivního publika, neboť je zaměřen výhradně na aktivní účast jednotlivců. Zatímco v divadle lze najít konkrétní scénář s promluvami postav, LARP přináší přinejmenším částečnou nebo plnou svobodu jednotlivců v projevu a interakci, přičemž se postavy vyvíjejí spontánně. Na rozdíl od klasických deskových her či online her, kde se role vykonávají převážně verbálně, formou psaného textu nebo v digitalizovaném prostředí, LARP umožňuje hráčům fyzicky ztělesnit své postavy a interagovat s prostředím a ostatními účastníky v reálném světě. Nicméně není každá hra s rolemi automaticky považována za LARP; tento termín se vztahuje spíše na hry, které se opírají o specifické LARPové mechaniky a pravidla a vyznačují se určitou mírou struktury a organizace.¹⁴⁵

Původem se larp etabloval nezávisle na sobě v Severní Americe, Austrálii a Evropě. Během 80. a 90. let 20. století se larp rozšířil ve velkém měřítku i do České republiky, kde se jím lidé zabývají v rámci různorodých typů, žánrů, žánrových variant apod.

Naprostou specifickou tradici, pro vztah k historii klíčovou, se etabloval ve Skandinávii. Právě skandinávský styl larpů, známý jako Nordic Larp, se odlišuje od jiných tím, že kladl důraz na spolupráci a společnou tvorbu hry, kde hráči mají podstatný vliv na průběh události spolu s organizátory, inklinuje k implementování zdánlivě nenápadných herních mechanismů a zároveň se zabývá velmi vážnými tématy. Zcela konkrétně velmi častým motivem, který bychom v nepřeberné žánrů a typů a obecně velmi komplexního světa larpů, zejména pro 21. století, nacházeli v historické tematice vytvořené na základě konkrétních motivů či událostí.¹⁴⁶

Právě historické larpové hry v prostředí České republiky jsou ty, které budou předmětem níže uvedené kapitoly. Výběr je podmíněn zejména rozšířeností v komunitě reenactorů, kteří sami historické larpové hry, zejména ve vztahu k možnému prožívání a budování emoční stránky věci, uznávají jako legitimní a často prvky aplikované v historických larpových hrách přejímají a modifikují ke svým vlastním potřebám a k dosahování svých vlastních cílů.

---

¹⁴⁵ FRIEDMAN, Martin: *Využití larpu při výuce českého jazyka a literatury na střední škole*. Brno 2021, s. 8-18. (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

¹⁴⁶ Tamtéž.

Příkladem může být například tvorba postav na reenactmentově larpově orientované akci Malé války, kterou spoluorganizuje absolvent katedry historie Univerzity Palackého v Olomouci Tomáš Konečný.¹⁴⁷

Historické larpy zde uvádím taktéž jako možnou alternativu ke stávajícím reenactmentovým eventům. Velmi často tyto historické larpy nejsou tak náročné jako reenacting a tím pádem jsou dalece přístupnější široké veřejnosti, včetně studentů a pedagogů. Celá řada historických larpů neinklinuje tak silně k respektování k historickým pramenům, ale vydávají se cestou zdůraznění emocí, motivací, pohnutek jednotlivých charakterů. Kombinují rovněž fyzično, myšlenkové procesy a mnohdy autentické prostředí, které vytváří celkový zážitek.

Zážitková forma učení je totiž to, co historické larpy mohou ve vztahu k edukačnímu procesu nabídnout. Mnohdy neviděné nebo neuchopitelné pohledy z odosobněného prostředí školského zařízení nenabízí to, co umožňuje prožít reálné fyzické vyčerpání, reálné vůně, pachy a reálné pocity, které jsou tak reálné, jak jen jim reálnými za pomoci larpů umožníme být. Domnívám se, že i tento aspekt a chápání transmise emocí, které nepochybně historické larpy nabízí, je pro pedagogy nesmírně cenný, byť jen prozkoumání takových mechanismů a myšlenkových procesů za nimi stojících, a proto se domnívám, že nejsou historické larpy důležité nejen pro studenty, ale i pedagogy, potažmo širší societu školy.

Dalším důležitým motivem, proč jsou historické larpy a larpy na historické motivy také zahrnuty v rámci této diplomové práce, jsou stírající se rozdíly mezi reenactmentovými eventy a historickými larpy, kdy se navzájem oba způsoby prolínají a nejmodernějšími trendy v obou odvětvích se čím dál více obohacují navzájem. To se týká právě pozitivního přijímání jak práce s pramennou základnou, což tedy přináleží více reenactingu, tak důraz na emoci a zážitek, což přináleží více historickým larpům.

Pokud se budeme zabývat implementací historických larpů v rámci vzdělávání, domnívám se, že zejména v kontextu druhého stupně základního vzdělávání je nutno zmínit, že se místy v rámci historických larpů objevuje věkové omezení pro účastníky daného larpu, a tak může být u nějakých z níže uvedených problematická implementace.

---

¹⁴⁷ KONEČNÝ, Tomáš: *Malé války*. Žumberk 2023. Online: <https://www.facebook.com/malevalky> [cit. 12. 3. 2024].

4.1 Historické larpý v prostředí České republiky

4.1.1 Legie – sibiřský příběh

Jedním z takových velmi rozšířených historicky laděných larpů jsou nepochybně tzv. Legie. Legie – sibiřský příběh pořádá několikrát do roku spolek Rolling, jehož cílem je propojování larpu a zážitkové pedagogiky. Pomocí té vytvářejí netradiční způsoby a formy vzdělávání a zpřístupňují pomocí zážitku i obtížná témata. Konkrétně projekt Legie organizují s podporou Československé obce legionářské i s podporou Ministerstva obrany.¹⁴⁸

Významným bodem je však také dostupnost, o které jsem již hovořil výše. Legie zajišťují kompletní vybavení a výpravu, což dělá z larpu poměrně dostupnou a zajímavou záležitost i pro naprosté laiky. Takové příležitosti mohou být přínosné nejen pro žáky a studenty, ale také pro samotné pedagogy, kteří díky zážitkovému vzdělávání mohou nabývat nových pohledů i na výuku jako takovou.

Příběh historického larpu, hry, se odehrává na „Sibíři“ v době ruské občanské války, hráči se pak ujmou rolí jednotlivých fiktivních československých legionářů a civilistů – dobrovolníků z jednotky, která musí projít zemí nikoho, aby se dostala ke zbytku legií a nakonec snad i domů. Příběh a celkově budovaná atmosféra se snaží přiblížit vyrovnávání se s tématem občanské války a významu pojmů jako hrdinství, domov a člověk v době končící první světové války. Hra má za cíl přiblížit právě motivy legionářů, jejich prožívané emoce i částečně sužující podmínky. Hra se totiž vždy odehrává vždy v časech zimního období. V kontextu ztvárňovaného úseku je hra zasazena konkrétně do období Vánoc roku 1918.¹⁴⁹

Již z tohoto popisu je patrné, že se mírně odkláníme od rekonstrukcí událostí na základě konkrétních písemných pramenů, avšak pokud bychom zohlednili odklon od striktní hodnověrnosti, můžeme se seznámit s daleko opomíjenějším tématem, které se mnohdy často v učitelské praxi může jevit jako obtížně přenositelné, a tím je emoce. To ostatně uvádějí i sami autoři, kteří nevytváří striktně hodnověrnou výpravu ani přesnou rekonstrukci událostí dle písemných pramenů, jak je tomu například u rekonstrukcí bitev, ale snaží se přinášet intenzivní emoce, konflikty, různorodé pohnutky, motivy i budovat komplexní mezilidské vztahy.¹⁵⁰

Právě carské Ruskou zmítající se samo v sobě a propadající do občanské války je prostředí, které popisuje krajinu, motivy i stratigrafii možných společenství, včetně vztahů

---

¹⁴⁸ Legie. Terezín 2024. Online: <https://legie.rolling.cz/#uvod> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Hra. Terezín 2024. Online: <https://legie.rolling.cz/#hra> [cit. 12. 3. 2024].

Čechů s Rusi. Mimořádně zajímavé atraktivní téma je pak oceňováno zejména pro možnosti volby a ovlivnění toho, jak celý příběh skončí. Organizátoři závěrem shrnují své mínění o hře těmito slovy:

„Věříme, že i když se hra zaměřuje na příběh Čechoslováků a občanské války, dokáže říct hodně i o mnohem obecnějších tématech své doby. O ideologiích, válce a lidech.“¹⁵¹

4.1.2 Národ sobě

Národ sobě od organizace Rolling je rozsáhlá obsahová hra, která se odehrává v druhé polovině 19. století v Praze. Hlavním zaměřením příběhu jsou osudy několika rodin z různých společenských vrstev, které sdílejí společný dům na Královských Vinohradech. Hra Národ sobě se hlouběji zabývá národnostními, politickými, kulturními a sociálními tématy, inspirovanými soudobými historickými událostmi a problémy. Tato prezentace je však lehce idealizovaná a romantizující, což přispívá k vykreslení těchto témat z pohledu doby. Tolik frekventovaně skloňované národní obrození je ztvárněno a zasazeno právě do prostředí zážitkové larpu.¹⁵²

Stejně jako v případě Legií, je i tento larp koncipován na plném přizpůsobení se potřebám laiků a nabízí možnost účastnit se i bez jakýchkoliv dispozic. Veškerá výprava a nutné vybavení pro larp je zajištěno ze strany organizátorů.¹⁵³

4.1.3 Čára

Historický larp Čára je hra ztvárňující totalitní režimy a jejich snahu izolovat se od vnějších vlivů. Autoři při přibližování historického larpu upozorňují zejména na přítomnost pohraničnicků, mechanismy totalitních států i jejich tendencím vytvářet pevnou linii mezi tím, co totalitní režimy považují za akceptovatelné informace a těmi, které již považují za nevhodné, stejně tak jako všechny vlivy „zlého“ okolního světa. Právě to, že je hra zasazená do časů totalitního Československa poskytuje realie, které jsou předávány hráčům prostřednictvím dokumentů a předherních workshopů.

I když hra není rekonstrukcí konkrétních historických událostí nebo osob, vychází z událostí mezi lety 1948 až 1950, tedy před vznikem Pohraniční stráže. Během tohoto období nebyla hranice sice ještě plně uzavřena, ale příhraniční oblasti byly postupně vyklízeny a byl k nim čím dál více omezenější přístup, hranice však nebyla oplocena ostnatými dráty ani minovými poli a strážní věže ještě nebyly postaveny. Hra tak představuje medailonky

---

¹⁵¹ Hra. Terezín 2024. Online: <https://legie.rolling.cz/#hra> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁵² Národ sobě. Ústí nad Labem 2024. Online: <https://narodsobe.rolling.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁵³ Tamtéž

skutečných charakterů s různými politickými i osobními motivacemi, kteří se rozhodli překročit hranice do západního světa. Součástí hry jsou již vytvořené balíčky postav, které jsou tvořeny na základě písemných pramenů. Hráči a hráčky pak kopírují motivace a sžívají se s jednotlivými charaktery. Mimo jiné právě tento historický larp je podpořen Ústavem pro studium totalitních režimů, se kterými v rámci ztvárňované hry Rolling spolupracuje.¹⁵⁴

Samotný přechod hranic není jediným motivem hry. Prostřednictvím retrospektiv hráči prožijí klíčové události minulosti, které pomohou odhalit a vytvořit motivace jejich postav a vést tak k rozhodnutí, která je nakonec zavedou na cestu, z níž není lehké se vrátit.¹⁵⁵

Po vzoru ostatních her od organizace Rolling je i tato spojena s minimem vstupních požadavků a takřka celá část nutné výbavy je poskytována organizátorem. Výsadou této hry je také to, že umožňuje vstup i osobám od věku 15 let. Je možné tak zainteresovat i případné studenty v rámci třetího vzdělávacího stupně, a to po celou dobu jeho trvání.¹⁵⁶

4.1.4 1914: Do Vánoc budeme doma

1914: Do Vánoc doma od organizace Awan/Querch z.s. představuje historickou obsahovou hru, která se zaměřuje na hrůzy zákopového boje, osobní odvalu a lidskost během Velké války. Děj se odehrává v prosinci roku 1914 v okolí města Ypres.¹⁵⁷ Hra vypráví příběhy několika vojenských jednotek, polní nemocnice a skupiny civilistů uvězněných na Štědrý večer ve válkou zdevastované krajině. Hra se snaží představovat zejména prožívané emoce, mezilidské vztahy, motivace i možné myšlenky zasažených osob, nikoliv precizně vyvedenou historickou rekonstrukci.¹⁵⁸

Obdobně jako u podobných typů her je vybavení a výprava takřka bez výhrady zajišťována organizátorem.¹⁵⁹

---

¹⁵⁴ *Národ sobě*. Ústí nad Labem 2024. Online: <https://narodsobe.rolling.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁵⁵ *Čára*. Terezín 2024. Online: <https://cara.rolling.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁵⁶ *Tamtéž*.

¹⁵⁷ *1914: Do Vánoc budeme doma*. Slaný 2024. Online: <http://www.awainqerch.cz/1914/> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁵⁸ *Tamtéž*.

¹⁵⁹ *Praktické*. Slaný 2024. Online: <http://www.awainqerch.cz/1914/prakticke/> [cit. 12. 3. 2024].

4.1.5 Pomoc z nebes – silvestr 1939

Larpová hra od organizace Průšviháři 502 je zasazena do období pozdních 30. let a přináší do popředí osudy lidí, kteří se shromáždili v malém penzionu v Sudetech, aby společně přivítali rok 1940. Hra se hlouběji zabývá politickými, rodinnými a osobními dramaty, snaží se zachytit napjatou atmosféru mezi okupací Československa a nástupem válečných operací v západní Evropě. Cílem podobně jako u jiných výše zmíněných larpů není exaktní následování pramenné základny, ale přiblížení tehdejších velmi dynamických vztahů na pohraničí mezi Čechy a Němci. Smyslem je rovněž přiblížení se k osudům jednotlivců, které všudypřítomné ideologické totalitní aspekty doby pronásledují. Toho hra dociluje pomocí důmyslně připraveného scénáře s částečnou možností ovlivnění vývoje událostí.¹⁶⁰

Rovněž jako ve výše zmíněných případech organizátoři zajišťují komplexní výbavu a výpravu a účastníkům tak zajišťují komplexní možnost účastnit se i pokud se nejedná o reenactory či podobné entuziasty, ale spíše laiky.¹⁶¹

4.1.6 Příliš krátká neděle

Tento historický larp je zasazen do 50. let. Konkrétně se odehrává ve Spojených státech amerických na malém Hotelu Sunday, kde je ztvárněna uvolněná atmosféra spjatá s turbulentním pozitivním rozvojem ekonomik. Odehrává se však také v notném stínu studené války. Ztvárňuje polarizující se společnost, kdy se komunisté a komunismus stává úhlavním nepřítelem, a to jak ti zahraniční, tak ti domácí. Za nepřátele jsou označováni ti skuteční, ale mnohdy i ti domnělí. Hra pracuje i s tematikou, která rezonuje dodnes, a to je společenská normalita. Larp netkví, podobně jako celá řada dalších, v konkrétních pramenech, však předznamenává řešení takových otázek, které se formou zážitkové pedagogiky a dramatizace ve tehdejší i současné společnosti projevují. Konkrétně je zde rozebírána tematika duševního zdraví, tematiky nekonformismu v politických názorech i tematika rozdílné sexuální orientace, přináležení ke specifickým komunitám, etablování subkultur apod. O to více hra zvýrazňuje právě citovost či myšlenky postav. Jaderná hrozba a bipolární svět celý tento společenský večírek rámuje, uzavírá pomyslný kruh a vrhá stín na společenská témata související s chápáním sebe sama a svého postavení ve společnosti.¹⁶²

---

¹⁶⁰ *Pomoc z nebes – silvestr 1939*. Terezín 2024. Online: <https://silvestr1939.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² *Příliš krátká neděle*. Praha 2024. Online: <https://priliskratkanedele.larpy.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

4.1.7 Albigenští

Historický larp Albigenští odpovídá svým zasazením k přiblížení historického pozadí u stejnojmenné skupiny „heretiků“ a v českém prostředí se odehrává na hradě Lipnici. Hra zohledňuje široké historické okolnosti, od zohlednění pramenné základny ze čtvrtého lateránského koncilu až po samotné nebezpečí křížových výprav, respektive jejich implementaci do kontextu historického larpu. Ten ke svému příběhu vypracovává velmi rozsáhlou přehledovou stránku plnou obsahu vztaženého k pochopení kontextu hry i osvojení pojmů, se kterými hra pracuje. Nakolik jsou informace podávány bez patřičného odkazování ke zdrojům či k jiné odborné literatuře a zpracovány velmi, velmi popularizačními jazykovými prostředky.¹⁶³

Podobně jako u celé řady dalších historických larpů od organizace Cesty časem, i zde je k dispozici téměř kompletní nabídka výpravy, umožňuje tak velmi vstřícný přístup a přístupnost široké veřejnosti, včetně studentů či pedagogů.¹⁶⁴

4.1.8 Akkon 1291

Historický larp od organizace Cesty časem zasahuje příběh do prostředí Akkonu v časech konců jeho působení ve Svaté zemi. Konkrétně ztvárňuje motivy a pohnutky různorodé společnosti nacházející se touto dobou na blízkém východě. Uvnitř města se mísí různorodé skupiny lidí – od řádových rytířů řádů po šlechtu a rodiny různých etnik či náboženství, včetně židů, katolíků, nestoriánů, a dokonce i několika muslimů. A právě zohledňování různorodých etnik či skupin obyvatelstva je námětem tohoto historického larpu. Sami autoři nás zpravují o tom, že nejde, podobně jako u celé řady historických larpů, o exaktní následování pramenů, nýbrž o zachycení emocí a motivací. Podobně jako u hry Albigenští je i zde poměrně podrobný dokument obsahující základní předpokládané informace důležité pro hru a pro její hraní. Dochází bohužel i v tomto případě k relativizování, bagatelizování a velkému zjednodušování předkládaných informací. Stejně tak je problematické ztvárňování komplexních vztahů nábožensky odlišných skupin, kdy obsáhlé a relativně složité myšlenkové procesy stojící na podrobném poznání jednotlivých náboženství, či dokonce na pravém opaku, tedy nepoznání a ignorantství, xenofobii, znesnadňují realistické ztvárnění mezilidské interakce

---

¹⁶³ BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *Albigenští*. Praha 2024. Online: <https://albigensti.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁶⁴ BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *FAQ*. Praha 2024. Online: <https://albigensti.cz/faq/> [cit. 12. 3. 2024].

v rámci historického larpu.¹⁶⁵ Toto je však víceméně obecný problém jak historických larpů, tak i reenactmentu a budu o něm dále hovořit.

I tento specifický historický larp nabízí komplexní soubor zážitků a aktivit pro účastníky. Tento přístup reflektuje snahu o velkou míru dostupnosti larpu pro širokou veřejnost. Taková otevřenost zvyšuje potenciál použít larp jakožto nástroj pro vzdělávací účely, zatímco zachovává velkou míru interaktivity a zážitkové pedagogiky. Toho se snaží docílit také nabízenou možností vypůjčení takřka veškerého nutného vybavení bez nutnosti vlastní iniciace, invence i investice.¹⁶⁶

4.1.9 Krvavé časy

Historický larp je zasazen do poměrně komplikované doby. Podobně jako v předchozích případech je text poměrně rozsáhlý a zasvěcuje laiky tak, aby získali základní povědomí o představované době a historických okolnostech. Hra začíná rokem 1313, v období, které se historicky váže na císařskou rodinu Štaufů a českou rodinu Přemyslovců. Autoři zdůrazňují, že i když se snaží držet historických faktů, jsou v textu zahrnuty i fikční prvky a postavy. Autoři kladou důraz na podrobné rozebírání interregna po pádu Štaufů. Po několika politických intrikách a mocenských bojích se na císařský trůn nakonec dostává rodina Lucemburků. Současně se popisuje situace v Českém království, kde se rozhořela válka o moc mezi různými šlechtickými rody. Důraz je kladen na komplikované vztahy mezi jednotlivými rodinami a politickými frakcemi, stejně jako na jejich mocenské ambice a intriky. Autoři detailně popisují politická spojení a mocenské boje, které předcházely zahájení historického larpu.¹⁶⁷

Tento konkrétní historický larp rovněž reflektuje snahu být co nejvíce přístupný široké veřejnosti, včetně studentů a pedagogů. Tato inkluzivní strategie nejen rozšiřuje dosah a účinnost larpu jako prostředku pro vzdělávací účely, ale zároveň poskytuje možnosti interaktivní a zážitkové pedagogiky. Autoři věnují velkou pozornost pro zajištění nezbytných informací, materiálů, které usnadňují přístupy k larpu a k jeho celkové kvalitě průběhu. Stejně jako další i tento počín nabízí přístupnou cestu k velmi unikátnímu poznávání inscenované historie a politiky bez nutnosti rozsáhlé přípravy či investic ze strany účastníků.¹⁶⁸

---

¹⁶⁵ BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *Herní svět pro Akkon 1291*. Praha 2024. Online: <https://www.akkon1291.com/herni-svet-pro-akkon-1291/> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁶⁶ BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *Design dokument*. Praha 2024. Online: <https://www.akkon1291.com/design-dokument/> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁶⁷ BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *Herní svět 1313*. Praha 2024. Online: <https://krvavecasy.cz/svet-1313/> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁶⁸ BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *Informace pro hráče*. Praha 2024. Online: <https://krvavecasy.cz/informace/> [cit. 12. 3. 2024].

4.1.10 Operace Liebenthal

Larpová hra je zasazena do roku 1945. Odehrává se v období samotného závěru druhé světové války. Účastníci jsou v rámci tohoto ambiciózního projektu systematicky rozděleni do několika skupin. Ty zahrnují německé vojáky, místní obyvatele a partyzány. Každá skupina je koncipována s ohledem na specifickou fyzickou náročnost a nepohodlí a je vybavena vlastním herním obsahem.

Děj je zasazen do léta 1944, kdy se Třetí Říše napřimuje k protiofenzivě po vydařeném vylovení Západních Spojenců v Normandii a zdrcující ofenzivě Sovětů. Nervozita v německé armádě roste. Autoři upozorňují na silně napjatou situaci, kdy Wehrmachtu docházejí síly a armáda je čím dál častěji složena z méně zkušených vojáků. O to více se situace stupňuje tím, že vojáci vědí, jak jako zajatci skončí. Autoři však také vykreslují něco, co je styčným motivem a co buduje právě to, v čem celá hra tkví, tedy společný zájem na ukončení války a bojů. Jenže okolnosti konce bojů, zejména to, do jakého zajetí se vojáci Wehrmachtu dostanou, je přesně tím, co je ústředním motivem tohoto larpu.¹⁶⁹ Nakolik je mi známo, tak projekt Operace Liebenthal v současné době není prozatím k dispozici k hraní.

Obecně problematika historických larpů je velmi zajímavá, poskytuje zejména emoční a mezilidský vhled do daných historických epoch a zároveň nabízí takřka neomezené množství témat ke zpracování. Poskytuje mnohem propracovanější, komplexnější či silnější pochopení motivací jednotlivých postav. Po vzoru zážitkové pedagogiky kombinuje dramatizaci a více smyslové vnímání, hraní rolí. Historické larpové navíc kombinují výše uvedené prvky s historickým zasazením a rámcem, na kterém stojí a padá ona schopnost chápat příčiny, motivy i atmosféru doby.¹⁷⁰

Domnívám se, že historické larpové jsou pro svou přístupnost naprosto esenciální možností pochopit základy dramatizace a larpových mechanismů, potažmo k reenactmentu jako takovému. Mohou sloužit nejen žákům, studentům, ale také samotným pedagogům.

---

¹⁶⁹ *Operace Liebenthal*. Brno 2017. Online: <https://larpovadatabaze.cz/larp/operace-liebenthal/cs/51000> [cit. 12. 3. 2024].

¹⁷⁰ KNOTKOVÁ, Alena: *Zážitková pedagogika*. Hradec Králové 2022, s. 36-45.

5. Reenactmentové eventy

Reenactmentové eventy, často nazývané historické rekonstrukce, představují fascinující spojení mezi minulostí a přítomností a jedno z typických míst, kde se mohou studenti či učitelé s reenactmentem setkat. Na reenactmentových eventech dochází k rekonstrukci života, událostí a kultur zasazených zpravidla do specifického geografického i chronologického bodu. Představují reenactory i pozorovatele příležitost pro prozkoumání a prožití historie prostřednictvím autentických scén, oděvů a zážitků. Nutno podotknout, že vzhledem k volnočasovému charakteru, kterým se reenactment vyznačuje, se zpravidla tyto události nekonají ve všední dny.

Základem reenactmentových eventů je důkladná příprava a výzkum. Organizátoři, obvykle buď samotní účastníci či zaměstnanci organizujících institucí, se snaží co nejpřesněji zachycovat a rekonstruovat historické události, období nebo specifický kulturní okruh. To zahrnuje studium primárních a sekundárních pramenů, výrobu autentických oděvů i předmětů a mimo jiné také samotné praktikování a zvládání daných činností. Během samotných eventů se účastníci ponořují do role postav z minulosti, často vybavených autentickými zbraněmi, nástroji a dalšími artefakty. Tímto způsobem se snaží co nejvíce přiblížit život v daném historickém období. Kromě toho mohou účastníci reenactmentu zahrnovat do svých realizací simulace bitev, představení významných událostí, ukázky řemeslných činností a každodenních úkonů, které jsou charakteristické pro danou éru.

Je důležité zdůraznit, že reenactmentové eventy nejsou divadelními představeními. Mají významný edukativní rozměr. Poskytují příležitost pro získávání širšího povědomí o historii a kultuře, a to nejen pro účastníky, ale také pro diváky, kteří mnohdy s reenactory interagují. Společně s reenactory mohou účastníci navštívit vzdělávací přednášky, workshopy, panelové diskuse i jiné interaktivní části programu.

Celkově lze říct, že reenactmentové eventy jsou specifické tím, že se zaměřují na ty části, které dějepis akcentuje jen sporadicky, či nemá v tradičním konceptu příliš mnoho možností, jak témata představit. Zpravidla se tak jedná o dějiny každodennosti, o řemeslné činnosti, kdy si mohou účastníci snadněji uvědomovat, kolik práce i času je za jednotlivostmi tehdejšího života, avšak také to, jakou perspektivou na život mohl nahlížet takový řádový voják 19. století. Aspekty, se kterými se mohou žáci, studenti i pedagogové seznámit a mohou tak doplňovat své představy o mocenských strukturách, politickém dění či hierarchizaci společnosti konkrétními a zcela hmatatelnými poznatky.

Mnohdy si mohou takové poznatky sami osvojit. Reenactmentové eventy tak mají v této diplomové práci zcela nezastupitelné místo a jsou právě tím místem, kde se mohou, zejména ve vztahu ke specifickým obdobím, o nichž si povíme v následujících pasážích, studenti i pedagogové setkávat s reenactmentem v celé jeho podobě. Nutně lze akcentovat nepříznivý fakt, že se jedná o volnočasovou aktivitu a zpravidla je tak velmi komplikované setkávat se s reenactmentovými eventy v rámci výuky. Reenactmentové eventy však v tomto případě však mohou tvořit podstatnou část toho, jak může školní prostředí přesahovat do volnočasového vnímání žáků a studentů. Reenactmentové eventy mohou představovat to, jakým způsobem lze propojovat neprobádané aspekty v rámci výuky dějepisu a ukotvování poznatků či jejich doplňování pomocí zážitku a interakce s reenactory, podobně jako tomu může být u historických larpů. Představují tak fascinující a nevšední způsob, jak podnítit zájem o historii jako takovou a její uchovávání v historické paměti a o její relevantnosti k dnešnímu dni.

5.1 Pravěk

5.1.1 Pravěký den

Až do paleolitického období lovců a sběračů byl zaměřen Pravěký den v Přírodovědném muzeu Semenec v Týně nad Vltavou.¹⁷¹ Rovněž však byly představeny neolitické principy revolučního zemědělství, a tak se přirozeně nabízelo představení a demonstrování zásadních rozdílů mezi paleolitickým a neolitickým způsobem života. Co se přímo nabízelo, je rovněž ztvárňování zpracovávání tkaných textilů, které v kombinaci s budováním primitivních sídlištních staveb tvoří kostru a základ toho, jaké rozdíly můžeme v jednotlivých fázích spatřovat.¹⁷² Velkou devízou je ale také více smyslové vnímání, kdy si na výše zmíněné aspekty může veřejnost sáhnout, pocítit, slyšet, a to zejména ve vztahu k experimentální pravěké hudbě, kterou spolek zastoupený spolek Altsteinzeitliche Knochenklangbilder produkuje.¹⁷³

---

¹⁷¹ *Na Semenci se ocitli v pravěku. Pekli placky či vyráběli došky*. České Budějovice 2022. Online: <https://ceskobudejovicky.denik.cz/ctenar-reporter/na-semenci-se-ocitli-v-praveku-pekli-placky-ci-vyrabeli-dosky-20220820.html> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁷² *Pravěký den 2022*. Semenec v Týně nad Vltavou 2022. Online: <https://www.muzeumsemenece.cz/aktuality/praveky-den-2022> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁷³ *Pravěký den*. Semenec v Týně nad Vltavou 2022. Online: <https://www.tynnadvltavou.cz/kalendar/815-praveky-den> [cit. 26. 3. 2024].

5.1.2 Bronzový kvaš

Bronzový kvaš je regionálně i chronologicky zaměřený event. Zaměřuje se na dobu bronzovou a jeho program je zasvěcen uskladnění obilí i jiným experimentům souvisejícím se specifickými fázemi roku.¹⁷⁴ Jedná se tak o unikátní spojení času, jeho předmoderního vnímání, ale také reenactingu kultury respektující pramennou základnu, v tomto případě archeologickou. Podobně jako celá řada dalších eventů je i tento doplněn odbornými přednáškami zaměřující se na hmotnou kulturu, procesy i aktivity, které jsou na eventu rekonstruovány.¹⁷⁵ Mezi takové by mohla patřit přednáška o rekonstrukci oděvů a osobního vybavení v době bronzové, vedená průkopníkem reenactingu doby bronzové v Čechách, Danielem Pilařem.¹⁷⁶ Celý event je tak rámován tématikou rovnodennosti a respektování i úctě k jednotlivým fázím roku. O tomto prvku bych na základě vlastního pozorování mohl říct, že je obsazován v tematice pravěké rekonstrukce velmi často a je užíván jako nosné a zásadní téma.

5.1.3 Býčí skála

Býčí skála je jedním z reenactmentových eventů, který patří k velmi ikonickým i přes svou poměrně krátkou historii. Event je zaměřený na hallstattskou kulturu.¹⁷⁷ Ta je představována v podobě reenactingu v místě, které je pro období zvláště významné, a to přímo v prostorách jeskyně Býčí skály, která je považována za významnou zejména pro svůj někdejší sakrální přesah i pro celou řadu unikátních artefaktů. Součástí eventů je i rekonstrukce možné podoby halštatského pohřbu.¹⁷⁸ K této příležitosti byl rovněž vytvořen vůz, respektive jeho replika, který byl stěžejním prvkem rekonstrukce možného rituálu.¹⁷⁹

---

¹⁷⁴ Kvaš. Louny 2021. Online: <https://www.muzeumlouny.cz/kvas-14386> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁷⁵ Archeoskanzen Březno u Loun. Březno u Loun 2024. Online: <https://www.archeoskanzenbrezno.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁷⁶ Bronzový kvaš. Louny 2023. Online: <https://www.louny.eu/akce/bronzovy-kvas/13684/> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁷⁷ Býčí skála 2023: Setkání přátel halštatské kultury. Blansko 2023. Online: <https://www.cz-museums.cz/calendariumDetail/62658> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁷⁸ Býčí skála 2023. Blansko 2023. Online: <https://www.muzeum-blanenska.cz/vystavy/byci-skala-2023> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁷⁹ HRONOVÁ KRÍŽOVÁ, Milada: *U jeskyně Býčí skála pokrtí repliku velmi ceněného rituálního vozu. Vytvořil ji student FF UP.* Olomouc 2022. Online: <https://www.zurnal.upol.cz/nc/zprava/clanek/u-jeskyne-byci-skala-pokrti-repliku-velmi-ceneneho-ritualniho-vozu-vytvoril-ji-student-ff-up/> [cit. 26. 3. 2024].

5.2 Starověk

5.2.1 Marcomania

Je festival zaměřený na starověké germánské etnikum. Koná se v Dobřichově na Kolínsku, přímo na proslulé lokalitě z doby římské jménem Pičhora., v jehož místech se přímo germánské etnikum nacházelo, a i zde prokazatelně pohřbívalo v prvním i druhém století našeho letopočtu.¹⁸⁰ Je příkladným spojením reenactorů a vědců. Hlavní organizátor, archeolog Zdeněk Beneš, pod záštitou Ústavu archeologické památkové péče středních Čech a podpory obce Dobřichov organizuje právě tento event,¹⁸¹ který je zaměřený na prezentace každodennosti, ale také významné události, jakou mohly být třeba příjezdy římských obchodníků a čilý obchod s Římem, který zde prokazatelně na základě archeologických pramenů probíhal.¹⁸²

5.2.2 Germania Subacta

Dalším neméně významným eventem spolupracujícím s vědeckou obcí,¹⁸³ je event nesoucí název Germania Subacta. Jedná se opět o event situovaný do někdejších míst starověkého osídlení, kde prokazatelně lidé, jejichž životy se reenactoři zabývají, žili. Jde o velmi významnou lokalitu Mušov, konkrétně areál zbudovaný římskými vojsky za dob Markomanských válek, přičemž akcentována je právě přítomnost jak římských vojsk,¹⁸⁴ tak ve stejné oblasti vyskytujících se Germánů.¹⁸⁵ Římská vojenská pevnost patrně vznikala před lety 175-180, které bylo možné vymezit především díky numismatice a relativně přesně datovat přítomnost Římanů.¹⁸⁶

---

¹⁸⁰ BENEŠ, Zdeněk: *O Pičhoře*. Praha 2017. Online: <https://www.virtualniarcheologie.cz/stezka-markomanu/o-pichore/> [cit. 31. 3. 2024].

¹⁸¹ *Ohlédnutí za druhým ročníkem festivalu „Markomania“ v Dobřichově*. Praha 2023. Online: <https://www.facebook.com/StredoceskaUappka/posts/pfbid02fHBYtG6d89svHWzbDWakMLvHe4jA9EeD2osXsnYbsfWAuNgAJdRVRaByYjppWy1l> [cit. 31. 3. 2024].

¹⁸² VÉLOVÁ, Lucie: *Pičhora u Dobřichova*. Praha 2012. Online: <https://www.archeologienadosah.cz/vylety/pichora-u-dobrichova> [cit. 31. 3. 2024].

¹⁸³ *Germania subacta*. Brno 2021. Online: <https://archo-muzeo.phil.muni.cz/aktualne/kalendar-akci/germania-subacta-2> [cit. 31. 3. 2024].

¹⁸⁴ *Germania Subacta Program 2023*. Brno 2023. Online: <https://www.branadorimskerise.cz/aktuality/item/119/> [cit. 31. 3. 2024].

¹⁸⁵ *Největší římsko-barbarský festival GERMANIA SUBACTA (2.-3. 9. 2022)*. Brno 2022. Online: <https://www.arub.cz/nejvetsi-rimsko-barbarsky-festival-germania-subacta-2-3-9-2022/> [cit. 31. 3. 2024].

¹⁸⁶ JÍLEK, Jan: *Comparative research on Roman imports to Moravia before, during and after the Marcomannic Wars, based on published finds (state of research until 2010)*. In: EDRCIH, Michael – KOMORÓCZY, Balázs – MADEJSKI, Paweł – VLACH, Marek (eds.): *Marcomannic Wars and Antonine Plague Selected essays on two disasters that shook the Roman World*. Brno 2020, s. 159-172.

Event disponuje sofistikovaným programem a nastiňuje vztahy nejen ve světle válečném, ale především ve světle diplomatickém, a to i s ohledem na tehdejší metody diplomacie.¹⁸⁷

5.2.3 Antický den Liboc

Pod patronátem společnosti Archaia a filozofické fakulty UK vzniká na základě dlouhodobé spolupráce každoročně event zasazený přímo do samotné Prahy.¹⁸⁸ V rámci areálu archeoparku Liboc je představen sváteční den římské společnosti. Jde o referenci oslav císaře Tiberia, kdy podobným svátkem slavil on a Římané svátek založení Věčného města.¹⁸⁹ Veřejnost má tedy možnost ve velmi interaktivním prostředí prozkoumat živoucí antickou kulturu se všemi jejími tradicemi, včetně ztvárňování oslav.¹⁹⁰

5.3 Středověk

Jedná se v prostředí České republiky o zdaleka reenactmentově nejvíce exponované období. V rámci vymezeného časového období, které pak reenactoři vymezují na další subkategorie, zpravidla reflektující periodizaci a členění na raný, vrcholný a pozdní středověk, se angažují nepochybně stovky spolků. Je nanejvýš obtížné vymezit všechny iniciativy a projekty, a tak se budu zmiňovat zpravidla jen o těch nejvíce známých, které však mnohdy vytvářejí sofistikované programy a mají přesah i mimo eventy jako takové.

5.3.1 Veligrad a přidružené eventy zaměřující se na Velkou Moravu

V rámci raného středověku bych zmínil nepochybně eventy zabývající se Velkou Moravou. Příkladem takového eventů je nepochybně Veligrad pod patronátem Moravského zemského muzea.¹⁹¹ Ten je situován na archeoskanzen Modrá. Jedná se tak o poměrně unikátní zasazení živé kultury na původní archeologicky podložené naleziště. I další následné eventy zaměřující se na Velkou Moravu bychom mohli nacházet zpravidla v místech někdejšího osídlení. Příkladem mohou být například Cyrilometodějské slavnosti na archeoskanzenu

---

¹⁸⁷ KOMORÓCZY, Balázs – RAJTÁR, Ján – Vlach, Marek – Hüssen, Claus-Michael: *A companion to the archaeological sources of Roman military interventions into the Germanic territory north of the Danube during the Marcomanic Wars*. In: EDRCIH, Michael – KOMORÓCZY, Balázs – MADEJSKI, Paweł – VLACH, Marek (eds.): *Marcomannic Wars and Antonine Plague Selected essays on two disasters that shook the Roman World*. Brno 2020, s. 173-254.

¹⁸⁸ JURINA, Petr: *Římský den oslavil Germanikovo vítězství nad barbary*. Praha 2015. Online: <https://www.ff.cuni.cz/2015/06/rimsky-den-oslavil-germanikovo-vitezstvi-nad-barbary/> [cit. 31. 3. 2024].

¹⁸⁹ VÉLOVÁ, Lucie: *Colloquium Augustum - Dies romanus (Praha, Archeopark Liboc)*. Praha 2014. Online: <https://www.archeologienadosah.cz/akce/colloquium-augustum-dies-romanus-praha-archeopark-liboc> [cit. 31. 3. 2024].

¹⁹⁰ *Dies Romanus – Římský den*. Praha 2015. Online: <http://www.archaia.cz/LIBOC/Rimani/rimani.htm> [cit. 31. 3. 2024].

¹⁹¹ *Veligrad 2022: Boj o hradiště*. Brno 2022. Online: <https://www.mzm.cz/aktuality-1/veligrad-2022-boj-o-hradiste> [cit. 26. 3. 2024].

Bojná,¹⁹² Archeologické dny na místě někdejšího slovanského hradiště v Mikulčicích,¹⁹³ případně Cyrilometodějské dny na archeoskanzenu Chotěbuz.¹⁹⁴ Na stejnojmenném hradišti se rovněž odehrává další event, který však zpracovává tematiku obchodu. Jedná se o event pojmenovaný Na jantarové stezce. Ten si klade za cíl ztvárnění obchodu prostřednictvím ztvárnění bodu na trase, která prokazatelně na základě artefaktů z Baltu proudila přes hradiště Chotěbuz. Právě Na jantarové stezce představuje, jak takoví obchodníci mohli vypadat a jaké zboží sem přiváželi.¹⁹⁵

Pozoruhodné je, že počátky formování přemyslovského státu stojí mimo absolutní zájem reenactorské komunity a v současné době nevím o žádných eventech, které by se na přemyslovské Čechy soustředily. Stejně tak bych obecně popsal zájem o století 13., které je o něco více exponované, a to zejména ve vztahu ke spolku Ordo Military,¹⁹⁶ avšak ani zdaleka ne tolik, aby dokázaly podobně jako uvidíme níže samostatné koncepty eventů.

5.3.2 Dobývání Curie Vítkov

Takovým místem, které je známé mezi reenactory raného středověku a vrcholného středověku, je nepochybně Curia Vítkov pod správou stejnojmenného spolku. Ta na svém hradišti pravidelně organizuje event s již více než s 20letou tradicí, jehož hlavním předmětem zájmu je představení sobě samým a veřejnosti, jak obstojí takový fortifikační systém, kterým hradiště disponuje.¹⁹⁷ Veřejnosti je tak představeno realistické dobývání dvorce, které ani zdaleka ve všech případech není opatřeno scénářem, a tak dochází k realistickým okolnostem a průběhu. Samozřejmě limitující je zejména bezpečnost, a tedy pokud mluvím o rekonstrukci bojového střetnutí, vždy je třeba mít na paměti specifická omezení s tím spjatá.

---

¹⁹² *Cyrlometodské slávnosti 2023*. Bojná 2023. Online: <https://hradiskovaly.sk/cyrlometodske-slavnosti/> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁹³ *Archeologické dny 2023*. Mikulčice 2023. Online: <https://www.masaryk.info/akce/1466/> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁹⁴ *Cyrlometodějské dny, 2.–3. 7. 2022*. Český Těšín 2022. Online: <https://www.archeoparkchotebuz.cz/cyrlometodejske-dny-2-3-7-2022/> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁹⁵ *25.5.2024 | 9:00 - 17:00 | NA JANTAROVÉ STEZCE*. Český Těšín 2024. Online: <https://www.archeoparkchotebuz.cz/akce/na-jantarove-stezce-5/> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁹⁶ *SHŠ Ordo Military*. Česká Lípa 2024. Online: <https://www.facebook.com/shsordomilitary> [cit. 26. 3. 2024].

¹⁹⁷ *26. ročník Dobývání*. Chrastava 2024. Online: <https://curiavitkov.cz/event/dobyvani/> [cit. 26. 3. 2024].

5.3.3 Obléhání hradu Švihov a další projekty Hradeckého dvora Alžběty Richenzy

V rámci první poloviny 14. století se ve velké míře angažuje a definuje směřování z hlediska interpretace pramenů zejména Hradecký dvůr Alžběty Richenzy a jeho členové.¹⁹⁸ V návaznosti na Národní památkový ústav organizuje dvůr velmi atraktivní Obléhání hradu Švihov, které má za cíl představit tábor příslušící obléhačím pracím hradu, včetně několika bojových střetů.¹⁹⁹ Dalším takovým eventem, který dvůr organizuje, je event nesoucí název Štítý stříbrného lva, představení dvora na hradě Velhartice. Rovněž pod patronátem Národního památkového ústavu je součástí reenactingu život na hradě i v jeho okolí, stejně tak přednášky členů Historického ústavu Akademie věd ČR.²⁰⁰

5.3.4 Korunovace Karla IV. a další projekty organizace Doba Karlova

V rámci druhé poloviny 14. století stojí za zmínku zejména Doba Karlova. Ta zajišťuje kompletní historickou rekonstrukci Karlova dvora, přičemž ve svém repertoáru nabízí mimo jiné také vypracované lekce pro učitele.²⁰¹ V rámci jejich činnosti je rovněž možné se prostřednictvím seminářů a konferencí dozvídat o Karlově době více, a to nejen po teoretické stránce, ale i prostřednictvím workshopů.²⁰² O to více je třeba pak zdůrazňovat, že jde o uskupení vícero družin, kdy každá z nich je ukotvena v rámci konkrétních pramenů vztahující se k někdejšími žijícím osobám částečně reflektující vztahy a postavení oněch osob.²⁰³

Co se reenactmentových eventů týče, vyzdvihnul bych některé, protože jsou svým způsobem unikátní. Eventů, na kterých více či méně členové Doby Karlovy participují, je značné množství, a tak není zcela jisté možné zabývat se všemi.

Unikátním eventem nepochybně byla rekonstrukce korunovace Karla IV. Součástí agendy reenactmentového spolku bylo nejen zajištění výpravy samotné, ale rovněž účast na korunovaci i pochodu Prahou tak, jak nás zpravují písemné záznamy a umožňují to současné urbanistické dispozice.²⁰⁴ Z této rekonstrukce vznikla díky činnosti veřejnoprávní televize i

---

¹⁹⁸ *Hradecký dvůr Alžběty Richenzy*. Praha 2024. Online: https://hradeckydvor.net/?fbclid=IwAR3RklgpjtFrtjILYMo_SLACp3KSro7_m6r9ilKxdaGf-hvAr5eedXHhVYM_aem_AWWhRTpOa3wuBfkEav3r0tVehHzgVp9YFEMY4mgylFHTjViiCK8SybLhVyHP7kap1r-aWp87E0W0ISiNJ04to6E9 [cit. 26. 3. 2024].

¹⁹⁹ *Obléhání hradu Švihov 2023*. Praha 2023. Online: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/akce/90983-oblehani-hradu-svihov-2023> [cit. 26. 3. 2024].

²⁰⁰ *Štítý stříbrného lva – výlet do 14. století*. Praha 2021. Online: <https://www.hrad-velhartice.cz/cs/akce/72330-stity-stibrneho-lva-vylet-do-14-stoleti> [cit. 26. 3. 2024].

²⁰¹ *Materiály do výuky*. Praha 2017. Online: <https://dum.rvp.cz/?keyword=Spiralis> [cit. 26. 3. 2024].

²⁰² *Studijní seminář Doby Karlovy 6. dubna 2024 v Hradci Králové*. Praha 2024. Online: <https://www.dobakarova.cz/l/studijni-seminar-2024/> [cit. 26. 3. 2024].

²⁰³ *O nás*. Praha 2024. Online: <https://www.dobakarova.cz/o-nas/>

²⁰⁴ *Rekonstrukce korunovace Karla IV v katedrále sv. Víta*. Praha 2016. Online: <https://www.dobakarova.cz/l/kopie-z-rekonstrukce-korunovace-karla-iv-v-katedrale-sv-vita/> [cit. 26. 3. 2024].

krátká reportáž.²⁰⁵ Ta přímo vybízí k využití, reenactment by tak přímo vstupoval prostřednictvím digitálních technologií do výuky.

Spolupráce Doby Karlovy s veřejnoprávní televizí by šla pozorovat i v rámci dalšího reenactmentového eventu, Průvodu Karla IV na Karlštejn.²⁰⁶ Ten v rámci dvoudenního programu nabídl návštěvu Karla IV svého Karlštejnu.²⁰⁷

5.3.5. Husiti na tvrzi a další projekty reenactmentu 15. století

Reenacting první poloviny 15. století má tendenci věnovat se tematice husitských bojů. To ztvárňuje celá řada spolků, jejichž míra spolupráce i integrity, stejně tak jako společné vize i cíle, je z hlediska středověkého reenactmentu v komunitě značně diferencovaná. Velmi ikonickou bitvou v husitském reenactmentu je bezpochyby bitva u Sudoměře, která probíhá v místech někdejšího bojiště a dochází z hlediska techniky boje i k využívání vozové hradby.²⁰⁸ Další z možností, kde se s reenactmentem první poloviny 15. století setkat, je event pojmenovaný Husiti na tvrzi. Jde o představení reenactmentu v kontextu dobytí slavné malešovské tvrze v roce 1424. Součástí však není jen boj samotný, ale oproti bitvě u Sudoměře je zde mnohem více akcentována i každodennost jako taková v podobě řemesel i kuchyně přímo na malešovské tvrzi.²⁰⁹ Co do spolupráce s muzei a husitským reenactmentem, je na všechny pády nutné zmínit event, který oproti mnohým jiným není ani zdaleka tak silně ukotven v tradici a paměti reenactmentové komunity, a souvisí to přímo se stářím onoho místa. Jedná se o archeoskanzen Trocnov,²¹⁰ v jehož areálu, a to jak venkovním, tak i vnitřním, se odehrává Bitva Trocnov.²¹¹ Jedná se o velmi turbulentní event, který vytváří teprve několikaletou tradici a který pro každý další ročník uvádí mnoho a mnoho inovací a v lecčem je z hlediska zkvalitňování interakce s účastníky průkopníkem.²¹²

²⁰⁵ *Rekonstrukce korunovace Karla IV. v Událostech v kultuře*. Praha 2016. Online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11569551204-prazska-korunovace-karla-iv/bonus/27910/> [cit. 26. 3. 2024].

²⁰⁶ *Královský průvod 2021 - Radotín Černošice Mokropsy Dobřichovice Lety Řevnice Hlásná Třebaň Karlštejn*. Praha 2022. Online: https://www.youtube.com/watch?v=fQHASRDDv0I&ab_channel=cestoffka [cit. 26. 3. 2024].

²⁰⁷ *Průvod Karla IV na Karlštejn*. Praha 2021. Online: <https://www.dobakarlova.cz/l/pruvod-karla-iv-na-karlstejn/> [cit. 26. 3. 2024].

²⁰⁸ *Bitva u Sudoměře*. České Budějovice 2024. Online: <https://bitvausudomere.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

²⁰⁹ *Husiti na tvrzi*. Kutná Hora. Online: <https://www.kutnahora.cz/calendar/husiti-na-tvrzi-2022> [cit. 26. 3. 2024].

²¹⁰ *Válka a vojenství v době Jana Žižky 2024*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/program/doprovodne-akce/valka-a-vojenstvi-v-dobe-jana-zizky-2024.html> [cit. 26. 3. 2024].

²¹¹ *Trocnov ožije tradiční bitvou*. České Budějovice. Online: <https://www.kraj-jihocesky.cz/cs/trocnov-ozije-tradici-bitvou> [cit. 26. 3. 2024].

²¹² *Bitva Trocnov*. Praha 2024. Online: https://sub-utraque.cz/bitva-trocnov-2024/?fbclid=IwAR3CMkn3kjOrdNLSWh0ZuhX3n00b5rHHo1toQL_vBqqPxgqP3nCveAy8Ws8_aem_AR_-1yOKeG7wBbFfbWjLleB--sJu5L_XGR6FZv5HxOn3Sr40ik213ENSRmClyVBJr5OIyxohrYlx9zgXs1EMnmjB [cit. 26. 3. 2024].

V rámci druhé poloviny 15. století stojí za zmínku zejména dobývání hradu Budyně, přičemž je ztvárňováno zejména ležení vojsk a dobývání jako takové.²¹³

5.4 Novověk

5.4.1 Bílá hora

Již ikonickým eventem v prostředí novověkého reenactmentu je bezpochyby Bílá hora. Rekonstrukce je organizována sdružením Bílá hora 1620 a představuje jednu z nejvýznamnějších událostí svého druhu v Evropě. Stovky vojáků z různých částí Evropy, včetně dělostřelců a jezdců, se shromáždí v rámci tohoto eventu, aby se zapojili do nejrozsáhlejší rekonstrukce bitvy z období třicetileté války na našem území.²¹⁴ V současném pojetí reenactorů je mimo ztvárnění bitvy samotné taktéž event doplněn řadou přednášek, či interaktivní ztvárnění někdejšího lékařství atd.²¹⁵

5.4.2 Dny Brna

Na velmi rozlehlé ploše se odehrává event rovněž asociovaný s třicetiletou válkou. Na plánovaném reenactmentovém eventu je kladen důraz na klíčové události roku 1645, konkrétně na obléhání Brna švédskými vojsky. Účastníci budou moci zažít atmosféru tehdejší doby a přiblížit se historickému významu události. Hlavními postavami budou Jean Louis Raduit de Souches, nový velitel Brna, a švédský generál Torstenson. Veřejnost bude mít příležitost vidět rekonstrukci příprav na obranu města, včetně posilování hradeb a organizace obyvatelstva k obraně.²¹⁶

Bitva sama bude představena prostřednictvím živých scén, kde reenactoři představí své role v podobě císařských vojáků i brněnských měšťanů v rámci obrany města.²¹⁷ Jednotlivé scény z bitvy budou založeny na historických pramenech s důrazem na věrohodnost a přesnost rekonstrukce.²¹⁸ Veřejnost budou mít možnost prozkoumat dobové vybavení a techniky boje používané v této epoše. Tento reenactmentový event nejenže je situován do urbanisticky významné lokality, ale neméně významnou byla právě ona bitva o Brno.²¹⁹ Kombinace místních událostí a relativně chronologicky vzdálenější historie pak má potenciál vést k hlubšímu

---

²¹³ *Bitva Budyně*. Praha 2023. Online: <https://www.bitva-budyne.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

²¹⁴ *Bílá hora 1620*. Praha 2023. Online:

https://www.praha.eu/jnp/cz/co_delat_v_praze/volny_cas/bila_hora_1620.html [cit. 31. 3. 2024].

²¹⁵ *Pro Návštěvníky*. Praha 2024. Online: <https://bilahora.eu/projekt-bila-hora-1620/> [cit. 31. 3. 2024].

²¹⁶ *Historie*. Brno 2024. Online: <https://denbrna.cz/historie/> [cit. 31. 3. 2024].

²¹⁷ *Den Brna*. Brno 2024. Online: <https://www.ticbrno.cz/den-brna> [cit. 31. 3. 2024].

²¹⁸ *Den Brna na hradě Špilberku*. Brno 2023. Online: <https://www.spilberk.cz/den-brna-2023/t1443> [cit. 31. 3. 2024].

²¹⁹ *Historie*. Brno 2024. Online: <https://denbrna.cz/historie/> [cit. 31. 3. 2024].

chápaní nejen reálných podmínek vedení války, ale také lépe rámovat politické dějiny té doby i budovat silnější regionální vnímání dějin.

5.4.3 Bitva u Jankova

V rámci reenactmentového eventu je kladena pozornost na významné události z roku 1645 - bitvě u Jankova, jedné z významných bitev třicetileté války. Švédská armáda generála Torstenssona se střetla s císařskými vojsky pod vedením Melchiora von Hatzfelda. V průběhu eventu konaného u památníku bitvy se veřejnost seznámí s dobovou atmosférou a rekonstrukcí událostí. Živé scény zahrnují ukázky vojenského tábora, bojových postupů a strategických manévřů. Důraz je kladen na věrohodnost a přesnost rekonstrukce, ať už jde o oděvy, výzbroj nebo taktické postupy.²²⁰

V rámci vzpomínkové akce je kladen důraz na vojenské aspekty bitvy, ale také na historický kontext a dopady události na region. Odborné přednášky a výstavní síně doplňují program eventu, který přibližuje život v 17. století. Vzpomínkový den vrcholí rekonstrukcí samotné bitvy a modlitbou za padlé vojáky.²²¹ Celkově je event zaměřen na přiblížení historické události ve všech jejích rozměrech a dopadech na široké spektrum někdejších lidí. Krom jiného je Bitva u Jankova rovněž podobně jako celá řada eventů mediálně exponovaná, v tomto případě i pohledem vystupující mimo historický rámec, respektive pohledem historického reenactmentu.²²²

5.5 19. století

5.5.1 Austerlitz

S bohatou tradicí zakořeněnou ve vztahu k 19. století je nepochybně uskupení zaměřující se na reenactment napoleonských válek. To patří vzhledem ke své členské základně k jednomu z nejzastoupenějších. K ikonickým eventům s dlouhou tradicí náleží nepochybně rekonstrukce bitvy u Slavkova, Austerlitz.²²³ Ten dokonce vydává své vlastní publikace týkající se napoleonských válek a s nimi spjatých událostí.²²⁴ V podání Projektu Austerlitz a Středoevropské napoleonské společnosti, se jedná o největší pravidelně pořádanou

---

²²⁰ KUPKA, Jaroslav: *Bitva u Jankova*. Jankov 2017. Online: <https://www.bellum.cz/bitva-u-jankova.html> [cit. 31. 3. 2024].

²²¹ VEJVODOVÁ, Markéta. *Rekonstrukce bitvy u Jankova připomněla již 379. výročí této významné události*. Praha 2024. Online: <https://region.rozhlas.cz/rekonstrukce-bitvy-u-jankova-pripomnela-jiz-379-vyroci-teto-vyznamne-udalosti-9186472> [cit. 26. 3. 2024].

²²² *5/8 Jankov 1645*. Praha 2024. Online: <https://www.ceska televize.cz/porady/13643067002-k-pocte-zbran/420235100221003/> [cit. 26. 3. 2024].

²²³ *Bitva u Slavkova – Austerlitz*. Slavkov u Brna 2024. Online: <https://www.1805.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

²²⁴ *IV. Sborníky Projektu Austerlitz*. Brno 2008. Online: <https://www.austerlitz.org/cz/category/historie/sborniky-projektu-austerlitz/> [cit. 26. 3. 2024].

napoleonskou vzpomínkovou akcí na světě.²²⁵ Mezi další takové bitvy spojené s napoleonskou érou v Čechách a na Moravě patří nepochybně bitva u Znojma.²²⁶

5.5.2 Königgrätz

Druhým velkým zájmem na poli reenactmentu 19. století jsou nepochybně boje a konflikty mezi Pruskem a Rakouskem, tedy prusko-rakouské války. K mimořádně velkému zájmu se těší Königgrätz, pravidelně se konající u Hradce Králové.²²⁷

5.5.3 Vojáci v Invalidovně a Vojáci na vsi

V rámci reenactmentu se však zdaleka nemusíme věnovat pouze bitevním ukázkám, ale také ztvárňování v zásadě veškerých dalších aktivit, kterými se vojáci mohli věnovat. Jedním z takových eventů je nepochybně projekt pod patronátem Národního památkového ústavu, Vojáci v Invalidovně.²²⁸ Na platformě současného nádvoří invalidovny, a to přímo i v rámci využití místního kontextu, je invalidovna místem ztvárňování trávení volného času, výcviku, každodenních strastech a radostech vojáků samotných, ale také právě vztah invalidovny a vojáků, včetně reenactingu lékařství. To je samozřejmě limitováno samotným mechanismem a důvodem a funkcí lékařství.²²⁹ Na obdobném konceptu také funguje event zaměřený na to, jak mohl vypadat civilní život na počátku 19. století. Za doprovodného soužití francouzských vojáků na vsi se v rámci eventu Vojáci na vsi je možné zaměřit na každodennosti tehdejšího venkova.²³⁰

5.6 20. století

Reenactment 20. století se, co se týče masivnější organizovaných eventů, zabývá především vojenskými konflikty první poloviny 20. století. Spatřovat tak můžeme zejména pietní a připomínkové akce vzpomínající na tragické a dramatické události spojené s válkou.

Lze také hned na úvod potrhout, že eventů zabývajících se tematikou válečných konfliktů je v České republice značné množství a soustřeďují se silně na regionální dějiny. Jednou z forem, které se v tomto odvětví velmi často uplatňují, jsou definitivně bitevní ukázky,

---

²²⁵ *Austerlitz 2023 – 218. výročí Bitvy tří císařů*. Brno 2023. Online: <https://www.austerlitz.org/cz/austerlitz-2023-218-vyroci-bitvy-tri-cisaruu/> [cit. 26. 3. 2024].

²²⁶ *Bitva u Znojma a další Napoleonův triumf*. Znojmo 2024. Online: <https://www.morava-napoleonska.cz/cz/pamatky-na-morave/bitva-u-znojma-a-dalsi-napoleonuv-triumf/> [cit. 26. 3. 2024].

²²⁷ *Bitva, která změnila Evropu*. Hradec Králové 2024. Online: <https://www.koniggratz1866.eu/Uvodni-stranka.html> [cit. 26. 3. 2024].

²²⁸ *Vojáci v Invalidovně*. Praha 2022. Online: <https://www.invalidovna-praha.cz/cs/akce/80857-vojaci-v-invalidovne> [cit. 26. 3. 2024].

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ *Vojáci na vsi*. Vysoký Chlumec 2023. Online: <https://www.muzeum-pribram.cz/detail-akce/vojaci-na-vsi/> [cit. 26. 3. 2024].

kteře mohou být pro veřejnost velmi atraktivní, leč jejich výpovědní hodnota je vzhledem k bezpečnosti, podobně jako u celé řady jiných na konflikty orientovaných eventů, značně omezená.

5.6.1 Bitva Mladějov Blosdorf 1915

V rámci reenactmentu první světové války bych zmínil event, který v podobě bitevní ukázky představí střetnutí na eventu nazvaném Bitva Mladějov Blosdorf 1915.²³¹ Ten demonstruje především vzpomínkovou podobu události, která je věnována padlým vojákům 1. světové války za podpory Ministerstva obrany.²³² Součástí programu je pro veřejnosti atraktivní součást vojenské podpory v podobě vojenského parního vlaku, ale také uctivý pietní akt.²³³

5.6.2 Ořechov 1945

Jedním z takových příkladů, kdy je prezentován bojový program s ukázkami z prostředí bojů druhé světové války, může být Léto s vojenskou historií Ořechov.

Tento event má podobně jako mnohé další přímou vazbu na někdejší bojiště. Podobně jako je tomu třeba v případě Bitvy tří císařů, i zde je nedílnou součástí důraz na pietní akty, v tomto kontextu přímo v rámci pomníků a pietních míst pohřebišť způsobených válkou.²³⁴ Nutno dodat, že event je intenzivně podporován i třeba takovými institucemi, jakou je Československá obec legionářská.²³⁵

5.6.3. Cihelna

Tím velmi známým, či přinejmenším mediálně velmi exponovaným eventem, je event Cihelna. Ten je výjimečný užitou technikou i rozsahem bojiště, stejně tak jako rozsahem participantů, kdy se bitevní ukázky účastní na více než 200 reenactorů.²³⁶

Bitva, respektive její bitevní ukázka, se vztahuje co do svého průběhu k bojům, které v tomto prostoru, probíhaly v rámci takzvané Ostravské operace. Co do historie tohoto

---

²³¹ *Bitva Mladějov Blosdorf 1915 (sobota 24. srpna 2024)*. Mladějov 2024. Online: <https://www.mladejov.cz/bitva> [cit. 26. 3. 2024].

²³² URBÁNEK, Dan: *Je dobojováno! Děkujeme všem účastníkům i návštěvníkům za přízeň!* Brno 2023. Online: <https://www.mladejov1915.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

²³³ *Průmyslové muzeum Mladějov na Moravě 9.8.2014, Rekonstrukce bitvy z I. světové války Mladějov - Blosdorf 1915*. Mladějov 2014. Online: https://www.vlacky.com/foto_akce/2014/mladejov/ [cit. 26. 3. 2024].

²³⁴ PACHTA, Edgar: *Pozvánka na akci Ořechov 1945*. Holedeč 2022. Online: <https://magazin.reenactor.cz/pozvanka-na-akci-orechov-1945/> [cit. 26. 3. 2024].

²³⁵ *Léto s vojenskou historií Ořechov*. Praha 2021. Online: <https://www.csol.cz/akce/leto-s-vojenskou-historii-orechov/> [cit. 26. 3. 2024].

²³⁶ *Tanky a na dvě stovky účinkujících. Akce Cihelna ukázala bojové operace jara 1945*. Praha 2020. Online: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/tanky-a-na-dve-stovky-ucinkujicich-akce-cihelna-ukazala-bojove-operace-jara-1945-45434> [cit. 26. 3. 2024].

reenactmentového eventů, jedná se o jednu z nejdéle trvajících tradic v pořádání eventů nejen v rámci kontextu reenactmentu druhé světové války, ale reenactmentu v prostředí České republiky celkově. Koná se již od roku 1993, kdy je ještě možné znát tentýž event pod názvem Bouda.²³⁷ Je záhodno dodat, že se jako součást Cihelny rovněž angažuje Ministerstvo obrany, které zde představuje aktuální podobu armády.²³⁸

5.6.4 Slavnosti svobody Plzeň a archetyp reenactingu osvobození

Velmi frekventovaným typem eventů budou v kontextu vnímání druhé světové války a regionálních dějin eventy zaměřené na jednotlivá osvobození měst. Příklady můžeme nacházet skrze prostor celé České republiky. Asi tím, kterému dostává velké množství mediálního prostoru a který se výrazně liší třeba od těch, které jsou pořádány vzhledem k historickým okolnostem zejména na Moravě, jsou Slavnosti svobody v Plzni.²³⁹ Ty poskytují něco, co je pro starší dějiny logicky nemyslitelné, a to je přítomnost přímých aktérů někdejších událostí. Dochází tak k pozoruhodnému, a mnou již tolikrát zmíněnému, prolínání minulosti s žitou skutečností. Velmi významně je v rámci těchto novodobých reenactmentových eventů patrné financování i míra poskytovaného mediálního prostoru a angažovanost místních samospráv i jednotlivých ministerstev, ať už kultury, či obrany.²⁴⁰ Dalšími takovými mohou být například Hrad Veveří, připomenutí 74. výročí osvobození Brna,²⁴¹ případně osvobození Chebu,²⁴² ale ve skrze by bylo možné říct, že takových eventů jsou desítky, vyšší desítky až stovky a jsou tradičním pojetím reenactmentu druhé světové války.

5.6.5 Anthropoid

Dalším prvkem, který je do značné míry možný právě díky bohaté pramenné základně, je exaktní rekonstrukce průběhu jednotlivých událostí. V návaznosti na výročí operace Anthropoid, který ostatně rovněž získává mimořádný mediální prostor, o čemž svědčí spolupráce velvyslanectví České republiky v Londýně při příležitosti promítání filmu

---

²³⁷ *Historie akcí BOUDA / CIHELNA v letech 1993-2007*. Králíky 2007. Online: http://www.akcecihelna.com/z_historie_akce.php?cat=2007 [cit. 26. 3. 2024].

²³⁸ *Den sil podpory a výcviku Cihelna 2004 Králíky*. Praha 2004. Online: <https://www.army.cz/scripts/detail.php?id=6982> [cit. 26. 3. 2024].

²³⁹ *Slavnosti svobody Plzeň - Díky, Ameriko!*. Plzeň 2021. Online: <https://new-york.czechcentres.cz/program/slavnosti-svobody-plzen> [cit. 26. 3. 2024].

²⁴⁰ *Slavnosti svobody Plzeň*. Plzeň 2024. Online: <https://www.slavnostisvobody.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

²⁴¹ PACHTA, Edgar: *Připomínka osvobození Brna - Veveří 12.4.2019*. Brno 2019. Online: <https://www.valka.cz/16018-Pripominka-osvobozeni-Brna-Veveri-12-4-2019> [cit. 26. 3. 2024].

²⁴² KRAUSOVÁ, Kristýna: *POZVÁNKA: Cheb oslaví 75. výročí od konce druhé světové války*. Cheb 2020. Online: <https://pres.upmedia.cz/zpravy/pozvanka-cheb-oslavi-75-vyroci-od-konce-2-svetove-valky> [cit. 26. 3. 2024].

Anthropoid,²⁴³ je právě ono rekonstruování událostí. V rámci té dochází v rámci možnosti k přímému rekonstruování událostí, jakou je právě atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Nutno dodat, že s ohledem na významnost takových událostí má reenactment nezastupitelnou podporu ve vztahu k pietě a ke vzpomínání, což reflektuje Ministerstvo obrany, Ministerstvo kultury, Vojensko historický ústav i Národní muzeum.²⁴⁴

5.7 Multiperiodální eventy

Jak už označení napovídá, jedná se o takové eventy, které kombinují ztvárňují, z hlediska svých participantů, reenactorů, různé epochy a témata.

5.7.1 Krumbenowe

Jedním v reenactorské komunitě velmi známým, zejména v komunitě zaměřené na starší dějiny, je multiperiodální event Krumbenowe. Tento event s relativní pravidelností a tradicí je organizován Ústavem archeologické památkové péče středních Čech a řadou historických skupin a lektorů.²⁴⁵ Krom jiného je rovněž oceněna odbornou porotou v populární soutěži Zlatý mamut.²⁴⁶ Krumbenowe poskytuje ustálený koncept, v jehož vyznění je hlavním zájmem úžeji vymezené téma, které zpracovávají jednotlivé reenactorské spolky v rámci své vlastní odbornosti a kompetenci. Příkladem pro rok 2023 je téma Život sám, zdraví, péče o tělo a hygiena v minulosti.²⁴⁷ Celý event je strukturován a doplněn odbornými přednáškami ve vztahu k vymezenému tématu.

5.7.1 Mezinárodní den archeologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy

Obdobným motivem se vyznačuje rovněž Mezinárodní den archeologie na Univerzitě Karlově.²⁴⁸ Mezinárodní den archeologie je velmi populární příležitostí, které využívají velmi často zejména archeoskanzeny, archeoparky či muzea. V rámci nich vytvářejí eventy,

---

²⁴³ *80 let Operace Anthropoid - Vzpomínkový večer k výročí atentátu na Reinharda Heydricha*. Praha 2022. Online: https://mzv.gov.cz/london/cz/aktuality/x80_let_operace_anthropoid_vzpominkovy.html [cit. 31. 3. 2024].

²⁴⁴ *Operace Anthropoid: rekonstrukce útoku na Heydricha*. Praha 2022. Online: <https://1942.cz/udalost/operace-anthropoid-rekonstrukce-utoku-na-heydricha> [cit. 26. 3. 2024].

²⁴⁵ *Krumbenowe*. Český Krumlov 2023. Online: <https://www.krumbenowe.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

²⁴⁶ *Zlatý mamut – Projekt kupecká osada Krumbenowe získal významné tuzemské ocenění za popularizaci archeologie*. Český Krumlov 2018. Online: <https://muzeumck.cz/event/zlaty-mamut-oceneni-za-popularizaci-archeologie/> [cit. 26. 3. 2024].

Průvodce pražskou archeologií má třetí místo v soutěži Zlatý mamut. Praha 2018. Online: <https://www.npu.cz/cs/novinky/43006-pruvodce-prazskou-archeologii-ma-treti-misto-v-soutezi-zlaty-mamut> [cit. 26. 3. 2024].

²⁴⁷ *Kupecká osada Krumbenowe*. Český Krumlov 2023. Online: <https://muzeumck.cz/event/kupecka-osada-krumbenowe/> [cit. 29. 3. 2024].

²⁴⁸ *Mezinárodní den archeologie 2023 na FF UK*. Praha 2023. Online: <https://www.ff.cuni.cz/udalost/mezinarodni-den-archeologie-2023-na-ff-uk/> [cit. 29. 3. 2024].

přednášky, workshopy apod.²⁴⁹ Univerzita Karlova v rámci Mezinárodního dne archeologie volí již s delší tradicí koncept multiperiodální prezentace reenactorských spolků a studentů archeologie.²⁵⁰ Prakticky vždy dochází k vytvoření dílčího konceptu, který je pro daný ročník společný a závazný. Příkladem může být téma loňského roku, které se pod názvem Jedli, pili, hodovali, věnovalo tematice stravování a jeho zachytitelnými dopady napříč epochami.

5.7.2 Replicon

Oproti výše jmenovaným se následný event profiluje jako nesmírně interaktivní. Replicon je event probíhající v interiérovém prostředí.²⁵¹ Míra interaktivnosti je mimořádně ojedinělá, pokud se budeme bavit o eventech zaměřených na reenactment, protože zcela vypouští atmosférickou rovinu spjatou s místy, kde se zpravidla takové eventy odehrávají, mnohdy i přímo na místech, kde ztvárňované etnikum žilo. Naproti tomu Replicon se situuje do prostředí základní školy, kde simultánně představuje reenactment, larp i historický šerm pohledem fechtbuchů či jiných pramenů.²⁵² V dalších dvou sálech probíhají přednášky na daná témata. Jedná se tak o zcela odlišný koncept, než s jakým se v České republice obvykle pracuje, kdy dochází k syntetizování a propojování hned několika více či méně prolínajících se odvětví, než jakým je reenactment samotný.²⁵³

Jak je vidno, reenactmentové eventy zaujímají a mohly by zaujímat obrovské spektrum možných ztvárnění, možných témat i možných přesahů. Snad tolik, kolik bychom mohli mít ke konkrétním aspektům pramenů a kolik různých pohledů lze na historii mít. I přesto je nutné mít na paměti, že reenactment v žádném případě neznamená, že se zaobírá veškerými tématy a že obsáhne vše. Zarážející v českém prostředí je zejména absence reenactingu počátků Přemyslovského státu, či obecně přemyslovských Čech, kdy se této tematice věnují možná jednotky členů reenactorské komunity. Reenactment od 17. století až po 20. století zaujímá, podobně jako bychom mohli tento trend pozorovat již ve století 15., velký příklon k militarně orientované složce historie a větší příklon také ke zhmotnění bitev tvořící takzvané velké dějiny.

---

²⁴⁹ *Mezinárodní den archeologie pod Pálavou*. Pavlov 2023. Online: <https://www.archeoparkpavlov.cz/mezinarodni-den-archeologie-pod-palavou/t1432> [cit. 29. 3. 2024].
Mezinárodní den archeologie POD PÁLAVOU | 20.-22. 10. 2023. Pasohlávky 2023. Online: <https://www.branadorimskerise.cz/aktuality/item/125/> [cit. 29. 3. 2024].
SVOBODA, Tomáš: *Mezinárodní den archeologie na Trocnově*. České Budějovice 2021. Online: <https://www.muzeumcb.cz/program/doprovodne-akce/mezinarodni-den-archeologie-na-trocnove-1.html> [cit. 29. 3. 2024].

²⁵⁰ *Mezinárodní den archeologie 2023*. Praha 2023. Online: <https://upa.ff.cuni.cz/cs/2023/07/24/mezinarodni-den-archeologie-2023/> [cit. 29. 3. 2024].

²⁵¹ *RepliCon – veletrh šermu a fantasy*. Praha 2024. Online: <https://www.replicon.cz/> [cit. 29. 3. 2024].

²⁵² *Semináře*. Praha 2024. Online: <https://www.replicon.cz/seminare.aspx> [cit. 29. 3. 2024].

²⁵³ *Základní informace*. Praha 2024. Online: <https://www.replicon.cz/o-veletrhu.aspx> [cit. 29. 3. 2024].

Obecným trendem, a to míním jak ve vztahu k reenactmentu starších dějin, tak ve vztahu k těm mladším dějinám, je mnohem intenzivnější zabývání se projevy každodenností, a to i pokud mají způsobovat nějakou větší diskomfortu, či mnohem intenzivněji pracovat se smyslovým vnímáním.

Reenactmentové eventy jsou velmi významnou složkou, která může plnit svou funkci i v edukačním procesu, potažmo přímo v dějepise. Jejich hlavní nevýhodou bezpochyby je, a to bude provázet reenactment obecně, že se jedná o volnočasovou aktivitu. Reenactoři se historickou rekonstrukcí zabývají zejména ve svém volnu, typicky mimo všední dny, což je v přímém rozporu s tím, jaké časové možnosti nabízí český školský systém. Na straně druhé však jde o bariéru, která by se mohla zdát do jisté míry malichernou. Eventy, krom toho, že jsou ukázkovým příkladem toho, jak lze aktivně naplňovat svůj volný čas, mohou být skvělým přesahem pro ty žáky, kteří mají k dějepisu velmi dobrý vztah. Pokud se pedagogovi daří formovat žáky k pozitivnímu vztahu k historii, oživená historie a reenactmentové eventy budou skvělým přesahem napříč vzdělávacími stupni. Ostatně můžeme také uvažovat o učení jako o neukončitelném procesu, který žáky, stejně tak i jejich rodiče, může naopak vystavovat poměrně intenzivním zážitkům a zprostředkovat konstruktivní trávení volného času. Obecně mají reenactmentové eventy především volnočasový potenciál, tedy spíše vzhledem ke svému formátu spíše jako mimoškolní aktivity.

Co však může zasahovat přímo do výuky, tak je nepochybně enormní množství mediálního obsahu, které reenactmentové eventy tvoří. Ty mohou nabývat různých podob. Já se ve výše uvedeném seznamu zabýval zejména videotvorbou, ale také fotografické výstupy jsou ty, které se v kontextu reenactmentových eventů tvoří a doslova zaplavují sociální sítě. Je možné využívat veškerý tento obsah ku prospěchu svému. Nutno tedy podotknout, že v případě využívání mediálních výstupů mohou učitelé využít celé plejády eventů, které jsou nevěřejné, avšak jejich výstupy jsou o to mnohdy atraktivnější.²⁵⁴ Reenactmentové eventy tak nepochybně mohou poskytnout, ať už přímo či nepřímo, značnou možnost zaobírat se historií v perspektivě, která se jinak ukrývá v tom lepším případě za předkládanými prameny, v tom horším případě za syntetizovaným textem tvořený intencionálně pro žáky či studenty.

---

²⁵⁴ VLASATÝ, Tomáš: *Mannfall, raně středověká bojovka*. Slaný 2019. Online: <https://mannfall.cz/cs/home/> [cit. 31. 3. 2024].

Projekt Rekonstrukce středověkého panovnického dvora. Praha 2017. Online: <https://hradeckydvr.net/> [cit. 31. 3. 2024].

ČERNÁ FEYFRLÍKOVÁ, Monika: *Panská bitva – Válka dvou královen*. Praha 2022. Online: <https://www.militaryhistory.eu/panska-valka-kraloven/> [cit. 31. 3. 2024].

6. Jiné možnosti využití reenactmentu ve výuce dějepisu

Všechny výše předznamenané pasáže se věnují takřka výhradně tomu, jakým způsobem mohou pedagogové využívat reenactment v rámci mimoškolních aktivit. Nežřídka kdy by tomu mohlo být i tehdy, chceme-li využívat reenactmentu v jeho plném potenciálu. Níže bych chtěl však zmínit zejména ty způsoby, o kterých jsem doposud mlčel. Totiž mimo výše zmíněné možnosti, jak reenactment využívat ve výuce dějepisu, od reenactmentových eventů, archeoskanzenů či archeoparků, lze reenactment využívat mnoha dalšími způsoby. Představím jeden, který je poměrně unikátní a specifický jak svým zaměřením, tak geografickým umístěním, tak i reenactment přímo v rámci škol i tím, zda lze reenactment a jeho mechanismy využívat mimo všechny výše zmíněné intence na základě vlastní kreativity a přístupu.

Reenactment totiž přímo vybízí k tomu, aby nebyl aplikován frontálně a formou výkladu či dokonce pouhého přejímání mediálního obsahu. Ten bez dalších návazných kroků zcela postrádá smysl a sekunduje tak roli historického dokumentu. Příkladem takové dobré, leč mimoškolní praxe, která je i mezi učiteli velmi populární i kvůli svému formátu, je projekt Legiovlak.²⁵⁵

Legiovlak sám totiž naprosto přesně splňuje to, jakým způsobem může reenactment ve vztahu k výuce dějepisu fungovat. Kombinace písemných pramenů, fotografií či obrazů v kombinaci s hmotnou kulturou a fyzickými buď artefakty nebo replikami, defacto hmatatelnými pozůstatky po legionářské činnosti, je rámována a ožívována prostřednictvím charakteristických ztvárnění a částečného úpravami a rekonstrukcemi vagónů do té míry, že se sama veřejnost ocitá v prostorech, které vytvářejí dojem, že jej skutečně skutečně legionáři obývat mohli. To vše je umocněno tím, že je v rámci programů pro školy průvodce vždy oděn v replice legionářského stejnokroje.²⁵⁶

Projekt tak míří na vícero smyslů a zážitkové učení, kdy je rekonstrukce „mrtvé“ kultury převáděna do živé. To celé je umocněno možností prameny vidět v té podobě, k jaké rekonstrukce referují. Pokud přichází ke slovu ony smysly, projekt skutečně ve svém prostředí atakuje vícero smyslů najednou. Zahrnut je pochopitelně zrak, sluch, ve velké míře hmat. O něco méně pak akcentuje smysly chuťové či čichové. Tak jako tak je Legiovlak silně podporován jak Legionářskou obcí, tak Ministerstvem obrany,²⁵⁷ samozřejmě i pro svou významnost z hlediska utváření Československého státu a celkové významnosti v historii, ale

---

²⁵⁵ Legiovlak. Praha 2024. Online: <https://www.csol.cz/projekty/legiovlak/> [cit. 5. 4. 2024].

²⁵⁶ O Legiovlak. Praha 2024. Online: <https://www.csol.cz/projekty/legiovlak/o-legiovlak/> [cit. 5. 4. 2024].

²⁵⁷ Legiovlak. Praha 2024. Online: <https://www.csol.cz/projekty/legiovlak/> [cit. 5. 4. 2024].

na straně druhé poskytuje formou reenactmentu interaktivní prostředí pro překlenutí propasti mezi velkými politickými událostmi a konkrétní vizí a podobou, v jaké se legionáři pohybovali. A právě pro ono spojení dvou dílčích celků, které mnohdy nejsou dostatečně jasně usouvztažňovány, reenactment poskytuje více než dobré mechanismy.

Dalším velkým motivem, který by se dal obsáhnout, je situace, kdy se reenactoři angažují přímo v budovách škol. Pravdou je, že tento typ využívání reenactmentu není tolik obvyklý, či přinejmenším nerezonuje v reenactorské komunitě jako jiné aktivity. Tím spíše pak nedochází k prolínání ve vztahu k literatuře, a to dokonce ani prostřednictvím webových stránek. Tento typ aktivit se tak zpravidla koncentruje, respektive jeho prezentace, na sociální síť. Proto níže budu v tomto případě pracovat zejména s informacemi zprostředkovanými od autorů samých, avšak v prostředí sociálních sítí, nejvíce sítě Facebook, protože se jinde ani nenacházejí. I ve vztahu k výše uvedeným skutečnostem nepovažuji za nezbytné tvořit obsáhlé kompletní seznamy všech sdružení, které kdy byly praktikovat reenactment v rámci školských zařízení.

Dalším takovým aspektem, který se ve vztahu k tomuto typu aktivity váže, je, že se mnohdy nepublikuje veřejně vůbec. Z vlastního pozorování a zkušenosti mohu říct, že se jedná ponejvíc o kombinaci několika faktorů, mezi něž patří personálně a organizačně podmíněná obtížnější tvorba mediálního obsahu přímo v rámci programu, neochota školských zařízení spolupodílet se na mediální propagaci či obtížnější zacházení s už tak ztíženými podmínkami z hlediska nemožnosti tvořit a publikovat obsah kvůli ochraně osobních údajů.

Jedním z příkladů uskupení, které pravidelně organizuje vzdělávací projektovou výuku, je sdružení zabývající se pravěkem, *Altsteinzeitliche Knochenklangbilder*.²⁵⁸ Ti ztvárňují pravěkou kulturu, včetně hudby, kdy se značnou mírou fantazie, která je dána měrou zastoupení pramenů. Onen aspekt figuruje právě v tom zakotvit i pravěkého člověka jako člověka tvořícího svébytnou kulturu, majícího estetické citění i schopnost tvorby, kreativity, libozvučnosti či prostého abstraktního uvažování nad sebou samým.

Ve velké míře navštěvuje školská zařízení také sdružení *Teuta Ganna*, které se věnuje popularizaci keltů s důrazem na regionální aspekt, a to ve vztahu k pravěkému osídlení na Vyškovsku.²⁵⁹ Důraz je kladen na interaktivitu, na analýzu materiálů, postupů i časovou a

---

²⁵⁸ *Altsteinzeitliche Knochenklangbilder*. Praha 2024. Online: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100051111259404> [cit. 5. 4. 2024].

²⁵⁹ *Teuta Ganna z. s.*. Vyškov 2024. Online: <https://www.facebook.com/TeutaGanna> [cit. 5. 4. 2024].

technologickou náročnost vedenou směrem k výrobě replik. Od té pak mohou žáci odvíjet své představy o tom, jak byly jednotlivé předměty náročné k výrobě, jakou vazbu mohly nabývat vzhledem ke společenskému postavení i na nutnost obchodních tras z důvodu značné míry importů, ať už z dalek nebo z těžebních lokalit.²⁶⁰

Posledním jmenovaným pro účely této pasáže je sdružení zabývající se dobou vikinskou, Sköll reenactment.²⁶¹ Sdružení vychází z bohaté pramenné základny doby vikinské utvářející obraz severanů ve vztahu k mýtům a obrazu vikingů v moderní popkultuře v programu nazvaném *Kým vším byli vikingové*. Prakticky vychází z bourání zavedených prekonceptů žáků a studentů a poukazuje na míru odloučení pramenné základny od populární kultury. Toto praktikuje pomocí badatelsky orientované výuky, kdy kombinuje práci s prameny a jejich zhmotňování v konkrétních replikách či poznacích aplikovaných v rekonstrukcích. Žáci a studenti vytvářejí na základě poskytnutých pramenů teorie a hypotézy, které následně ověřují v praktické části.²⁶² Součástí bourání zažitých mýtů je mimo jiné také důraz na velkou míru emancipovanosti žen ve staroseverské společnosti, což otevírá mnoho dalších možných témat ve vztahu k moderní době.

Jednou z možných cest, jak se lze setkat s reenactmentem a reenactory, je již nyní prostřednictvím některých učebnic. Konkrétně *Nový dějepis pro SOŠ* pracuje hned na několika místech s reenactory, na nichž demonstruje právě to, jak v tehdejších dobách mohli představování protagonisté vypadat.²⁶³ Toho dociluje na vícero obdobích, od starověku až po novověk. Reenactment je zde prezentován v rámci ilustrativních fotografií, které jsou usouvztažněny k velkým dějinám a tvoří tak podobný ucelený komplex,²⁶⁴ jak se to může dařit na reenactmentových eventech či třeba ve výše zmíněném *Legiovlaku*. Samozřejmě je relativní, zda mediální obraz a fotografie jsou ještě využití reenactmentu či nikoliv či do jaké míry jsou skutečně nosné nebo nosnější oproti jiným možným zprostředkováním obrazového materiálu, protože učebnice vytváří pouze ilustrativní stránku věci na základě vizuálního dojmu a učebnice

---

²⁶⁰ *I v tomto školním roce pokračujeme ve školních programech!*. Vyškov 2023. Online: <https://www.facebook.com/TeutaGanna/posts/pfbid0QxvfnzFcvqKVp7p7mXtX4puwqvRYTD4LbddfV5t8iNeutDHgDSae6eNyB4hpsAVwI> [cit. 5. 4. 2024].

²⁶¹ *Sköll reenactment*. Uherské Hradiště 2024. Online: <https://www.facebook.com/skollreenactment> [cit. 5. 4. 2024].

²⁶² *Kým vším byli vikingové?*. Uherské Hradiště 2023. Online: <https://www.facebook.com/skollreenactment/posts/pfbid02dGB9z9tSqUVSCjBFwsrTM5UWkAxUcg7neBRMpaWqhf5A4ZEjyUCTE9zNb4YAgKd5I> [cit. 5. 4. 2024].

²⁶³ ANDRESOVÁ, Klára – JAROŠOVÁ, Eva – KADLEC, Antonín – KESSLER, Vojtěch – MARTÍNEK, Jiří: *Nový dějepis pro SOŠ*. Mníšek pod Brdy 2022.

²⁶⁴ ANDRESOVÁ, Klára – JAROŠOVÁ, Eva – KADLEC, Antonín – KESSLER, Vojtěch – MARTÍNEK, Jiří: *Nový dějepis pro SOŠ*. Mníšek pod Brdy 2022, s. 67.

s ilustracemi nijak do hloubky nepracuje. Na straně druhé jde o nepochybný trend alespoň jeho částečně uplatňovat reenactment, byť samotné zastoupení je v podobě tištěné fotografie.

Jako jeden z nejpozoruhodnějších počinů bychom na poli implementace rekonstrukcí mohli považovat ten od Ivana Folettiho, profesora dějin umění Masarykovy univerzity v Brně. Samozřejmě si uvědomuji, že se v této diplomové práci zabývám především možnostmi implementace reenactmentu a jeho mechanismů do výuky dějepisu v rámci sekundárního vzdělávání, přičemž Ivan Foletti není ani reenactor ani učitel dějepisu, avšak přesto hodnotím užitý postup jako něco, co považuji za pozoruhodné ve vztahu k výuce dějepisu na základní či střední škole a přinejmenším myšlenkový proces, který za celou ideou stojí, považuju za velmi nosný, a proto i přese všechny okolnosti jej zde ve vztahu k reenactmentu v edukačním procesu uvádím.

Ivan Foletti hovoří o tom, že umění bychom měli prožívat prostřednictvím emocí a respektovat původní vyznění, Jinými slovy, že jen těžko můžeme zabývat vnímáním a perspektivami, pokud se nijak fyzicky či mentálně nepřiblížíme oné zkoumané věci. I na základě těchto myšlenek se rozhodl společně se svými studenty ztvárnit středověkou pout'.²⁶⁵

Ve vztahu k tomu to experimentu Foletti uvádí, že středověké poutě samy o sobě byly jakýmsi rituálem, kdy putování nebylo jen pouhým fyzickým krokem směrem k posvátným místům. Bylo to také putování nitrem, putování za poznáním a sebepoznáním. Umění hrálo v tomto experimentu s emocemi klíčovou roli. Skrze fresky, sochy, hudbu a další formy umění se poutník setkával s posvátnými místy a prožíval svoji víru na nové úrovni. Kadidlo, světlo svící a chlad kostelních kamenů nebyly jen prostředky, jak stimulovat smysly, ale jak se ponořit do světa nadpozemského. Rekonstrukce středověké pouti je tedy jakýmsi experimentálním pokusem s cílem vyvolat podobné nebo nejlépe shodné pocity, které mohl poutník zažívat. Nejde jen o zážitek či historickou rekonstrukci, ale o hlubší porozumění minulosti a současně o zkoumání lidských emocí a mimo jiné i o vnímání umění jako takovém.²⁶⁶

Zejména myšlenkový proces, který za celým experimentem stojí, považuju za nosný a důležitý. Ideou, že se prostřednictvím zážitku a emocí dokážeme spíše přiblížovat nazírání do mentality a chápání někdejšího světa, což nutně může vést k mnohem komplexnějšímu chápání společenských proměn či procesů, považuju za velmi atraktivní a aplikovatelnou i ve vztahu k různým dalším tématům.

---

²⁶⁵ FOLETTI, Ivan: *Poutní umění ve středověku jako tělesný zážitek*. Brno 2022. s. 11-39.

²⁶⁶ Tamtéž.

Ostatně to, že přibližujeme životy, motivace a snad i emoce více či méně konkrétních osobnosti můžeme pozorovat v celé řadě badatelsky orientovaných lekcí,²⁶⁷ o kterých bychom měli uvažovat a hovořit ve vztahu k budování historické gramotnosti,²⁶⁸ jakožto o kruciální části etablující se podoby výuky dějepisu.

---

²⁶⁷ FRANKL, Michal: *Co se stalo na letišti Croydon?*. Praha 2024. Online: <https://lms.historylab.cz/katalog/cviceni/co-se-stalo-na-letisti-croydon> [cit. 5. 4. 2024].

²⁶⁸ SEIXAS, Peter: *Historical Thinking Concepts*. Vancouver 2014. Online: <https://historicalthinking.ca/historical-thinking-concepts> [cit. 5. 4. 2024].

7. Empirická část

7.1 Metodologie

Cílem této empirické části diplomové práce je nejen provést analýzu prostřednictvím strukturovaných rozhovorů s učiteli dějepisu, reenactorů, ale také porozumět jejich perspektivám a postojům k různým aspektům výuky dějepisu a zejména použití reenactmentu v rámci jeho výuky. Systematický sběr dat za pomoci rozhovorů rozhodně není nikterak ojedinělý a ve vztahu k poskytování relevantních dat může být v Česku příkladem třeba interpretace barokní hudby očima jejích aktérů, kterou zpracoval pod názvem *Barokáři Přemysl Vacek* z Univerzity Karlovy.²⁶⁹ O tom, do jaké míry mohou přinášet reenactoři svou vlastní perspektivu ve věci orálního výzkumu, hovoří velmi rozsáhle Petr Wohlmut a Jiří Hlaváček jako o důležitém prvku a volí, rovněž jako tato část praktického výzkumu, kvalitativně orientovaný rozhovor.²⁷⁰

Zahrnut je nejen sběr dat, ale také jejich důkladná analýza a interpretace s cílem získat hlubší vhled do myšlení a motivací učitelů, respondentů. Provádění rozsáhlých rozhovorů umožňuje zachytit bohatou škálu názorů, zkušeností a postojů respondentů, kdy vzniká velký prostor pro to, co zmiňuje Klára Šeďová ve své práci zaměřenou na kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, že je možné získat rozsáhlé odpovědi, a to do té míry, že mohou obsahovat i hodnotné myšlenky, které však původně předmětem konkrétní otázky nebyly.²⁷¹ Rozhovor a otázky v jeho rámci jsou navrženy tak, aby umožnily respondentům volně vyjádřit své myšlenky a přístupy k tématům jako je využívání reenactmentu, historických larpů, mimoškolních aktivit v archeoskanzenech či archeoparcích a s tím spjatá témata.²⁷²

Pro tento způsob přístupu k problematice jsem zvolil jako vhodný nástroj pro sběr dat kvalitativní strukturovaný rozhovor, který umožňuje analyzovat proměnné na základě vztahů jednotlivých respondentů k jednotlivým tématům.²⁷³ Výsledkem veškerých rozhovorů by měly být takové odpovědi na otázky, které bude možné klasifikovat a zpracovat ve vztahu k jednotlivým otázkám, tedy analyzovat vzniklý soubor různých pohledů na tytéž aspekty.

---

²⁶⁹ VACEK, Přemysl: *Barokáři*. Praha 2021.

²⁷⁰ HLAVÁČEK, Jiří (ed.): *Mezi pakárnou a službou vlasti*. Praha 2022, s. 9-19.

²⁷¹ ŠEĐOVÁ, KLÁRA – ŠVARÍČEK, Roman a kol: *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha 2014, s. 218.

²⁷² CHAMBERLAYNE, Pye – APITZSCH, Ursula – BORNAT, Joanna: *Biographical methods and professional practice*. Bristol 2004, s. 19-38.

²⁷³ HENDL, Jan: *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha 2005, s. 227-241.

Sběr dat prostřednictvím strukturovaných rozhovorů poskytuje bohatý a podrobný materiál, který lze následně systematicky klasifikovat a analyzovat. Tímto způsobem lze identifikovat klíčové trendy, vzorce chování a přístupy učitelů dějepisu, reenactorů, v jejich pedagogické praxi. Hlavním cílem této studie je proniknout do proměnlivých vztahů a postojů učitelů k různým tématům a metodám výuky dějepisu ve vztahu k reenactmentu. Cílem je rovněž ověřit, zda přínosnost reenactorů, učitelů dějepisu, je výlučně vnímána jako benefit.

Metoda strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami je založena na konkrétní pečlivě navržených otázkách, které jsou a zakotvené v pevném neměnném rámci rozhovoru, avšak umožňují také prostor pro otevřené odpovědi respondentů. Ty považuji za důležité právě pro možnost pozorování myšlenkového procesu dotazovaného, který představuje možnost hlouběji nahlédnout na jednotlivé přístupy respondentů. Stejně tak je důležité zmínit mechanismus rozhovoru, ke kterému se vyjadřuje i profesor Wengraf věnující se metodologii kvalitativnímu výzkumu již od 70. let:

„Když někomu řeknete, aby zaškrtoval políčka, bude zaškrtovat políčka, a je mu jedno proč, nebude to s jeho životem mít nic společného. Vůbec se tomu člověku nedostanete do hlavy. Během dlouhého rozhovoru, zvláště když dotazovaného moc nepřerušujete, vám mnohem spíše ukáže své myšlenkové pochody.“²⁷⁴

Strukturovaný rámec umožňuje srovnání odpovědí mezi různými respondenty a zajišťuje určitou konzistenci dat, zatímco kvalitativní povaha rozhovoru umožňuje detailní zkoumání subjektivních zkušeností a názorů respondentů. Rámec otázek pak umožňuje a usnadňuje analýzu dat a jejich komparaci, jakožto i syntetizování poznatků. Díky relativně konzistentnímu sběru dat vytváříme konzistentní přístup k tématu a k jeho zkoumání, což zajišťuje to, že respondenty vystavíme stejným otázkám, avšak získáváme vícero různých pohledů na tentýž fenomén, v tomto případě tedy reenactment v edukačním procesu.²⁷⁵ Strukturovaný rozhovor na individuální bázi však také umožňuje velkou dávku zachování důvěrnosti a anonymity respondentů, což může být klíčové pro získání upřímných a autentických odpovědí. Respondenti se mohou cítit pohodlněji ve sdílení svých názorů a zkušeností, aniž by se obávali, že budou vystaveni nějakým negativním důsledkům. Kombinace možnosti budované důvěry, možnosti nahlédnout do myšlenkových procesů při zachovávání

---

²⁷⁴ FORMÁNKOVÁ, Lenka: „*Tom Wengraf: Biograficko-narativní rozhovor je velmi mocná technika.*“. Gender, rovné příležitosti, výzkum 12, 2011, 2, s. 54.

²⁷⁵ HENDL, J: *Kvalitativní výzkum*, s. 165-190.

relevantnosti odpovědí ve vztahu k danému tématu zavdala právě ty důvody, které mě vedly k použití strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami.²⁷⁶

Samozřejmě jsem si vědom i rizik a omezení. Konkrétně pak možnou formulací otázek a nedostatečným zohledněním individuálních rozdílů a okolností. Tím může docházet ke zkreslování sbíraných dat.²⁷⁷ Tento typ rozhovoru také může být problematický ve vztahu k poskytovaným odpovědím, které nemusejí přímo odrážet zkušenost, ale spíše pocity a přesvědčení, či přání identifikovat se a profilovat se ne jako někdo, kým jsme, ale kým bychom chtěli být. Takové procesy rovněž vytvářejí problematické vykreslování reality a mohou představovat problém z hlediska relevance dat.²⁷⁸

V rámci zpracovávání dat se budu zabývat systematickou analýzou výskytu konkrétních výpovědí s důrazem na identifikaci vzorů a shluků, ale také na tendence či rozmanitosti v odpovědích na jednotlivé otázky.²⁷⁹ Analýza těchto vztahů a postojů nám umožní lépe porozumět motivacím, hodnotám, zkušenostem a názorům jednotlivých respondentů.²⁸⁰ V tomto případě jde o možnosti využití reenactmentu ve výuce dějepisu i tomu, jaký sami oni mají k reenactmentu a k přístupu k výuce dějepisu vztah, což může poskytnout cenné poznatky pro další rozvoj pedagogické praxe a metod výuky dějepisu ve vztahu k reenactmentu. Obsažným cílem tedy mimo jiné je poskytnout mikroskopickou sondu do oblasti užívání reenactmentu, jeho mechanismů či jeho tematizaci ve výuce dějepisu i edukačním procesu.

V průběhu interpretace dat na základě položených výzkumných otázek stratifikuji pomocí metody otevřeného kódování dostupná data, kdy koherentní text vyčlením na fragmentární celky, respektive dojde k jejich pojmenování, takzvanému kódování. To má za cíl vytvořit jednotky, které budou tematicky blízké. Tvorbu a velikost kódů budu podřizovat sémantické stránce v rámci jednotlivých výpovědí a poskytovaných koherentních textů.²⁸¹ Při tomto postupu zohledňuje metodiku podle německého sociologa Uweho Flicka, ten zmiňuje zejména základní návodné otázky, které slouží k zohledňování kódů pro ve vztahu k jednotlivým pasážím.²⁸²

---

²⁷⁶ KAUFMAN, J-C: *Chápající rozhovor*, s. 74-81.

²⁷⁷ ŠEĐOVÁ, K: *Kvalitativní výzkum*, s. 31-39.

²⁷⁸ HENDL, J: *Kvalitativní výzkum*, s. 165-190.

²⁷⁹ Tamtéž.

²⁸⁰ KAUFMAN, Jean-Claude: *Chápající rozhovor*. (přel. Marie Černá). Praha 2010, s. 56-64.

²⁸¹ ŠEĐOVÁ, K: *Kvalitativní výzkum*, s. 207-247.

²⁸² FLICK, Uwe: *An introduction to Qualitative research*. Berlín 2006, s. 305-333.

Z hlediska dalšího zpracovávání výpovědí respondentů použiji jednotlivé existující kódy, na jejichž základě vytvořím jednotlivé tematické kategorie. Ty spočívají zejména v tom, že jsou systematizovány do jednotlivých dílčích témat na základě vnitřních souvislostí, a to včetně metody slučování na základě sémantické hierarchizace lexikálně podmíněných struktur.²⁸³

V následné pasáži vytvoříme pomocí techniky „vyložení karet“ základní osu k uchopování a zodpovídání otázek, stejně tak jako stanoveného cíle. Tento postup zahrnuje zejména transformaci kategorizovaného seznamu kódů do obrazců i jednotlivých linek výpovědí respondentů, přičemž zachováváme relevanci vzájemné souvislosti jednotlivých výpovědí, jež jsou spolu sémanticky spjaté.²⁸⁴

Následné dvě techniky, které budou užity, se v zásadě prolínají. Jde o techniku konstantní komparace a techniku kontrastování. Obě techniky pracují na základě vystavování dvou rovin vzájemnému sémantickému protikladu, přičemž zpravidla předpokládá kontrární stanovisko, nikoliv kontradiktorické, avšak i to se může v rámci výpovědí respondentů vyskytovat. Tedy jinými slovy jde o popsání míry polarity, která se zpravidla projevuje v rámci názorové škály. Obvykle se na základě stanoveného rozhovoru kontrastují jednotlivé výpovědi mezi sebou.²⁸⁵

Uvědomuji si, že nutně bude krom kontrastování dat a výpovědí mezi sebou docházet při zpracovávání dat ke konfrontaci mých představ, coby výzkumníka, což je relevantní dispozice zachycování zkušenosti a komparování zažitého, možného i zamýšleného. Nutno však druhým dechem dodat, že je zejména v této pasáži třeba zachovávat střídmost, kritičnost i skutečnost, že osobní představy jsou značně individualizované.²⁸⁶ Komplexita výše zmíněných technik pak zajistí systematické prozkoumání poskytnutých dat, na základě kterých se pokusím naplnit stanovený cíl.

---

²⁸³ ŠEĎOVÁ, K: *Kvalitativní výzkum*, s. 207-247.

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ CHARMAZ, Kathy: *Grounded theory: Objectivistic and constructivistic methods*. In: DENZIN, Norman – LINCOLN, Yvonna: *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks 2000, s. 509-526.

²⁸⁶ STRAUSS, Anselm: *Qualitative analysis for social scientists*. Cambridge 1987, s. 109-128.

7.2 Výběr respondentů

Výběr respondentů pro výzkum je klíčovým krokem v procesu sběru dat, který může významně ovlivnit výsledky a validitu rozhovorů. Diplomová práce se zabývá použitím reenactmentu v edukačním procesu, kdy cílem je porozumění možnostem, zkušenostem i postojům učitelů dějepisu, reenactorům, a to zejména z hlediska motivací, přínosů a výzev spojených s tímto fenoménem. Pro výzkum bylo rozhodnuto využít kvalitativního přístupu a provést strukturované rozhovory s učiteli dějepisu. K dosažení cíle bylo nezbytné vybrat vhodné respondenty, kteří mají zkušenosti s reenactmentem i výukou dějepisu. Co do velikosti vzorku, z hlediska strategie výběru vzorku v kvalitativním šetření jsem ve vztahu k níže zmíněným facebookovým skupinám a využití sociálních sítí, jsem zvolil kritériální typ vzorkování. V rámci něj zvažuji všechny případy, které splňují kritéria stanovená v úvodu empirické části, kteří sami sebe identifikují jako vhodné subjekty na základě uvedených požadavků.²⁸⁷ Mním tedy učitele dějepisu, ať už v základním či středoškolském školství, a zároveň reenactory. Podmínkou výběru je projevený zájem na základě přímého dotazu v níže uvedených skupinách. V rámci výběru respondentů bylo rozhodnuto pracovat s vyššími jednotkami respondentů, což vychází ze základního popisu mechanismů kvalitativního výzkumu.²⁸⁸

Jako hlavní strategie výběru respondentů bylo rozhodnuto využít sociální sítě, konkrétně skupiny zabývající se reenactmentem a larpem. Tento přístup byl zvolen z důvodu, že členové těchto skupin jsou pravděpodobně aktivními účastníky reenactmentových eventů a mohou mít relevantní zkušenosti s využitím reenactmentu ve výuce dějepisu. Při výběru respondentů jsem bral v úvahu několik klíčových kritérií, jako je aktivita v dané skupině, responzivita i proklamace svého zaměstnání jako učitele dějepisu v rámci užití komunikace, či uvádění předchozích zkušeností s využitím reenactmentu ve výuce.

V mém konkrétním případě jsem pro zajištění adekvátního výběru respondentů ve vybraných facebookových skupinách zveřejnil dotaz, ve kterém jsem explicitně požádal osoby, které se identifikují jako učitelé dějepisu, aby se přihlásili k účasti na výzkumu. Tento příspěvek byl navržen tak, aby byl co nejvíce informativní a vstřícný a zároveň respektoval etické zásady

---

²⁸⁷ MILES, Matthew – HUBERMAN, Michael: *Qualitative data analysis*. 2. vyd. Londýn 1994, s. 28.

²⁸⁸ HENDL, J: *Kvalitativní výzkum*, s. 165-190.

výzkumu.²⁸⁹ Ostatně jeho důležitost vyzdvihuje i profesor Punch,²⁹⁰ který se dlouhodobě etice v kvalitativním výzkumu věnuje.

Ve svém příspěvku jsem zdůraznil účel výzkumu, důležitost jejich participace a způsob, jakým mohou pomoci rozvoji poznání v oblasti výuky dějepisu. Následně jsem pravidelně monitoroval odpovědi a reakce na tento dotaz a vyhodnocoval potenciální respondenty na základě jejich identifikace jako učitelů dějepisu.

Důležité je zdůraznit, že výběr respondentů na sociálních sítích může mít svá omezení a je třeba s ním zacházet obezřetně. Je třeba mít na zřeteli, že může docházet k nereprezentativnímu vybrání vzorku vzhledem k tomu, že ne všichni učitelé jsou aktivní na sociálních sítích a už vůbec nemusejí být obsaženi ve zkoumaných komunitách v rámci sociálních sítí. Jedinečnost sociálních sítí spočívá především v jejich schopnosti překonat mnoho překážek, které dosud bránily trvalému rozvoji profesionálních sítí. Tyto platformy umožňují vznik nových komunit, kde členové navzájem komunikují vzdáleně a asynchronně, využívají teoreticky nekonečný digitální prostor k sdílení.²⁹¹ K začátku roku 2022 DataReportal odhaduje počet uživatelů na 4,6 miliardy, což představuje téměř 60 % celosvětové populace. Facebook, který je zde od roku 2004, zůstává s 2,9 miliardy aktivních účtů dlouhodobě nejpopulárnější sítí.²⁹²

Na straně druhé jde o jednu z legitimních cest, jak takové respondenty vůbec oslovit, protože výběr respondentů stojí na korelaci profesního oborového zaměření a praktikování specifické volnočasové aktivity, tedy věci ryze soukromé. Je třeba tak mít na paměti i okolnosti spjaté s online prostředím jakožto významného činitele, který může celkový vzorek zkreslovat.²⁹³

Pro mou konkrétní diplomovou práci jsem využil tří facebookových skupin, kterých jsem sám členem. Skupina Historický šerm, která čítá na více než 11 tisíc členů, přičemž vznikla již v roce 2009. V rámci skupiny bych na základě vlastního pozorování konstatoval, že se jedná o „základní“ tmelící skupinu, které sdružuje reenactory napříč obdobími, a to i takové, kteří se

---

²⁸⁹ HENDL, J: *Kvalitativní výzkum*, s. 157-158.

²⁹⁰ PUNCH, Keith: *Úspěšný návrh výzkumu*. (přel. Jan Hendl). Praha 2008, s. 86-88.

²⁹¹ WENGER, Étienne – MCDERMOTT, Richard – SNYDER, William: William M. SNYDER: *Cultivating Communities of Practice. A Guide to Managing Knowledge*, Cambridge 2002, s. 4.

²⁹² KEMP, Simon: *Digital 2022: Global Overview Report*, 26. 1. 2022. Singapur 2022. Online: <https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report> [25. 3. 2024].

²⁹³ NAJBERT, Jaroslav: Facebook a dějepis. *Potenciál profesních komunit na sociální síti pro podporu inovativní výuky dějepisu*. *Historie – Otázky – Problémy* 2023, 2023, 2, s. 73-89.

aspektu šermu či militariím obecně nevěnují, ale jsou spíše pozorovateli. Skupina je ve skrze velmi aktivní, má pět správců a frekvenci více než 90 příspěvků za měsíc.²⁹⁴

Druhou oslovenou komunitou je facebooková skupina Doba vikinská – Viking age, která, jak už název napovídá, stmeluje především reenactory zajímající se o toto období. Co je však důležité v kontextu zmínit, je nejen zahraniční přesah, kdy část členů skupiny nežije v České republice, ale také přesahuje svým reenactorským zájmem dané období. Pokud bych měl na základě vlastní zkušenosti odhadnout jejich motivaci, jsou zainteresovaní děním ve skupině kvůli svému vlastnímu obohacení a zdroji inspirace či čerpání informací, které by mohli využít v rámci svého vlastního reenactmentového působení. V současné době skupina Doba vikinská – Viking age čítá na 3500 členů, pět správců a zachovává si aktivitu cirká 20 příspěvků za měsíc.²⁹⁵

Třetí a poslední facebookovou skupinou, jejíž komunitu jsem oslovil a jsem zároveň jejím členem, je skupina LARP CZ. Tato skupinu sdružuje všechny, kteří se v nějaké míře zajímají o larpové prvky, larpý a jejich mechanismy. Prakticky bych na základě pozorování vyloučil přítomnost obsahu či členů ze zahraničí, a tak bych tuto skupinu považoval za silně orientovanou na český prostor. Důležité je říci, že komunita výše zmíněných skupin je silně provázaná. V současné době skupina LARP CZ čítá na více než 10 000 členů, více než 8 správců a frekvenci více než 80 příspěvků za měsíc.²⁹⁶

---

²⁹⁴ *Historický šerm/historical fencing*. Praha 2009. Online: <https://www.facebook.com/groups/66625379898/about> [25. 3. 2024].

²⁹⁵ *Doba vikinská – Viking age*. Praha 2014. Online: <https://www.facebook.com/groups/422184364580661/about> [25. 3. 2024].

²⁹⁶ *LARP CZ*. Praha 2011. Online: <https://www.facebook.com/groups/200829226623492/about> [25. 3. 2024].

7.3 Strukturované otázky užité v rámci strukturovaných rozhovorů

1. Jak dlouho učíte dějepis a jaký k němu máte vztah?
2. Kdy a za jakých okolností jste měl/a poprvé zkušenost s reenactmentem?
3. Čemu přesně se v rámci reenactmentu věnujete?
4. Jak vás reenactment ovlivňoval?
5. Cítíte vyšší míru motivace a pozitivnější vztah k dějepisu než ostatní vaše kolegyně a vaši kolegové?
6. Jaké pozitivní či negativní dopady na Vás jako na učitelku/učitele má aktivní věnování se reenactmentu?
7. Rozvinul/a jste se jako pedagog/pedagožka? Poskytl vám reenactment jinou perspektivu ve výuce dějepisu?
8. Jak byste popsal/a vztah „klasické“ výuky dějepisu ve vztahu k té, která by uplatňovala mechanismy reenactmentu?
9. Vidíte v reenactmentu potenciál zkvalitnit výuku dějepisu? Proč?
10. Přál/a byste si, aby se používaly mechanismy z reenactmentu v rámci vzdělávání častěji, než do jaké míry jste se s nimi setkával/a doposud vy sám/sama?
11. Jaké jsou dle vás hlavní omezení a výzvy spojené s použitím reenactmentu v rámci vzdělávání?
12. Jaký je Váš názor na využití návštěv skanzenů a reenactmentových eventů v rámci vzdělávání?
13. Přál/a byste si, aby se návštěvy skanzenů a reenactmentových eventů v rámci vzdělávání využívaly častěji, než do jaké míry jste se s nimi setkával/a doposud vy sám/sama?
14. Jaký máte názor na využití historických larpů v rámci vzdělávání?
15. Přál/a byste si, aby se historické larpv v rámci vzdělávání užívaly častěji, než do jaké míry jste se s nimi setkával/a doposud vy sám/sama?
16. Co jste si uvědomil/a během rozhovoru? Chtěl/a byste se na něco zeptat?

7.4 Výsledky výzkumu

V níže uvedených pasážích budu jednotlivé výpovědi, v případě přímé citace výpovědi, uvádět s ohledem na zachování anonymity respondentů anonymizovaně. Toho docílím tak, že ke každému respondentovi přiřadím refejíci arabskou číslici. Číslice referují k pořadí, v jakém rozhovory chronologicky vznikaly. Rovněž byly, se s ohledem na charakter práce a celkovou úpravu, jednotlivé přímo citované pasáže stylisticky editovány tak, aby byly výpovědi samy o sobě přehlednější, snadnější k recepci a umožňovaly tak zejména lepší vhléd do obsahu problematiky, než aby byly zastíněny charakterem mluvené formy jazyka a aby obsah nebyl zastíněn užitou formou jazyka, a to jak ze syntaktického, tak lexikálního hlediska.

V rámci svého výzkumu jsem provedl pro účely této diplomové práce celkem jedenáct rozhovorů. Podařilo se mi dodržet podmínku toho, že se musí jednat o učitelky či učitele dějepisu a reenactorky či reenactory v jedné osobě. Celkem se tedy jednalo o jedenáct osob, přičemž devět z toho byli muži a pouze dvěma respondentkami byly ženy.

Respondenti byli do tohoto výběru vybráni na základě vlastní iniciativy, viz kapitola Výběr respondentů, přičemž rozhovory probíhaly, i vzhledem k širokému spektru účastníků napříč Českou republikou, online. Rozhovory probíhaly až na jednu výjimku, kterou jsem učinil z technických důvodů, formou rozhovoru, jehož nahrávkami disponuje můj soukromý archiv. Rozhovor, kde situaci narušily technické důvody, jsem provedl psanou formou prostřednictvím chatové platformy, kdy přepisem takového rozhovoru rovněž disponuje můj soukromý archiv.

Skupina respondentů sestává z heterogenní skupiny. Celkem jedenáct respondentů pochází z osmi krajů a jejich celková doba, kdy se výuce dějepisu věnují, je více než 120 let. Průměrná doba výuky dějepisu je řádově téměř 11 let. Z hlediska výpovědí a diverzifikace skupiny jsou nezastoupeny kraje Karlovarský, Plzeňský, Liberecký, Královehradecký, Pardubický a kraj Vysočina. Celkem dva z jedenácti dotazovaných vyučuje v rámci gymnázia, jedna dotazovaná na v rámci střední školy a osm na základních školách.

Respondent č. 1, věnuje se reenactmentu již více než 30 let, výuce dějepisu rovněž více než 30 let, působí v Ústeckém kraji na poli gymnaziálního vzdělávání.

Respondent č. 2, věnuje se reenactmentu již déle než tři roky, výuce dějepisu více než pět let, působí v Jihomoravském kraji na poli gymnaziálního vzdělávání.

Respondentka č. 3, věnuje se reenactmentu již více než 15 let, výuce dějepisu více než čtyři roky, působí v Praze na poli středoškolského vzdělávání.

Respondent č. 4, věnuje se reenactmentu již více než 20 let, výuce dějepisu déle než dva roky, působí ve Středočeském kraji na poli základního vzdělávání.

Respondent č. 5, věnuje se reenactmentu již více než 20 let, výuce dějepisu více než 25 let, působí ve Zlínském kraji na poli gymnaziálního vzdělávání.

Respondentka č. 6, věnuje se reenactmentu již více než 30 let, výuce dějepisu více než 20 let, působí v Jihočeském kraji na poli základního vzdělávání.

Respondent č. 7, věnuje se reenactmentu již více než sedm let, výuce dějepisu méně než rok, působí v Praze na poli základního vzdělávání.

Respondent č. 8, věnuje se reenactmentu již více než deset let, výuce dějepisu více než dva roky, působí v Praze na poli základního vzdělávání.

Respondent č. 9, věnuje se reenactmentu již více než pět let, výuce dějepisu méně než rok, působí v Olomouckém kraji na poli základního vzdělávání.

Respondent č. 10, věnuje se reenactmentu již více než pět let, výuce dějepisu více než pět let, působí ve Středočeském kraji na poli základního vzdělávání.

Respondent č. 11, věnuje se reenactmentu již více než 25 let, výuce dějepisu rovněž více než 25 let, působí v Moravskoslezském kraji na poli základního vzdělávání.

Tím, že jsem v rámci metody kvalitativního výzkumu užil strukturované rozhovory, vzniklo poměrně přirozeně mnohem přehlednější a strukturovanější spektrum odpovědí, než jakých bych docíloval při polostrukturovaném rozhovoru. To má za následek to, že se v rámci otevřeného kódování přirozeně vyskytují tematicky blízké jednotky poměrně konvergující s vytvořenými otázkami. Vytvořené kódy tak do značné míry respektují kladené otázky a sdružují se do přirozeně tematicky blízkých celků, jakožto i otázky vytvářející odpovědi v tematicky blízkých celcích. Ty jsem následně roztřídil do rozsáhlejších tematických kategorií, přičemž jsem pracoval právě s ohledem na třídění vyšších tematických celků.²⁹⁷

---

²⁹⁷ ŠEĎOVÁ, K: *Kvalitativní výzkum*, s. 207-247.

Vznikají tak tematické kategorie: Dějepis, Motivační aspekt v dějepise, reenactment a osobní přístup k tomuto fenoménu, reenactment a jeho mechanismy ve výuce a osobní zkušenost s implementací, implementace mimoškolních aktivit v podobě návštěv archeoskanzenů a archeoparků či reenactmentových eventů, historické larpky a jejich mechanismy ve vztahu k výuce dějepisu.

Tyto tematické kategorie dále strukturuji a popisuji odpovědi respondentů ve vztahu k tematicky blízkým jednotkám dle výše popsané metody „Vyložení karet“. Následně v každém tematickém okruhu provedu techniku kontrastování kombinovanou s přirozenou inklinací ke konstantní komparaci. Tyto operace provádím v rámci tematických okruhů pro udržení koherence a celkového významu jednotlivých výpovědí, které se k sobě sémanticky vážou.²⁹⁸

V rámci 16 otázky, která se zabývala obšírnějším rozvedením uvědomění svých vlastních myšlenek či případně mnohem obšírnější rozvedení některých z probíraných myšlenek nebo navázání dialogu, jsem reflektované odpovědi a diskuse respondentů zařazoval do jednotlivých tematických kategorií a jednotlivých tematicky blízkých jednotek, přičemž vždy jsem při takovém zařazování zohledňoval kontext a celkovou koherenci na základě sémanticky sdružených celků, které pramenily z výpovědí, a orientovaly se samy o sobě k dříve uváděným výpovědím. V rámci poslední otázky v rámci strukturovaného rozhovoru nevznikly v průběhu sběru dat zcela sémanticky unikátní inkoherentní výpovědi, které by nepřínáležely sémanticky k žádným níže uvedeným tematickým kategoriím, a tak jsem ony výpovědi na základě sémantických kritérií zařadil k tematickým kategoriím.

7.4.1 Dějepis

V prvním tematickém okruhu, kterým se zabývá analýza, se objevuje výrazná variabilita v odpovědích, což reflektuje rozmanitost pedagogických zkušeností respondentů. Tyto zkušenosti zahrnují široké spektrum, od těch začínajících učitelů, kteří se věnují učitelství dějepisu po dobu méně než jeden rok, až po zkušené pedagogy s více než třicetiletou praxí ve výuce dějepisu. Je zřejmé, že v rámci tohoto kontextu vztahů k dějepisu se jednotliví respondenti shodují v tom, že ho hodnotí jako velmi pozitivní a přínosný bez ohledu na délku svého pedagogického působení. Výsledky naznačují, že dějepis hraje klíčovou roli v jejich profesním životě a je vnímán jako důležitý nástroj pro formování žáků či studentů.

Hned tři respondenti často zdůrazňují význam dějepisu v kontextu vzdělávání, zvláště co se týče jeho schopnosti podnítit kritické myšlení a porozumění historickým souvislostem. V

---

²⁹⁸ ŠEĎOVÁ, K: *Kvalitativní výzkum*, s. 207-247.

mnoha případech je kladen důraz na to, že výuka dějepisu poskytuje žákům znalosti o minulosti, ale také je vybavuje dovednostmi a perspektivami, které jsou klíčové pro jejich budoucnost. Tento pozitivní postoj je často doplněn o sdělení, že respondenti vnímají dějepis jako prostředek ke spoluvytváření smysluplného vzdělávacího prostředí, kde se žáci mohou aktivně angažovat a rozvíjet své historické povědomí.

Zároveň je však nutné zdůraznit, že zájem respondentů o dějepis nezaručuje automaticky schopnost paměťově vnímat historické události nebo přirozenou tendenci si pamatovat rozsáhlé množství historických faktů. Zájem o tento obor může být sice iniciátorem prohlubování znalostí, avšak nezbytné je i systematické a metodické učení se, které může být v rámci výuky dějepisu efektivně usměrněno. Tento poznatek naznačuje, že pouhý zájem o dějepis není dostatečným předpokladem pro vytvoření udržitelného pamětního rámce historických událostí a kontextů.

Celkově lze tedy konstatovat, že analýza prvního tematického okruhu poukazuje na význam dějepisu jako klíčového prvku ve vzdělávacím procesu a jeho pozitivní dopad na rozvoj kritického myšlení a historického povědomí žáků. Nicméně, je třeba brát v úvahu, že zájem o tento obor nezaručuje automatické zvládnutí obsahu či schopnost udržet si ho v paměti, což podtrhuje potřebu systematického a metodického přístupu k výuce dějepisu.

7.4.2 Motivační aspekt v dějepise

V druhém tematickém okruhu se již počínají sdružovat na základě otevřeného kódování tematicky blízké jednotky, kdy respondenti a respondentky inklinují k určitým způsobům nahlížení na otázku motivace ve výuce dějepisu.

Čtyři z jedenácti respondentů nebyli z mnohých důvodů schopni posoudit, zda pociťují vyšší míru motivace než kolegové. Jednak poukazovali na to, že takový přístup není exaktně měřitelný, což je pravda, avšak připouštěli, že lze na základě určitých signálů a znaků usuzovat, zdali je míra motivace vyšší či nižší. Ten hlavní faktor respondentů, pro který nebylo možné určit vyšší či nižší míru motivace a pozitivnějšího vztahu než u ostatních kolegů, byl, že mnohdy byli jedinými učiteli dějepisu v rámci školského zařízení, a tedy jen těžko mohli porovnat svou motivaci s jinou.

Naopak, další skupina respondentů, konkrétně třech z jedenácti, pozitivně reflektuje své pocity ohledně motivace a zaznamenává vyšší míru angažovanosti a vztahu k výuce dějepisu, kdy cítila vyšší míru motivace i angažovanosti a pozitivnějšího vztahu k dějepisu. Argument v tomto konkrétním případě ilustruje citát jedné z pedagožek (respondentka č. 3).

„Řekla bych, že do učení dějepisu cítím výrazně vyšší motivaci než kolegové i kolega. Do vyučování často nosím všelijaký rekvizity a jsem schopná a zasvěceně odpovídat na komplikovanější dotazy.“²⁹⁹

Další částí spektra respondentů jsou ti, kteří uvádějí vyšší míru motivace, avšak s výhradami. Zohledňují nějakou svou užší profilaci či úžeji zaměřenou motivaci ve vztahu k danému tématu, kterému se v rámci reenactmentu věnují. Tato skupina čítá čtyř respondentů, přičemž dva z nich explicitně zmiňují větší motivaci a příklon ke ztvárňovanému období a další dva pociťují vyšší motivaci a příklon k dějinám každodennosti obecně (respondent č. 2).

„Já jsem se věnoval i rekonstrukcím a pokusům. Když jsme s dětmi uvařili recepty podle dobových pramenů, dobovými metodami i měrnými jednotkami, stavěli jsme pravěkou chýši atp. U ostatních kolegů probíhala spíš memorace dat.“³⁰⁰

Otázka míry motivace může být v některých případech tak signifikantní, že dokonce může proměňovat charakter vyučování jako takového v přímé podobě. To je i případ pedagoga, který se vzhledem ke svému reenactmentovému zaměření specializuje více na výuku v rámci šesté a sedmé třídy, přičemž to zohledňuje i vedení daného školského zařízení (respondent č. 10).

„Dokonce učím víc v 6. a 7. třídě více než třeba ty devítky. Kolegyně je mnohem větší odbornice na 20. století než já. Takže já zase rozumím více starším dějinám a dokážu se na věc dívat i mimo ty velké dějiny, očima obyčejných lidí. Takže si to s kolegyní takhle nějak jakoby rozdělujeme.“³⁰¹

7.4.3 Reenactment a osobní přístup k tomuto fenoménu

V rámci třetí tematické kategorie se skupina respondentů jevila jako silně heterogenní celek. A to zejména ve vztahu k odpovědím týkajícím se jejich osobního přístupu k reenactmentu a k tomu, jak se vůbec s tímto fenoménem setkali poprvé a za jakých okolností. Ponejvíce se respondenti začínali věnovat reenactmentu, ještě než se stali plnoletými, případně na přelomu plnoletosti, přičemž v mnohých případech poukazují na silnou angažovanost v rodině či v rámci školy. Takový případ lze demonstrovat citátem jednoho z respondentů (respondent č. 4).

---

²⁹⁹ Osobní archiv autora v Olomouci, Respondentka č.3, Rozhovor ze dne 25.3. Olomouc 2024.

³⁰⁰ Osobní archiv autora v Olomouci, Respondent č.2, Rozhovor ze dne 25.3. Olomouc 2024.

³⁰¹ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.10, Rozhovor ze dne 27.3. Olomouc 2024.

„V maturitním semináři jsme navštívili muzeum Kroměřížska, konkrétně restaurátorskou dílnu, kde se konzerovaly zbraně. No a když konzervátor zjistil, že do problematiky zbraní a zbroje vidím a zeptal se mě, jestli nechci chodit do skupiny historického šermu...Hned jsem šel. Za pět let jsem se stal jejím šéfem a jsem jím doted.“³⁰²

Do značné míry tak respondenti inklinovali k tomu, že mělo okolí signifikantní vliv na utváření vztahu k reenactmentu jejich prostředí. To do stejné míry ovlivňovalo i to, k čemu konkrétně v rámci reenactmentu inklinují. I v tomto případě respondenti vytvářeli natolik heterogenní celek, které se prakticky nedal sdružovat do jednotlivých tematicky blízkých jednotek. Docházím tak v rámci výpovědi k natolik heterogenním výsledkům, ke kterým jsem docházel i v otázce prvotních zkušeností s reenactmentem.

Reenactoři se tak věnují nesmírně heterogenní skladbě témat, kterou zde záměrně pro onu demonstraci různorodosti uvádím. Respondenti a respondentky se věnují projektům zaměřující se na život na venkově na přelomu 14. a 15. století, tematiku sedmileté války, družiníka z Novgorodu 11. století, řemeslníka z přemyslovských Čech v 11. století, římské matroně, participaci na projektech Doba Karlova a sdružení Civitas Pragensis zaměřující se na období husitských válek, sedmiletou válku, období napoleonských válek, třicetiletou válku, čs. armádu za doby první republiky, sbor uniformovaných ostrostřelců a knížecí arcibiskupskou gardu, švýcarského pěšího žoldnéře v rámci projektu Praporec Rattenschwanz, polním myslivcům za doby napoleonských válek, družiníka z prostředí Baltu z 11. století či obyvatele Chotěbuzského hradiště v době jeho významného geopolitického vlivu.

Takto rozkročené zájmy jedenácti respondentů a respondentek naprosto skvěle ilustrují to, jak moc heterogenní reenactment jako volnočasová aktivita je a jak různorodé přístupy k reenactmentu mohou být. Můžeme prokazatelně pozorovat, že zájmů a témat, kterým se dotazovaní věnují, je daleko více než jedenáct, a i z jednotlivých odpovědí je patrné, že respondenti přirozeně inklinují k vícero různým, mnohdy velmi vzdáleným tématům.

Přesto je pozoruhodné, že na míře ovlivnění se respondenti a respondentky shodují. Své zkušenosti s reenactmentem hodnotí všichni učitele jako velké pozitivum a nacházejí pro tuto volnočasovou aktivitu velmi pozitivní náhled, o čemž nás zpravuje tento citát (respondent č. 10).

---

³⁰² Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.4, Rozhovor ze dne 24.3.* Olomouc 2024. Pozn. V rámci výpovědi jsem v duchu zachování anonymity elidoval konkrétní jméno organizace.

„Reenactment mě ovlivňoval vždy velmi silně. Vklouznul jsem do toho ještě víc, když jsem začal učit. Víc věcí mi dává smysl. Dostávám do výkladu to, že jsem si každodennost zažil. Osahal jsem si ji a mám k dějinám každodennosti a vlastně řek bych i k dějepisu úplně jiný vztah.“³⁰³

I přese naprosto rozdílné motivace, rozdílná témata i naprosto rozdílné zkušenosti jak s reenactmentem, tak s měrou zkušeností s výukou dějepisu jako takové, se respondenti a naprosto shodují v tom, že je reenactment velmi výrazným formujícím prvkem, na kterém stavějí a využívají svou výuku dějepisu na naprosto běžné bázi. To dokládá i velmi rozsáhlé zamyšlení se jednoho z respondentů (respondent č. 4).

„Byl to především přístup k tomu, jak nad historií přemýšlet, co vše lze dokázat, jak správně dokazovat svá tvrzení, ale i experimentální přístup. K historický kuchyni a prostému životu patří nejen hmotná kultura, ale studium řemesla s ní spojeného, takže sklářství, hrnířství, řezbářství, kovovýroba a nebo taky zemědělství že, nebo hromada historických výzkumů, které se pojí k environmentalistice – druhy přítomné v tehdejších zahradách, metody pěstitelství, změna fenotypů rostlin a šíření tehdy nepůvodních druhů. Také mi přijde, že současné nejčastější pojetí dějepisu nejvíce zkoumá politické aspekty života – bitvy, významné osobnosti, události a málo se zaměřuje na aspekty spojené s běžnějším životem. Co ti lidi jedli, jaké řemesla je živili, jak se vyvíjeli, jak mohl vypadat trh, náboženství nebo třeba i to cestování, což bylo o moc složitější než dneska.“³⁰⁴

V návaznosti na tuto tematickou jednotku přímo navazuje v rámci této kategorie další, kterou považuji za zcela kruciální, a to je míra či vztah, jakou reenactment ovlivňuje respondenty jako pedagogy. Až na jednu respondentku vyhodnocovali všichni dotazovaní svůj vztah k reenactmentu a ke svému rozvoji jako pedagoga pozitivně. Hodnotili především jeho přínosnost v rámci odlišného chápání pozadí velkých politických událostí a podobně jako v řadě jiných tematicky blízkých jednotek vyjadřovali pozitivní vztah zejména k odlišné perspektivě, než jakou dle respondentů nabízejí pedagogové, kteří reenactory nejsou (respondenti č. 7, 8, 11).

„Jak jsem již zmínil dříve, pokoušel jsem se právě klást důraz i na dějiny obyčejného člověka a dopad „velkých dějin“ na jedince.“³⁰⁵

---

³⁰³ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.10, Rozhovor ze dne 27.3. Olomouc 2024.*

³⁰⁴ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.4, Rozhovor ze dne 24.3. Olomouc 2024.*

³⁰⁵ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.7, Rozhovor ze dne 25.3. Olomouc 2024.*

„Člověk má díky reenactmentu povědomí o pozadí velkých dějin, mám na mysli hlavně život obyčejných lidí, předměty denní potřeby, zbraně atp., Ty se podle mě na vysoké vůbec neučí a člověk o nich povědomí nezíská.“³⁰⁶

„Určitě ano. Zejména v rámci organizování projektových výuk. Mám navíc celou řadu kontaktů podpořených osobními přátelstvími s ostatními reenactory, takže se mi i lehčej zhnějí lidi na projektové výuky díky ostatním reenactorským organizacím, protože se známe a jsme kamarádi.“³⁰⁷

Celkově čtyři respondenti se vyjadřovali pozitivně k formování sebe sama jako pedagoga ve vztahu k reenactmentu a rovněž poukazovali na bezvýhradnost takového rozvoje. Uváděli, že reenactment přirozeně vytváří zájem o historii i v rámci volného času, což nutně vede k pozitivním dopadům na formování osobnosti i v rámci pedagoga. To lze demonstrovat na odpovědi jednoho z respondentů (respondentka č. 3).

„Reenactment, tak jak jej vnímám já osobně, jednoznačně pozitivně rozvinul moje pedagogické dovednosti a schopnosti a nabídnul mi zcela jiné možnosti a pohled na výuku.“³⁰⁸

S ohledem na ve skrze pozitivní formování pedagoga však také přináší další tematicky blízká jednotka, a tou je otázka dopadů reenactmentu na pedagoga a to, jaké má aktivní participace na fenoménu reenactmentu pozitivní a negativní důsledky na reenactory jako učitele dějepisu.

Na stranu benefitů a pozitiv zpravidla respondenti uváděli zejména mnohem hlubší vhled do problematiky, velkou míru zastoupení pramenů, a to včetně replik hmotné pramenné základny, které mohou reenactoři využívat ve výuce. Vyjadřují také větší příklon k možnostem představit v mnohem ucelenější podobě dějiny každodennosti, což ostatně již zaznívalo v předchozí tematicky blízké jednotce, a jen podtrhuje a umocňuje komplexitu daných jednotek i velkou míru prolnutí.

Z negativ uváděli tři respondenti zejména časovou a finanční náročnost reenactmentu, kterou může lépe přiblížit citát jednoho z respondentů (respondent č. 1).

„Stojí to dost peněz a času, zejména ty peníze se ve školství vydělávají dost blbě.“³⁰⁹

---

³⁰⁶ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.8, Rozhovor ze dne 27.3. Olomouc 2024.

³⁰⁷ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.11, Rozhovor ze dne 28.3. Olomouc 2024.

³⁰⁸ Osobní archiv autora v Olomouci, Respondentka č.3, Rozhovor ze dne 25.3. Olomouc 2024.

³⁰⁹ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.1, Rozhovor ze dne 21.3. Olomouc 2024.

Tři respondenti jako další negativum uváděli to, což pramení z větší odbornosti na dané téma, že se jim ne vždy podaří zohlednit úroveň či míru faktografických znalostí a „zapomínají se“. Takový efekt dle mého soudu jen dokládá to, že se reenactoři mohou skutečně orientovat na daná témata více než nereenactoři a dokáží poskytnout či tvořit velmi ucelené přístupy. To však není nic, co by nezpůsobovala přirozený příklon k nějakému danému tématu, a to i bez použití reenactmentu či vůbec jeho znalosti, ale považují tento efekt za něco, co se obecně může při vyšší odbornosti a osobním sympatiím k některým tématům dít.

V rámci druhé tematické kategorie se budu věnovat odpovědím respondentů vztahujícím se k přímé implementaci reenactmentu ve výuce dějepisu. Zohledňovat budu nižší tematicky blízké jednotky, podobně jako u předešlých tematických kategorií.

V rámci tematicky blízké jednotky se respondenti vyjadřovali k tomu, v jakém vztahu nacházejí užívání prvků reenactmentu a jeho mechanismů v rámci výuky dějepisu, konkrétně pak v podobě otázky č. 8, která právě tuto tematiku postihuje. I v rámci vztahu direktivně transmisivní výuky se respondentky a respondenti shodovali v tom, že reenactment je zcela prospěšný a že může sloužit a v jejich pojetích výuky dějepisu již slouží jako silný prvek, kterého pedagogové často využívají. Ve vztahu k tomuto tématu zaznívaly hned v pěti rozhovorech také slova o badatelsky orientované výuce, kterou respondentky a respondenti rovněž hodnotili jako nesmírně přínosnou a ve dvou případech prvky badatelské výuky a mechanismy reenactmentu či hraní rolí využívají. Respondenti se v obou případech, kdy úspěšně použili badatelskou výuku společně s prvky roleplaye či reenactmentu, shodují v tom, že může tvořit skvělý způsob, jak dějepis zatraktivnit (respondent č. 2).

„Jednoznačně je to badatelské až experimentální pojetí výuky, která umí žáky vtáhnout, při reenactmentu se navíc nemusí postupovat chronologicky, skvělé pojetí je fenomenologické, kdy zkoumáme třeba vývoj otroctví v různých epochách, nebo stavitelství, architekturu obecně anebo jiné řemesla.“³¹⁰

Celkově šest respondentů pak pojmenovávalo vztah direktivně transmisivní výuky vůči té, kde se jim daří aplikovat reenactmentové mechanismy, jako naprosto kontrastující. Hovořili o tzv. zážitkovém učení, které umožňuje propojování daných témat se zažívanými emocemi a vjemy, zpravidla formován více smysly než pouhým okem. Toto můžeme demonstrovat na odpovědi jednoho z respondentů (respondentka č.3).

---

³¹⁰ Osobní archiv autora v Olomouci, Respondent č.2, Rozhovor ze dne 25.3. Olomouc 2024.

„Není žádnou novinkou, že pokud si posluchač, ať už žák nebo student, zadané téma prožije více smysly, ukotví si dané informace daleko líp. Bohužel není v silách pedagogů uplatnit mnohé prvky a mechanismy z reenactmentu a je nakonec donucen okolnostmi využít právě direktivně transmisivní metody výuky.“³¹¹

Jak je však patrné z předchozího citátu, že využívání reenactmentových prvků nese celou řadu úskalí. Respondentky a respondenti v tomto kontextu hovoří zejména o tom, že je takové využívání prospěšné, ale velmi náročné jak na přípravu, tak na samotné provádění i jakousi absenci prostoru pro používání reenactmentu z důvodů soustředění si na tzv. velké dějiny a akcentaci na události a významné události (respondent č.8, 9).

„Klasická výuka soustředící se na výklad žákovi poskytuje pouze omezenou možnost událost a její emoci navnímat, principy reenactmentu, larpu a divadla v tomto mohou být daleko úspěšnější. Žák je účastníkem události a nenahlíží pouze zvenčí.“³¹²

„Z mé vlastní zkušenosti, vzhledem k tomu, co vše je potřeba stihnout na základní škole, není mnoho času navíc, ale snažím se využít všech příležitostí. Těžko si děti něco představí pod abstraktními jmény a daty, ale zároveň praktické poznatky reenactmentu bez hlubších znalostí jsou nezařaditelné. Můj názor je takový, že je třeba hledat kompromis, protože jedno bez druhého nemůže být.“³¹³

V rámci mnoha dalších nevýhod či úskalí uváděli ve třech případech respondenti mimo časově náročné zařazování také častou nutnost zohledňovat, zejména v rámci mimoškolních aktivit, potřeby ostatních kolegů a nutnost reorganizování výuky oproti týdennímu rozvrhu. Problém také spatřovali v implementaci moderních dějin, které jednak nejsou dle mnohých natolik atraktivní, nedochází k takovému kontrastu současné a někdejší kultury či diferencovanosti hmotné kultury nebo každodenních potřeb na to, aby reenactment poskytl požadovaný pozitivní vliv a seznámil s těmi aspekty, které dokáže dobře přibližovat. Dle všeho se jedná zejména o dějiny každodennosti.

Zároveň respondenti uváděli, že je v rámci moderních dějin mnoho různých pramenů, které poskytují sofistikovanější budování historické gramotnosti a kritického myšlení a v rámci badatelsky orientované výuky vytvářejí atraktivní výuku dějepisu bez nutnosti užívat reenactment. Z toho nutně vyplývá, že respondenti využívají reenactmentu zejména pro starší

---

³¹¹ Osobní archiv autora v Olomouci, Respondentka č.3, Rozhovor ze dne 25.3. Olomouc 2024.

³¹² Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.8, Rozhovor ze dne 27.3. Olomouc 2024.

³¹³ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.9, Rozhovor ze dne 28.3. Olomouc 2024.

dějiny z důvodu odlišného spektra pramenů a mnohdy i kvůli absenci specifických druhů pramenů či pro jejich podobu v rámci možných interpretací.

Mimo výše zmiňované celkově pět respondentů uvádí obtíže a problematické zařazování využití reenactmentu ve vztahu k vytvořenému školnímu vzdělávacímu programu, finanční náročnost, nebo vlastní omezení v rámci konkrétních témat, kterému se respondenti věnují, kdy se jim jen velmi těžko využívá reenactment v takové míře jako v těch tématech, kterým se sami věnují. Mimo jiné ve dvou případech respondenti uváděli náročnost na užití prostory, a to zejména ve vztahu k využití přírodních zdrojů i opětovnou časovou i finanční náročnost s tím spjatou (respondent č.1, 4).

„Některé experimenty jsou zase náročné na prostor, třeba stavbu prehistorické chýše bychom si nemohli dovolit bez spřáteleného majitele lesa, který dovolil i použití náletových dřevin.“³¹⁴

„Podmínky pro výuku, třeba prostory. Větší platová motivace ze strany zaměstnavatele, tohle je náročné na přípravu a přepravu, pokud chci užít ukázky vybavení v rámci výuky. Omezení počtu exkurzí ze strany vedení.“³¹⁵

Na všechny pády se respondenti shodují v tom, že reenactment je mimořádně přínosný prvek, který dokáže zejména starší dějiny zatraktivnit a „zlidštit“. Celkově v pěti případech respondenti hovořili o tom, že reenactment a jeho mechanismy používají pro zatraktivnění výuky starších dějin a dějin každodennosti. Hovořili i o používání reenactmentu v rámci experimentu a připodobňovali využití reenactmentu ke kurzům první pomoci, které také pracují s interaktivností a praktickým fyzickým užitím (respondentka č. 6).

„Zcela jistě, stejně jako se dělají kurzy první pomoci zážitkem, tak i zde se to dá použít, i když v menší míře, hlavně čas a příprava stojí hodně času, ovšem s kvalitním výstupem, který s děti zapamatují.“³¹⁶

Můžeme si tedy klást otázky, zda skutečně sledujeme stejný cíl kurzem první pomoci a využíváním reenactmentu, protože si myslím, že se jedná o zcela rozdílné činnosti se zcela rozdílným cílem, avšak využití fyzické aktivity ve výuce dějepisu jakožto součást reenactingu

---

³¹⁴ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.1, Rozhovor ze dne 21.3.* Olomouc 2024.

³¹⁵ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.4, Rozhovor ze dne 24.3.* Olomouc 2024.

³¹⁶ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondentka č.6, Rozhovor ze dne 26.3.* Olomouc 2024.

zaznívalo i ve vztahu k formování hodnot a afektivní roviny výukových cílů jako takových (respondent č. 2).

„Je to právě to učení se badatelským způsobem, experimentu, nebo učení prožitkem. Kdo nezkoušel vyrobit troud, zachytit do něj jiskru od ocílky a pazourku, neví, jak těžké to je se tyto každodenní dovednosti naučit a jak efektivní člověk může ve výsledku s takto primitivními nástroji být. Člověk, který prožije chladnou noc pouze pod vlněnou dekou, si více váží těžkého života předků, stejně jako moderních vymožeností, které mu usnadňují život.“³¹⁷

A právě s otázkou větší míry implementace reenactmentu do výuky souvisí otázka č. 10 užitá v rámci strukturovaného rozhovoru, tedy zda by dle respondentů mělo docházet k většímu zapojování, než s jakou měrou zapojení se setkávali oni sami. Otázka rezonovala a vyvolávala u reenactorů všeobecnou shodu naprosto bez výhrady akcentující větší míru zapojení do výuky. Jeden z respondentů v tomto kontextu poukazoval na argumenty současné podoby výzkumů, které se zabývá podobou škol a jaké vytvářejí prostředí (respondent č.2).

„Jednoznačně, ostatně vycházejme i z výzkumů ČŠI a OECD, kde se naši žáci umísťují mezi prvními, kteří vnímají školu jako nepřátelské prostředí. Obávám se, že klasické pojetí dějepisu tyto pocity umocňuje. Žáci prostě nevidí praktické využití pro učení se z paměti telefonním seznamům historických událostí a dávno mrtvých jmen. Bohužel se velmi často stává dějepis pouhým nutným zlem, nebo metou žáků s dobrou pamětí a snem o akademických úspěších, nikoliv nejlepší možnou verzí sebe sama.“³¹⁸

Tři z dotazovaných svou argumentaci podporovali vlastním příkladem takového užití reenactmentu v rámci výuky. A to konkrétně několika týdenním putovním pochodem napříč regionem, přičemž na ilustraci pomocí citátu lze demonstrovat krom cílů směřovaných na regionální dějiny také silné mezipředmětové vazby (respondent č.10).

„S dětmi se nám podařilo loni jít takový delší puťák, cirka 25 dní v rámci projektového vyučování. To byla bomba a rozhodně bych to chtěl s dětmi vyzkoušet ještě jednou. Poznávali jsme různé regionální věci, poznávali přírodu, učili jsme děti, jak číst v jízdnicích řádech... Já jsem rozhodně pro.“³¹⁹

V rámci tematické kategorie sdružující tematicky blízké jednotky týkající se implementace reenactmentu ve výuce dějepisu dle mého soudu jasně vyplývá, že respondentky

---

³¹⁷ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.2, Rozhovor ze dne 21.3. Olomouc 2024.

³¹⁸ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.2, Rozhovor ze dne 21.3. Olomouc 2024.

³¹⁹ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.10, Rozhovor ze dne 27.3. Olomouc 2024.

a respondenti považují reenactment za velmi přínosný aspekt směřující k hlubšímu chápání a zatraktivnění výuky. Bohužel mi skladba odpovědí umožňuje jen těžko aplikovat metody konstantní komparace a kontrastování, protože přestože se ve své podstatě jedná o heterogenní skupinu, co do názorů týkajících se implementace i jednotlivých úskalí projevují dotazovaní relativní shodu a nevytváří tak prostor srovnávání a kontrastování.

7.4.4 Implementace mimoškolních aktivit v podobě návštěv archeoskanzenů a archeoparků či reenactmentových eventů

V rámci čtvrté tematické kategorie se na základě výpovědí vytvářely dvě tematicky blízké jednotky, a to zejména otázka využívání mimoškolních aktivit v rámci návštěv reenactmentových eventů, archeoskanzenů a archeoparků. Druhou tematicky velmi blízkou jednotkou je míra implementace takových mimoškolních aktivit.

V rámci první tematické jednotky se respondenti vyjadřovali ke svým vlastním zkušenostem s mimoškolními aktivitami vedoucími do archeoskanzenů, archeoparků či na reenactmentové eventy, přičemž poukazují na vlastní takové pokusy o implementaci (respondent č. 2, 7).

„Mý studenti si mohli postát v zimě a nasát atmosféru s napoleonskými vojsky i vystřelit si z té křesadlovky. Mohli přespat v archeoskanzenu v Modré a o půlnoci si zazpívat v tamním kostelíku, pomoci umývat letadla v Leteckém muzeu v Kunovicích, vydat se na noční pochod Clay Eva ve stopách výsadkářů atd.“³²⁰

„Je to skvělá věc, učím teprve necelý rok a zatím jsem stihl vzít devátáky na pouze na Legiovlak a šestáky na vystavenou věstonickou Venuši. Jo, to jsem chtěl říct. To je věc, o které jsem si nikdy nemyslel, že bude tak klíčová. Hodně vymetáme takové ty dočasné výstavy předmětů nebo témat, ke kterým to máme jinak daleko a nedostaneme se tam.“³²¹

Je patrné, že v rámci celé řady mimoškolních aktivit bylo studentům umožněno široké spektrum zážitků. Právě o oněch zážitcích respondent mluvil jako o klíčových prvcích ve svém pojetí výuky dějepisu a při implementaci reenactmentu jako takového. Jde především o spojení pramenné základny, hmatatelných prvků a žité emoce, kdy tento „balíček“ vytváří ucelený komplex pojící hned několik intenzivních vzpomínek dohromady a vytváří pozitivní vztah k historii.

---

³²⁰ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.2, Rozhovor ze dne 21.3. Olomouc 2024.

³²¹ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.7, Rozhovor ze dne 25.3. Olomouc 2024.

Další z respondentů poukazuje však také na to, že řada reenactmentových eventů není na implementaci edukačního programu připravena a že ani zdaleka není tolik edukační, aby mnohdy dokázaly žákům být přínosné a spíše nabývají zábavného charakteru (respondentka č. 6).

„Skanzeny jsou jistě pozitivní, pokud mají program pro žáky, tak jako třeba Země Keltů v Nasavrkách. Takoví můžou pomoci žákům se přenést do dané doby. Reenactmentové eventy sice mají dětské programy, ale nebývají zpravidla tolik edukativní.“³²²

V rámci druhé jednotky respondenti vyjadřovali pozitivní příklon k implementaci takových aktivit, konkrétně osm respondentů naprosto bezvýhradně, avšak čtyři z respondentů naráželi na značné limity, které v rámci školské praxe vznikají. Nejčastěji respondentky a respondenti poukazovali na finanční náročnost takových aktivit (respondent č.1, 3, 6, 7).

„Takové aktivity plně podporuji a chtěl bych je zařazovat více, kdyby bylo po mém. Jenže bohužel na takové věci není dost prostředků, nebo se vynakládají, kdo ví proč, úplně jinak.“³²³

„Byla bych velmi ráda, ale není tolik prostředků a časového prostoru poskytnutého školou.“³²⁴

„Bezpochyby, avšak naráží to na limity časových dotací a finančních možností žáků a školy.“³²⁵

„Věřím, že většina učitelů historie musí být zákonitě potěšena každou návštěvou muzea, výstavy či skanzenu. V dnešní době je otevřeno velké množství právě skanzenů, muzeí, interaktivních výstav a pořádají furt nějaké akce, ale opět zde narážíme na problematiku financí a časové dotace předmětu. Velkým problémem reenactmentových akcí je fakt, že se povětšinou odehrávají o víkendech a o prázdninách.“³²⁶

Veskrze komplikovanější školská praxe naráží bohužel na limity jednotlivého zapojování v rámci mimoškolních aktivit, zejména ty časové a finanční.

Ani v tomto případě se mi bohužel nedaří naplňovat navržený postup, kdy budu výpovědi v rámci jednotlivých tematických kategoriích komparovat a kontrastovat, protože se

---

³²² Osobní archiv autora v Olomouci: Respondentka č.6, Rozhovor ze dne 26.3. Olomouc 2024.

³²³ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.1, Rozhovor ze dne 21.3. Olomouc 2024.

³²⁴ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondentka č.3, Rozhovor ze dne 23.3. Olomouc 2024.

³²⁵ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondentka č.6, Rozhovor ze dne 26.3. Olomouc 2024.

³²⁶ Osobní archiv autora v Olomouci: Respondent č.7, Rozhovor ze dne 25.3. Olomouc 2024.

skupina respondentů jeví při názorech na implementaci výše zmíněných mimoškolních aktivit jako homogenní celek.

Celkově vzato považují respondenti implementaci takových aktivit za mimořádně přínosnou a rádi by uvítali větší míru zapojení do výuky, avšak poukazují a dodávají druhým dechem, že takové implementace jsou ne vždy zcela snadné a větší míra zapojení může být finančně i časově náročná. Shoduje se rovněž v tom, že implementace reenactmentových eventů může být hned z několika důvodů problémová, ať už proto, že se zpravidla nekonají ve všední dny, tak i pro mnohdy nedostatečný důraz na edukační potenciál a nedostatečné zohledňování edukačního charakteru, který mnohdy ustupuje čistě povrchovému zábavnímu charakteru.

7.4.5 Historické larp a jejich mechanismy ve vztahu k výuce dějepisu

Během mé analýzy v rámci páté tematické kategorie jsem se zaměřil na rozbor vytvořených tematicky blízkých jednotek, které jsem následně sdružoval na základě sémanticky podmíněných kritérií. Snažil jsem se získat hlubší porozumění týkající se možností využití a míry využívání mimoškolních aktivit, zejména v kontextu historických larpů, a to prostřednictvím analýzy mechanismů, které tento fenomén charakterizují.

Zvláštní pozornost jsem věnoval vlivu těchto aktivit na emoční angažovanost účastníků, a to zejména v rámci jejich účasti na eventech orientovaných na užití larpových mechanismů nebo užití takových mechanismů přímo ve výuce. Během zkoumání první tematicky blízké jednotky jsem se zaměřil na reflektivní hodnocení zkušeností dotazovaných s larpovými mechanismy. Tím jsem si chtěl odhalit možné souvislosti mezi individuálními zkušenostmi a aktivní účastí na larpových událostech, které tyto mechanismy využívají (respondent č. 10).

„No jasně že! Člověk to ale musí chtít dělat, musí to chtít dělat z lásky a se vši chutí. Myslím, že cokoliv, co ty studenty a žáky nějak zasáhne, a to myslím teď v rovině nějaké silné emoce, tak je prostě účinný a silný. A je to teda čím dál těžší bych řekl. Pokud jde ale teda o mě, rozhodně bych něco takového používal. Pravidelně s žáky dělám takovou krátkou inscenaci, občas se objeví i na nějakém představení jakoby v rámci prezentace školy. Jo, no. Jedná se o takové krátké divadlo, kdy jsem si sepsal scénář na základě knížek, co jsem k tomu načel a na základě toho mám udělaný nějaký scénář, který s dětma projedu a zahraju. Věnuje se staroměstské exekuci, děti hrají ty různé muže, mají nějaké své motivace, nějaké životní příběhy

a strašně je to baví. Emočně se jich to dotýká, a to úplně přímo. Nejtěžší je na tom napsat ten scénář a odehrát to s minimem rekvizit.“³²⁷

Čtyři respondenti respondentů hodnotila larp a jejich mechanismy jako velmi přínosné, avšak celá dva z respondentů upozorňovali na problematické zapojení tohoto fenoménu přímo do výuky (respondent č. 1, 5).

„Larpům se nevěnuji, vidím jeho zapojení do výuky jako problematické.“³²⁸

„Larp by se dal využít spíš v jiném ohledu, ale s historií úplně ne. Je to záležitost osobního zájmu.“³²⁹

Výhrady směřovaly zejména k celkové diferencovanosti a mnohým nedostatečným kvalitám, případně tomu, do jaké míry je larp orientován na emoční stránku věci bez toho, aniž by sám o sobě vytvářel vazbu na historické události. Vzdáleně tak připomíná divadlo, kterého je sám o sobě účastníkem a spoluutváří děj, což je však právě okolnost, která je dle mého soudu hlavním triumfem i nevýhodou v jednom.

Celkem 5 z jedenácti respondentů pak uvedlo, že s larpovými mechanismy nepracuje, protože se již jedná o fenomén, kterému oni sami nerozumějí do té úrovně, tím spíše kolegové, že by dokázali spatřovat v jeho použití výhody či nevýhody a nedokáží fenomén zhodnotit, či přinejmenším spatřují v užití tohoto fenoménu opětovně časovou náročnost (respondent č.11).

„No do toho už tolik nevidím hele. Jo, kdyby to bylo třeba pro žáky, kteří jeví nějaký extra zájem, nebo tak něco, tak by to pro mě bylo úplně skvělé. Na takové žáky ale obecně teda není moc prostoru a spíš se jim ten prostor bohužel nedávám. Možná tak s asistentem by to šlo. No jako je možné, že by larpy mohli v rámci škol používat sami učitelé. Problém bude zase v tom, že ten larp nebo i reenactment prostě nezná. Ale teda stejný to bylo i s badatelkou.“³³⁰

Přestože se doposud výpovědi respondentů jevily jako relativně homogenní celek, samotné chápání slova larp a larpové mechanismy bylo u respondentů značně rozdílné, a tak je v tomto případě více než žádoucí užití techniky konstantní komparace a techniky kontrastování.

---

³²⁷ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.10, Rozhovor ze dne 27.3.* Olomouc 2024.

³²⁸ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.1, Rozhovor ze dne 21.3.* Olomouc 2024.

³²⁹ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.5, Rozhovor ze dne 25.3.* Olomouc 2024.

³³⁰ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.11, Rozhovor ze dne 28.3.* Olomouc 2024.

Na příkladu následujících dvou citátů chci demonstrovat onu rozdílnost chápání a onu rozdílnost v přístupu a v názorech na užití larpových prvků v rámci výuky dějepisu reflektující osobní zkušenosti a angažovanost k larpovým mechanismům (respondenti č. 7, 9).

„Je vůbec rozdíl mezi kvalitní reenactingovou akcí a kvalitním historickým larpem? Uvědomil jsem si, že jsem těchto principů v dobách svého učitelského působení mohl zařadit více a méně se bát experimentovat.“³³¹

„LARP, no...bohužel toto slůvko je kámen úrazu a během jedné vteřiny udělá z kvalitního výkladu pohádku. Bohužel, velké množství lidí ani neví, co to Larp je. Většina Vám řekne, že si hrajete na elfy nebo orky nebo takový kraviny, takže takže slovo Larp je pro mne zakázané. Bohužel už jsem se s tím sám setkal. Takže využití historických Larpů? Nikdy!“³³²

Rozdílnost a odlišná interpretace dle mého soudu v tomto případě souvisí zejména s absolutně odlišným prostředím v rámci reenactmentové komunity. Právě ona demonstrovaná heterogenita napříč tématy a přístupy může vyústit, a domnívám se, že to je právě tento případ, v naprosto odlišné vnímání larpových mechanismů a k odlišnému přístupu, který může být i takto ultimativní. V tomto případě jde o rozkol dvou názorů tvořených v rámci specifických reenactmentových komunit, kdy odpověď respondenta č. 7 reflektuje současné poznání na poli implementace larpových prvků v rámci reenactmentu zabývajícího se 19. stoletím, kdežto respondent č. 9 reflektuje současné poznání reenactmentu pravěku, který je mnohem silněji orientovaný na užití přírodních věd a exaktních postupů či celou řadou experimentů a experimentální archeologii, přičemž smyslem těchto přístupů není hraní rolí a využívání emoční stránky věci, což hodnotím jako základní cíle a prostředky larpových mechanismů, ale využívá pro svůj rozvoj replikovatelné postupy a zkoumání někdejších původních postupů, kdy larpové mechanismy vzhledem k pramenné základně skutečně mohou stát na velmi slabé podpoře pramenné základny.

V rámci analyzování páté tematické kategorie přirozeně ze zkušeností a reflexí přístupů k larpovým mechanismům vystávala druhá tematicky blízká jednotka. Můj zájem se soustředil na posouzení míry implementace mimoškolních aktivit v různých kontextech. Tento aspekt mé analýzy hrál klíčovou roli v pochopení rozsahu a dynamiky využívání těchto aktivit. Zároveň vytvářel prostor pro formování představ respondentů o míře implementace takových prvků, ať už v rámci mimoškolních aktivit či přímo v rámci výuky dějepisu.

---

³³¹ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.7, Rozhovor ze dne 25.3. Olomouc 2024.*

³³² Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.9, Rozhovor ze dne 28.3. Olomouc 2024.*

I v rámci této tematicky blízké jednotky spojené s implementací larpů docházelo ve výpovědích k tomu, že nebyly respondenti dostatečně znalé tematiky tohoto fenoménu (respondentka č. 6).

„V tomto je to opravdu velmi složité a myslím, že asi nejsem dostatečně kompetentní a znalá, abych dokázala na tuto otázku odpovědět, protože se larpům prostě nevěnuji.“³³³

Zároveň 7 respondentů uvádí, že má s larpovými mechanismy velmi pozitivní zkušenosti a chtěli by jejich prvky, zejména dramaturgii a inscenaci, aplikovat ve své, případně ve výuce u svých kolegů, častěji.

Co do míry reflexe v rámci implementace larpových prvků do výuky, mohu uvést citát zabývající se právě tematikou inscenací, které však do značné míry nejsou skriptovány a umožňují tak spoluutváření „minulosti“ na základě nějakých představ či hodnot (respondent č. 4).

„Myslím, že je tu prostor pro uvádění např. komorních larpů, které mohou pomoci žákům zažít klíčové události minulého století. Pár jsem jich sám hrál, ale teda nemám pocit, že by nyní byly nějak moc uváděny a propagovány.“³³⁴

V otázkách implementace ale zaznívají i kritické hlasy dvou respondentů, které opětovně upozorňují na částečně problémové implementace larpových mechanismů. V obou případech se jedná o respondenty, kteří s larpovými mechanismy nemají příliš mnoho přímých zkušeností. V kontrastu s nimi ti, kteří mají s larpovými mechanismy zkušenosti, se přiklánějí bezvýhradně k větší míře implementace jak reenactmentu, tak larpových mechanismů, kdy poukazují zejména na možnost komplementace obou složek výše zmíněných fenoménů. Dochází tak k pozoruhodnému jevu, kdy nedochází k plnému prolínání představ a zejména v rámci reenactmentové komunity jako takové jsou přístupy k historickým larpům veskrze různé. Co do míry implementace, většina dotazovaných se domnívá, že by larpové mechanismy a historické larpové hry měly být užívány častěji, avšak poukazují i na stinné aspekty, zejména obrovskou časovou i organizační náročnost, podobně jako při implementování reenactmentu, ke kterému ale obecně dotazovaní přináleželi více.

---

³³³ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondentka č.6, Rozhovor ze dne 26.3. Olomouc 2024.*

³³⁴ Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.4, Rozhovor ze dne 24.3. Olomouc 2024.*

7.4.6 Shrnutí

V rámci výpovědí respondentů je patrné, že se jednalo o silně diverzifikovanou profesní skupinu učitelů dějepisu, reenactorů. Přitom devět z celkem jedenácti dotazovaných byli muži, což však dle mého názoru nemělo nijak zásadní dopad a výpovědi respondentek se nikterak zásadně neodlišovaly od výpovědí respondentů. Přes silně diverzifikované zkušenosti s učitelstvím samotným i ve vztahu k reenactmentu, ve vztahu k časovému období, po které se reenactmentu věnují, či přímo různých témat a projektů v rámci tohoto fenoménu, se respondenti shodovali v celé řadě tematických kategorií.

V rámci motivačního aspektu povětšinou spojovala respondenty větší míra motivace než kolegy, pokud nevznikaly na základě konkrétních případů okolnosti, které by takové zhodnocení znemožňovaly. Zejména respondentky a respondenti pocíťovali větší příklon k těm tématům, kterým se věnují v rámci reenactmentu a dějinám každodennosti.

I přes velkou rozmanitost k různorodým tématům a projektům v rámci reenactmentu se vztah respondentů k reenactmentu a jeho využití ve výuce dějepisu jevil jako homogenní. Z výpovědí vyplývá, že reenactment přináší řadu výhod, ale také vyžaduje pečlivou přípravu a správné vedení. Respondenti uvádějí, že úspěšná integrace reenactmentu do výuky vyžaduje detailní plánování, včetně stanovení jasných cílů a strategií pro zapojení žáků či studentů. Zároveň je důležité, aby byly reenactmentově orientované aktivity podpořeny vhodnými zdroji a materiály, které studentům umožní hlouběji porozumět zkoumanému historickému období. Mezi nejčastější překážky implementace reenactmentu ve výuce patří nedostatek času, financí a dostupných zdrojů. Mnozí respondenti také zdůrazňují potřebu odborného vedení a podpory. Dále je nutné zvážit, jakým způsobem začlenit moderní dějiny do reenactmentu a jak vybrat vhodná témata pro různé věkové i sociálně podmíněné skupiny studentů.

Navzdory těmto výzvám u respondentů převažuje pozitivní postoj k reenactmentu ve výuce dějepisu. Mnozí vidí potenciál této metody jakožto nástroje pro interaktivní a zážitkovou výuku historie, která oslovuje žáky a studenty a pomáhá jim lépe porozumět některým aspektům, zejména jsou často skloňované dějiny každodennosti.

V rámci čtvrté tematické kategorie se výpovědi týkaly dvou tematicky blízkých jednotek, konkrétně využití mimoškolních aktivit, jako jsou návštěvy reenactmentových událostí, archeoskanzenů a archeoparků, a míra implementace těchto aktivit. Respondentky a respondenti vypovídali o svých zkušenostech s těmito aktivitami a o jejich potenciálním vzdělávacím přínosu. Zdůrazňovali, že účast na takových aktivitách může studentům

poskytnout bohaté a autentické zážitky rozvíjející jejich povědomí o historických událostech a zejména dotváření obrazu tzv. velkých dějin. Tyto zkušenosti byly považovány za klíčové při výuce dějepisu a při implementaci reenactmentu do výuky. Nicméně někteří respondenti také upozornili na nedostatečný edukační přístup některých reenactmentových eventů i na finanční, organizační i časovou náročnost těchto aktivit.

Celkově lze říct, že implementace mimoškolních aktivit jako jsou návštěvy reenactmentových eventů, archeoskanzenů a archeoparků, má potenciál obohatit výuku historie a poskytnout studentům autentické zážitky spojené s historickým poznáním. Nicméně tyto aktivity mohou být omezeny finančními a časovými faktory a některé reenactmentovým eventům mohou chybět zkušenosti a důraz na edukační přesah a zaměření se na žáky a studenty. Respondentky a respondenti rovněž vyzdvihovali, že důkladné plánování a podpora ze strany škol a institucí mohou přispět k úspěšné integraci těchto aktivit do výuky historie.

Během analýzy páté tematické kategorie byl proveden rozbor tematicky blízkých jednotek a jejich seskupení na základě sémantických kritérií. Cílem bylo získat hlubší porozumění využívání mimoškolních aktivit, zejména historických karpů, prostřednictvím analýzy mechanismů, které je charakterizují. Zvláštní pozornost byla věnována angažovanosti respondentů a jejich účasti na historických larpoch nebo zkušenosti s implementací larpových mechanismů v rámci výuky. V rámci zkoumání první tematicky blízké jednotky bylo sledováno reflektivní hodnocení vlastních zkušeností s larpovými mechanismy s cílem odhalit souvislosti mezi individuálními zkušenostmi a aktivní účastí na larpových událostech. Respondenti vyjádřili různé názory na využití larpu v rámci výuky historie. Někteří ho považovali za přínosný nástroj, který může studenty silněji angažovat a podnítit jejich zájem o učivo. Naopak jiní respondenti vyjádřili obavy ohledně implementace larpů do výuky. Někteří se domnívali, že larp by měl být spíše záležitostí osobního zájmu, zatímco jiní uváděli nedostatek znalostí o tomto fenoménu a obavu z jeho možného negativního vlivu na výuku.

Druhá tematicky blízká jednotka se zaměřila na posouzení míry implementace larpových mechanismů v různých kontextech, včetně výuky dějepisu. Respondenti měli různé názory na implementaci larpů do výuky, přičemž někteří vyjádřili pozitivní zkušenosti a podporu, zatímco jiní zdůraznili organizační a časovou náročnost. Někteří uváděli, že by larpové mechanismy měly být využívány častěji, zatímco jiní poukazovali na potřebu dalšího vzdělávání a podpory pro učitele, aby mohli larpou úspěšně implementovat do výuky. Názory na implementaci larpu se lišily v závislosti na úrovni znalostí respondentů o tomto fenoménu a jejich zkušenostech s ním.

8. Závěr

Smyslem a cílem práce bylo zejména postihnout, pojmenovat a poukázat na existující fenomén reenactmentu, jeho přidružené alternativy v podobě historických larpů, možnostech obou fenoménů z hlediska implementace přímo do výuky dějepisu, ať už zařazením do užitých metod, nebo v rámci mimoškolních aktivit.

Reenactment, coby fenomén zabývající se rekonstruováním nejen materiální kultury na základě pramenné základny, zpracovává nebo může zpracovávat nepřehledné množství témat, která mohou pedagogové ve výuce využít. Mezi jeho základní funkce patří to, že propojuje nabývání poznatků o mrtvé kultuře s procesem transformace ve vize a představy o živé kultuře a její možné podoby. Toho může dosahovat různými způsoby. Zpravidla se bude jednat o samotné studium pramenné základny týkající se nějakého procesu, historické události, někdejší osobnost atd., proces tvoření, replikace a rekonstrukce daného konkrétního artefaktu, procesu, události atd., ke které se mohou žáci a studenti sami přibližovat prostřednictvím nápodoby reenactmentových mechanik.

Na území České republiky a v přilehlých pohraničních oblastech existuje přinejmenším na 18 archeoskanzenů či archeoparků, které se ve svých mediálních výstupech věnují programům pro školy a nabízejí své vlastní zázemí pro účely edukace žáků a studentů. Na různých úrovních prezentované programy pro školy se bohužel často nevyjadřují k použitým metodám a mnohdy není zřejmé, do jaké míry je prvek reenactmentu, ať už co do seznamování se s živou kulturou či procesy s ní spjatými, začleněn do oněch programů pro školy. Tendenci zkvalitňovat komunikaci i strukturalizaci nabízených programů spatřuji zejména u nových projektů, jakým je třeba archeoskanzen Trocnov, jenž nabízí velké množství různých vzájemně kombinovatelných programů směřujících ke komplexnímu poznávání dějin každodennosti i prostřednictvím reenactmentu.

Další frekventovanou možností, jak se žáci a studenti s reenactmentovými či larpovými prvky mohou setkat, je prostřednictvím reenactmentových eventů a historických larpů. Jejich devízou je, že se věnují prakticky nepřehlednému množství témat a mnohdy jsou velmi mediálně exponované, a to dokonce ve spolupráci s veřejnoprávní televizí, Ministerstvem obrany, Československou obcí legionářskou, Ústavem archeologické památkové péče středních Čech a celou řadou dalších institucí, které eventy zaštitují. Tato skutečnost umocňuje, přinejmenším zprostředkovaně, možnost se s reenactmentem v rámci výuky dějepisu seznamovat a implementovat jej do výuky.

Hlavní nevýhodu reenactmentu spatřuji v tom, že je v naprosté většině případů zájmem nadšenců, mnohdy i studovaných odborníků, avšak stále se jedná o fenomén situovaný jako volnočasová aktivita, což zcela logicky staví naprostou většinu reenactmentových eventů mimo všední dny a dobrou časovou dostupnost pro školská zařízení. Taková skutečnost bohužel tvoří velké množství případů, kdy se z časových důvodů žáci a studenti jen velmi obtížně účastní takových eventů.

V rámci historických larpů v České republice a jejich začlenění do komunity reenactorů jako legitimního způsobu prožívání historických událostí dochází k vývoji v jejich prolínání a v implementování devíz obou fenoménů v jedny eventy, kdy nedochází ke snadnému rozlišení historických larpů od historických rekonstrukcí. Jedním příkladem za všechny může být event Malé války, který kombinuje reálné pozadí historických událostí hodnověrným zpracováním oděvů s velmi propracovanými postavami, jejich osobitými motivacemi a vytvářením fragmentárních příběhů v příběhu. Historické larp se často odlišují od reenactmentových eventů tím, že jsou přístupnější širší veřejnosti a klade se v jejich intencích menší důraz na striktní historickou věrnost. Tyto eventy a mechanismy se zaměřují na projevy emocí, motivací a pohnutek postav, kombinují fyzické projevy s autentickým prostředím pro celkový zážitek. Zážitková forma učení, kterou historické larp nabízejí, přináší nové perspektivy a umožňuje účastníkům prožívat historické události a motivy zcela odlišným způsobem, než jakých je možné dosahovat bez využití těchto fenoménů.

Larpové mechanismy ve vztahu k reenactmentu rovněž nabízejí možnosti umocnění dopadů z hlediska reenactmentových eventů, o čemž hovoří i australští historikové Mccalman a Pickering ve vztahu k termínu bezčasnosti, kdy se za pomoci prolínání reenactmentu a larpových mechanismů objevují nové trendy kombinující práci s historickými prameny s důrazem na emocionální zážitek. Problémy spojené s implementací historických larpů souvisí rovněž s tím, že se jedná o volnočasovou aktivitu, a tak i zde bude platit, že časové důvody budou vytvářet ztěžující charakter ve vztahu k implementaci historických larpů do výuky dějepisu. Dalším takovým omezením mohou být omezení věková, kdy ne všechny larp jsou uzpůsobeny nezletilým a neumožňují jejich plné zapojení.

V rámci praktické části diplomové práce respondenti projevili i přes své unikátní zaměření, projekty i naprosto odlišné zkušenosti s výukou dějepisu, poměrně značnou shodu na poli přínosnosti reenactmentu pro výuku dějepisu. Poukazovali zejména na přínosnost v obsažnosti dějin každodennosti a přibližování materiální stránky věci komponující ucelený komplementární obraz. Respondenti vyzdvihovali zejména možnost více smyslového vnímání

daných aspektů, předmětů a velký potenciál ve vztahu k zážitkové pedagogice a působení na rovinu kognitivní, ale i afektivní. Respondenti ponejvíce uváděli, že se reenactment jeví jako ideální nástroj pro formování historického pozadí tzv. velkých dějin a ukotvení více či méně abstraktní události do naprosto konkrétního a reálného obrazu skutečnosti. Respondenti se rovněž shodovali ve snaze většího zapojování mimoškolních aktivit, přičemž dodávali, že takové zapojení je sice velmi přínosné a nosné, avšak rovněž komplikované jak organizačně, tak finančně a vzniká zde i velký prostor pro vzrůstající míru sociálních rozdílů mezi žáky a studenty.

Ve vztahu k využívání larpových mechanismů a historických larpů v kontextu výuky dějepisu se respondenti značně názorově rozcházel. Zatímco určitá část respondentů uznávala jeho přínosnou utilitu jako prostředek, který má potenciál silně zapojit studenty a vyvolávat v nich za pomoci silných emočně zacílených mechanismů kýženou reakci, jiní se stavěli k jeho začlenění do vzdělávací praxe s rezervovaností. Mezi těmito respondenty se objevovala skepse ohledně adekvátnosti larpů pro prostředí výuky, kdy nenacházeli pro jeho uplatnění prostor.

Přínos této práce spatřuji zejména v rozšiřování povědomí o reenactmentu a historických larpech jako o fenoménech, které mohou mít silný potenciál pozitivně působit v edukačním procesu, ať už ve formě mimoškolních aktivit, tak přímo v rámci výuky dějepisu. Při výzkumu a zpracovávání této diplomové práce jsem pozoroval zejména to, o jak obrovsky rozsáhlé, více než jsem očekával, se jedná téma.

Tematika implementace výše zmíněných mechanismů vyvolává celou řadu nevyřešených otázek. Za ty nejtěživější považuji zejména to, jaké skutečné dopady výuka může mít. Domnívám se, že se přímo očividně nabízí zpracovávání jednotlivých případových studií, které budou zkoumat implementaci těchto fenoménů do výuky dějepisu a jejich míru přínosnosti.

Stejně tak se nabízí otázka, jakým směrem se v tomto případě bude reenactment ubírat, zdali bude procházet stále vyšší měrou profesionalizace a podobně jako je tomu u celých dalších velmi tíživých témat, zdali budou vznikat organizace, které se budou zaměřovat na otevírání jednotlivých témat za pomoci reenactmentových nebo larpových mechanismů, ať už v podobě edukace samotných pedagogů, nebo v rámci projektových dnů či jiných, vícedenních kurzů nebo ještě zcela jinými novými způsoby.

Domnívám se totiž, i na základě této diplomové práce, že se podaří překonat doposud existující překážky. Reenactment a historické larpy nabízí skutečné materiály, skutečné emoce, skutečný tlukot srdce při dostávání se do ne až tak skutečných situací, což však skýtá velký potenciál dalekosáhlých dopadů na velmi skutečné formování žáků a studentů.

9. Summary

The thesis explores the phenomenon of reenactment and its potential in education. Reenactment reconstructs historical events and cultures, offering a valuable resource for teaching history. Its main benefit is connecting knowledge about past cultures with their lived realities, leading to a deeper understanding of historical events.

Several open-air museums in the Czech Republic offer educational programs for schools. However, it is unclear to what extent reenactment is included in these programs. Improved communication between providers and schools is necessary to address this issue.

Reenactment events offer students the opportunity to experience history through live interactions. These events, which typically occur outside of school hours, provide an authentic glimpse into the past. However, their limited availability for school trips can be a drawback.

History larps offer an alternative approach to reenactment that is more interactive and accessible to a wider audience. Research suggests that reenactments and larps can positively impact history education by providing a more sensory experience and allowing students to experience history. However, their implementation in the classroom requires consideration of organizational and financial aspects.

In conclusion, reenactment and larps have the potential to enhance history teaching through authentic experiences and an interactive approach to history. However, their integration into educational practice needs to be carefully considered, and potential organizational and financial challenges must be addressed.

10. Seznam pramenů a literatury

10.1 Rozhovory empirické části

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.1, Rozhovor ze dne 21.3.* Olomouc 2024.

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.2, Rozhovor ze dne 21.3.* Olomouc 2024.

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondentka č.3, Rozhovor ze dne 23.3.* Olomouc 2024.

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.4, Rozhovor ze dne 24.3.* Olomouc 2024.

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.5, Rozhovor ze dne 25.3.* Olomouc 2024.

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondentka č.6, Rozhovor ze dne 26.3.* Olomouc 2024.

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.7, Rozhovor ze dne 25.3.* Olomouc 2024.

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.8, Rozhovor ze dne 27.3.* Olomouc 2024.

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.9, Rozhovor ze dne 28.3.* Olomouc 2024.

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.10, Rozhovor ze dne 27.3.* Olomouc 2024.

Osobní archiv autora v Olomouci: *Respondent č.11, Rozhovor ze dne 28.3.* Olomouc 2024.

10.2 Literatura

- AGNEW, Vanessa. *Introduction: What Is Reenactment?*. Criticism 46, 2004, 3.
- ANDRESOVÁ, Klára – JAROŠOVÁ, Eva – KADLEC, Antonín – KESSLER, Vojtěch – MARTÍNEK, Jiří: *Nový dějepis pro SOŠ*. Mníšek pod Brdy 2022.
- BENEŠ, Jaromír: *Archeopark Netolice & Gabreta*. Netolice 2008.
- DRAGOUN, Bohumír: *Dvacet let „experimentálních“ setkání*. Živá archeologie 14, 2014, 1.
- DRAGOUN, Bohumír: *Několik poznámek k budování a provozu archeologického muzea v přírodě*. Živá archeologie 7, 2006, 7.
- FLICK, Uwe: *An introduction to Qualitative research*. Berlín 2006, s. 305-333.
- FOLETTI, Ivan: *Poutní umění ve středověku jako tělesný zážitek*. Brno 2022.
- FORMÁNKOVÁ, Lenka: „*Tom Wengraf: Biograficko-narativní rozhovor je velmi mocná technika*.“. Gender, rovné příležitosti, výzkum 12, 2011, 2.
- FRIEDMAN, Martin: *Využití larpu při výuce českého jazyka a literatury na střední škole*. Brno 2021. (nepublikovaná magisterská diplomová práce).
- GALUŠKA, Luděk: *Archeologický skanzen v Modré u Velehradu – velkomoravské opevněné sídliště středního Pomoraví: (současný stav)*. Archeologia historica 30, 2005, 1.
- GONZÁLEZ MANUEL, José: *Thinking Historically through Historical Reenactment*. Social Sciences 256, 2022, 11.
- HÁLKOVÁ, Lenka: *EXPERIMENTÁLNÍ ARCHEOLOGIE – DOBA LATÉNSKÁ VE VYUČOVÁNÍ DĚJEPISU*. Plzeň 2020. (nepublikovaná magisterská diplomová práce).
- HENDL, Jan: *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha 2005, s. 227-241.
- HLAVÁČEK, Jiří (ed.): *Mezi pakárnou a službou vlasti*. Praha 2022.
- HOFMAN, Petr: *Villa Nova: Okno do minulosti, středisko experimentální archeologie*. Dějiny a současnost 29, 2007, 1.
- HOLAS, Matouš: *Svědectví válečné krajiny – Výsledky interdisciplinárního výzkumu východočeských bojišť z prusko-rakouské války roku 1866*. Hradec Králové 2023.
- CHAMBERLAYNE, Pye – APITZSCH, Ursula – BORNAT, Joanna: *Biographical methods and professional practice*. Bristol 2004.

- CHARMAZ, Kathy: *Grounded theory: Objectivistic and constructivistic methods*. In: DENZIN, Norman – LINCOLN, Yvonna: *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks 2000.
- JÍLEK, Jan: *Comparative research on Roman imports to Moravia before, during and after the Marcomannic Wars, based on published finds (state of research until 2010)*. In: EDRCIH, Michael – KOMORÓCZY, Balázs – MADEJSKI, Paweł – VLACH, Marek (eds.): *Marcomannic Wars and Antonine Plague Selected essays on two disasters that shook the Roman World*. Brno 2020.
- KAUFMAN, Jean-Claude: *Chápající rozhovor*. (přel. Marie Černá). Praha 2010.
- KNOTKOVÁ, Alena: *Zážitková pedagogika*. Hradec Králové 2022.
- KOMORÓCZY, Balázs – RAJTÁR, Ján – Vlach, Marek – Hüssen, Claus-Michael: *A companion to the archeological sources of Roman military interventions into the Germanic territory north of the Danube during the Marcomanic Wars*. In: EDRCIH, Michael – KOMORÓCZY, Balázs – MADEJSKI, Paweł – VLACH, Marek (eds.): *Marcomannic Wars and Antonine Plague Selected essays on two disasters that shook the Roman World*. Brno 2020.
- LANGER, Jiří: *Evropská muzea v přírodě*. Praha 2005.
- MAKÝŠ, Oto: *Construction of a Hypothetical "Celtic" Gate to a Sacred Area in the Frame of the Archaeology Museum at Liptovská Mara*. *Přehled výzkumů / Brno* 51, 2010, 1.
- MANGEL, Tomáš: *Po stopách Keltů" v Nasavrkách*. *Živá archeologie* 7, 2006, 1.
- MCCALMAN, Iain: *The Little Ship of Horrors: Reenacting Extreme History*. *Criticism* 46, 2004, 3.
- MCCALMAN, Ian – PICKERING, Paul: *Historical Re-Enactment: From Realism to the Affective Turn*. Londýn 2010.
- MILES, Matthew – HUBERMAN, Michael: *Qualitative data analysis*. 2. vyd. Londýn 1994.
- NAJBERT, Jaroslav: Facebook a dějepis. *Potenciál profesních komunit na sociální síti pro podporu inovativní výuky dějepisu*. *Historie – Otázky – Problémy* 2023, 2023, 2, s. 73-89.
- NEJEDLÝ, Zdeněk: *O smyslu českých dějin*. Praha 1953.
- ONDŘEKA, Zbyšek: *Výstavba Archeoparku pokračuje*. *Těšínsko: vlastivědný časopis* 51, 2008, 1.

PINKAS, Jaroslav – NAJBERT, Jaroslav – ČINÁTL, Kamil, a kol. *Soudobé dějiny: pro 9. ročník základních škol a víceletá gymnázia*. Plzeň 2022.

PLEINEROVÁ, Ivana: *An experimental station at Březno near Louny (NW Bohemia)*. In: CHARVÁT, Petr – SCOTT, Brian: *Archeology in Bohemia 1986-1990*. Praha 1991, s. 256-259.

PROCHÁZKA, Filip: *Historie českého (československého) reenactingu*. Praha 2023.
(nepublikovaná magisterská diplomová práce).

PUNCH, Keith: *Úspěšný návrh výzkumu*. (přel. Jan Hendl). Praha 2008, s. 86-88.

STRAUSS, Anselm: *Qualitative analysis for social scientists*. Cambridge 1987.

SVOBODA, Ondřej: *Publicistický dokument Reenactment a historická rekonstrukce jako kulturní fenomén*. Praha 2020. (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

ŠEĐOVÁ, KLÁRA – ŠVARŤÍČEK, Roman a kol: *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha 2014.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra: *Muzejní edukace*. Olomouc 2012.

TICHÝ, Radomír: *Centrum experimentální archeologie Všešary v roce 2006*. Zpravodaj muzea v Hradci Králové 32, 2006, 1.

VACEK, Přemysl: *Barokáři*. Praha 2021.

VÁLKA, Miroslav: *Archeoskanzeny jako forma prezentace kulturního dědictví a její využití v turistickém ruchu*. *Etnologické rozpravy* 12, 2005, 2.

WENGER, Étienne – MCDERMOTT, Richard – SNYDER, William: William M. SNYDER: *Cultivating Communities of Practice. A Guide to Managing Knowledge*, Cambridge 2002.

ZBRÁNKOVÁ, Monika – SLOWIOČKOVÁ, Jana: *Muzeum Těšínska se představuje*. *Hradiště Chotěbuz-Podobora*. Těšínsko: vlastivědný časopis okresů Frýdek-Místek a Karviná 45, 2002.

10.2 Online zdroje

ABUŠINOV, Roman: *Nezasloužené ocenění*. Praha 2004. Online: <https://www.roman-abusinov.cz/nezaslouzene-oceneni/> [cit. 28. 2. 2024].

BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *Albigenští*. Praha 2024. Online: <https://albigensti.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *Design dokument*. Praha 2024. Online: <https://www.akkon1291.com/design-dokument/> [cit. 12. 3. 2024].

BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *FAQ*. Praha 2024. Online: <https://albigensti.cz/faq/> [cit. 12. 3. 2024].

BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *Herní svět pro Akkon 1291*. Praha 2024. Online: <https://www.akkon1291.com/herni-svet-pro-akkon-1291/> [cit. 12. 3. 2024].

BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *Herní svět 1313*. Praha 2024. Online: <https://krvavecasy.cz/svet-1313/> [cit. 12. 3. 2024].

BARTONÍČKOVÁ, Renata – BENEŠOVÁ, Gabriela – HOUŠKA, Tomáš: *Informace pro hráče*. Praha 2024. Online: <https://krvavecasy.cz/informace/> [cit. 12. 3. 2024].

BARUS, Martin: *Komité pro udržování památek z války roku 1866, z.s.* Hradec Králové 2011. Online: <https://komitet.1866.cz/o-spolku> [cit. 5. 3. 2024].

BENEŠ, Zdeněk: *O Pičhoře*. Praha 2017. Online: <https://www.virtualniarcheologie.cz/stezka-markomanu/o-pichore/> [cit. 31. 3. 2024].

ČERNÁ FEYFRLÍKOVÁ, Monika: *Panská bitva – Válka dvou královen*. Praha 2022. Online: <https://www.militaryhistory.eu/panska-valka-kraloven/> [cit. 31. 3. 2024].

FAKTOR, Lukáš: *Čas války na přelomu 14. a 15. století*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-nabidka/cas-valky-na-prelomu-14-a-15-stoleti-1.html> [cit. 28. 2. 2024].

FAKTOR, Lukáš: *Náboženství a svátky na přelomu 14. a 15. století*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-nabidka/nabozenstvi-a-svatky-na-prelomu-14-a-15-stoleti.html> [cit. 28. 2. 2024].

- FAKTOR, Lukáš: *Navštivte nový Archeoskanzen Trocnov*. České Budějovice 2023. Online: <https://www.muzeumcb.cz/pobocky/pamatnik-jana-zizky-z-trocnova/archeoskanzen-trocnov/aktualne-6/navstivte-novy-archeoskanzen-trocnov.html> [cit. 28. 2. 2024].
- FAKTOR, Lukáš: *Navštivte nový Archeoskanzen Trocnov*. České Budějovice 2023. Online: <https://www.muzeumcb.cz/pobocky/pamatnik-jana-zizky-z-trocnova/archeoskanzen-trocnov/aktualne-6/navstivte-novy-archeoskanzen-trocnov.html> [cit. 28. 2. 2024].
- FAKTOR, Lukáš: *Řemesla a technologie na přelomu 14. a 15. století*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-nabidka/remesla-a-technologie-na-prelomu-14-a-15-stoleti.html> [cit. 28. 2. 2024].
- FAKTOR, Lukáš: *Zemědělství a strava na přelomu 14. a 15. století*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-nabidka/zemedelstvi-a-strava-na-prelomu-14-a-15-stoleti.html> [cit. 28. 2. 2024].
- FAKTOR, Lukáš: *Život ve středověku na přelomu 14. a 15. století*. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/aktualni-nabidka/zivot-ve-stredoveku-na-prelomu-14-a-15-stoleti.html> [cit. 28. 2. 2024].
- FRANKL, Michal: *Co se stalo na letišti Croydon?*. Praha 2024. Online: <https://lms.historylab.cz/katalog/cviceni/co-se-stalo-na-letisti-croydon> [cit. 5. 4. 2024].
- FULLER, Deb: *How to run a Reenactment – introduction to reenactments and Reenactors*. Exarc 15, 2019, 1. Online: <https://exarc.net/issue-2019-1/mm/how-run-reenactment-part-1> [cit. 13. 01. 2024].
- HEEB, Julia: *Engaging Diverse Audiences at the Archaeological Open-Air Museum Düppel in Berlin – Practical Examples and New Strategies*. Berlín 2019. Online: <https://exarc.net/issue-2019-3/aoam/engaging-diverse-audiences-duppel> [cit. 12. 3. 2024]
- HRONOVÁ KŘÍŽOVÁ, Milada: *U jeskyně Býčí skála pokřtí repliku velmi ceněného rituálního vozu. Vytvořil ji student FF UP*. Olomouc 2022. Online: <https://www.zurnal.upol.cz/nc/zprava/clanek/u-jeskyne-byci-skala-pokrti-repliku-velmi-ceneneho-ritualniho-vozu-vytvoril-ji-student-ff-up/> [cit. 26. 3. 2024].
- JANIONIS, Andrius: *Kernave Archaeological Site – the Place for Experimental and Living Archaeology*. Kernave 2018. Online: <https://exarc.net/issue-2018-3/mm/kernave-archaeological-site> [cit. 28. 2. 2024].

JUŘINA, Petr: *Římský den oslavil Germanikovo vítězství nad barbary*. Praha 2015. Online: <https://www.ff.cuni.cz/2015/06/rimsky-den-oslavil-germanikovo-vitezstvi-nad-barbary/> [cit. 31. 3. 2024].

KEMP, Simon: *Digital 2022: Global Overview Report, 26. 1. 2022*. Singapur 2022. Online: <https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report> [25. 3. 2024].

KONEČNÝ, Tomáš: *Malé války*. Žumberk 2023. Online: <https://www.facebook.com/malevalky> [cit. 12. 3. 2024].

KRAUSOVÁ, Kristýna: POZVÁNKA: *Cheb oslaví 75. výročí od konce druhé světové války*. Cheb 2020. Online: <https://pres.upmedia.cz/zpravy/pozvanka-cheb-oslavi-75-vyroci-od-konce-2-svetove-valky> [cit. 26. 3. 2024].

KUPKA, Jaroslav: *Bitva u Jankova*. Jankov 2017. Online: <https://www.bellum.cz/bitva-u-jankova.html> [cit. 31. 3. 2024].

PACHTA, Edgar: *Pozvánka na akci Ořechov 1945*. Holedeč 2022. Online: <https://magazin.reenactor.cz/pozvanka-na-akci-orechov-1945/> [cit. 26. 3. 2024].

PACHTA, Edgar: *Připomínka osvobození Brna – Veverí 12.4.2019*. Brno 2019. Online: <https://www.valka.cz/16018-Pripominka-osvobozeni-Brna-Veveri-12-4-2019> [cit. 26. 3. 2024].

SEIXAS, Peter: *Historical Thinking Concepts*. Vancouver 2014. Online: <https://historicalthinking.ca/historical-thinking-concepts> [cit. 5. 4. 2024].

SVOBODA, Tomáš: *Mezinárodní den archeologie na Trocnově*. České Budějovice 2021. Online: <https://www.muzeumcb.cz/program/doprovodne-akce/mezinarodni-den-archeologie-na-trocnove-1.html> [cit. 29. 3. 2024].

ŠIMKOVÁ, Tereza: *Archevita, stopami věků*. Roztoky 2023. Online: <https://www.archevita.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

ŠIMKOVÁ, Tereza: *Archevita, stopami věků*. Roztoky 2023. Online: <https://www.archevita.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

TICHÝ, Radomír – MILLER Jiří: *Expedice monoxylon III*. Praha 2019. Online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/219411058090914/> [cit. 28. 2. 2024].

URBÁNEK, Dan: *Je dobojováno! Děkujeme všem účastníkům i návštěvníkům za přízeň!* Brno 2023. Online: <https://www.mladejov1915.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

VÁŇA, Jan: *Venkovní skanzen Keltské oppidum jako dětské hřiště.* Dobšice 2015. Online: <https://www.obec-dobsice.cz/venkovni-skanzen-keltske-oppidum-jako-detske-hriste/d-1068> [cit. 28. 2. 2024].

VEJVODOVÁ, Markéta. *Rekonstrukce bitvy u Jankova připomněla již 379. výročí této významné události.* Praha 2024. Online: <https://region.rozhlas.cz/rekonstrukce-bitvy-u-jankova-pripomnela-jiz-379-vyroci-teto-vyznamne-udalosti-9186472> [cit. 26. 3. 2024].

VÉLOVÁ, Lucie: *Colloquium Augustum - Dies romanus (Praha, Archeopark Liboc).* Praha 2014. Online: <https://www.archeologienadosah.cz/akce/colloquium-augustum-dies-romanus-praha-archeopark-liboc> [cit. 31. 3. 2024].

VÉLOVÁ, Lucie: *Piňhora u Dobřichova.* Praha 2012. Online: <https://www.archeologienadosah.cz/vylety/pichora-u-dobrichova> [cit. 31. 3. 2024].

VICHROVÁ, Věra: *373. výročí bitvy.* Jankov 2018. Online: <https://obecjankov.cz/historie/bitva-u-jankova/373-vyroci-bitvy> [cit. 5. 3. 2024].

VLASATÝ, Tomáš: *Mannfall, raně středověká bojovka.* Slaný 2019. Online: <https://mannfall.cz/cs/home/> [cit. 31. 3. 2024].

VLASATÝ, Tomáš: *Zaměstnancům platy, reenactorům zážitky.* Slaný 2020. Online: <https://sagy.vikingove.cz/zamestnancum-platy-reenactorum-zazitky/> [cit. 13. 01. 2024].

WIHODA, Martin: *Velká Morava a její místo v dějinách.* Praha 2018. Online: https://www.youtube.com/watch?v=5o8fhcOgU24&t=7s&ab_channel=LLionTV [cit. 28. 2. 2024].

1914: Do Vánoc budeme doma. Slaný 2024. Online: <http://www.awainqerch.cz/1914/> [cit. 12. 3. 2024].

25.5.2024 | 9:00 - 17:00 | NA JANTAROVÉ STEZCE. Český Těšín 2024. Online: <https://www.archeoparkchotebuz.cz/akce/na-jantarove-stezce-5/> [cit. 26. 3. 2024].

26. ročník Dobývání. Chrastava 2024. Online: <https://curiavitkov.cz/event/dobyvani/> [cit. 26. 3. 2024].

5/8 *Jankov 1645*. Praha 2024. Online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13643067002-k-pocte-zbran/420235100221003/> [cit. 26. 3. 2024].

80 let Operace Anthropoid - Vzpomínkový večer k výročí atentátu na Reinharda Heydricha. Praha 2022. Online: https://mzv.gov.cz/london/cz/aktuality/x80_let_operace_anthropoid_vzpominkovy.html [cit. 31. 3. 2024].

Akce. Liberec 2024. Online: <https://curiavitkov.cz/akce/> [cit. 28. 2. 2024].

Altsteinzeitliche Knochenklangbilder. Praha 2024. Online: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100051111259404> [cit. 5. 4. 2024].

Archeologické dny 2023. Mikulčice 2023. Online: <https://www.masaryk.info/akce/1466/> [cit. 26. 3. 2024].

Archeologické muzeum v přírodě. Rychnov nad Kněžnou 2024. Online: <https://www.villanova.cz/archeologicke-muzeum-v-prirode> [cit. 28. 2. 2024].

Archeologický park Liboc. Praha 2024. Online: <https://www.facebook.com/archaia.cz> [cit. 28. 2. 2024].

Archeopark Chotěbuz-Podobora. Chotěbuz 2024. Online: <https://www.archeoparkchotebuz.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

Archeopark Netolice. Netolice 2024. Online: <https://www.netolice.cz/turista-a-volny-cas/archeopark-netolice/> [cit. 28. 2. 2024].

Archeopark Netolice. Netolice 2024. Online: <https://www.netolice.cz/turista-a-volny-cas/archeopark-netolice/> [cit. 28. 2. 2024].

Archeopark. Bärnau-Tachov 2024. Online: <https://www.geschichtspark.de/cs/historicky-park/archeopark/> [cit. 28. 2. 2024].

Archeoskanzen Březno u Loun. Březno u Loun 2024. Online: <https://www.archeoskanzenbrezno.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

Archeoskanzen Havránok – cenník. Ružomberok 2023. Online: <https://liptovskemuzeum.sk/expozicia/havranok/cennik/> [cit. 28. 2. 2024].

Archeoskanzen Havránok. Ružomberok 2023. Online: <https://liptovskemuzeum.sk/expozicia/havranok/> [cit. 28. 2. 2024].

Austerlitz 2023 – 218. výročí Bitvy tří císařů. Brno 2023. Online: <https://www.austerlitz.org/cz/austerlitz-2023-218-vyroci-bitvy-tri-cisaruu/> [cit. 26. 3. 2024].

Bílá hora 1620. Praha 2023. Online: https://www.praha.eu/jnp/cz/co_delat_v_praze/volny_cas/bila_hora_1620.html [cit. 31. 3. 2024].

Bitva Budyně. Praha 2023. Online: <https://www.bitva-budyne.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

Bitva Mladějov Blossdorf 1915 (sobota 24. srpna 2024). Mladějov 2024. Online: <https://www.mladejov.cz/bitva> [cit. 26. 3. 2024].

Bitva Trocnov. Praha 2024. Online: https://sub-utraque.cz/bitva-trocnov-2024/?fbclid=IwAR3CMkn3kjOrdNLsWh0ZuhX3n00b5rHHo1toQL_vBqqPxgqP3nCveAy8Ws8_aem_AR_-1yOKeG7wBbFfbWjLleB--sJu5L_XGR6FZv5HxOn3Sr40ik213ENSRmClyVBjr5OIyxohrYlx9zgXs1EMnmjB [cit. 26. 3. 2024].

Bitva tří císařů ve Slavkově: historie ožije o víkendů 1. a 2. prosince. Slavkov u Brna 2022. Online: <https://www.slavkov.cz/bitva-tri-cisaruu-ve-slavkove-historie-ozije-o-vikendu-2-prosince/> [cit. 28. 2. 2024].

Bitva u Slavkova – Austerlitz. Slavkov u Brna 2024. Online: <https://www.1805.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

Bitva u Sudoměře. České Budějovice 2024. Online: <https://bitvausudomere.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

Bitva u Znojma a další Napoleonův triumf. Znojmo 2024. Online: <https://www.morava-napoleonska.cz/cz/pamatky-na-morave/bitva-u-znojma-a-dalsi-napoleonuv-triumf/> [cit. 26. 3. 2024].

Bitva, která změnila Evropu. Hradec Králové 2024. Online: <https://www.koniggratz1866.eu/Uvodni-stranka.html> [cit. 26. 3. 2024].

Bronzový kvaš. Louny 2023. Online: <https://www.louny.eu/akce/bronzovy-kvas/13684/> [cit. 26. 3. 2024].

Býčí skála 2023. Blansko 2023. Online: <https://www.muzeum-blanenska.cz/vystavy/byci-skala-2023> [cit. 26. 3. 2024].

Býčí skála 2023: Setkání přátel halštatské kultury. Blansko 2023. Online: <https://www.cz-museums.cz/calendariumDetail/62658> [cit. 26. 3. 2024].

Cyrlometodějské dny, 2.–3. 7. 2022. Český Těšín 2022. Online: <https://www.archeoparkchotebuz.cz/cyrlometodejske-dny-2-3-7-2022/> [cit. 26. 3. 2024].

Cyrlometodské slávnosti 2023. Bojná 2023. Online: <https://hradiskovaly.sk/cyrlometodske-slavnosti/> [cit. 26. 3. 2024].

Čára. Terezín 2024. Online: <https://cara.rolling.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

Den Brna na hradě Špilberku. Brno 2023. Online: <https://www.spilberk.cz/den-brna-2023/t1443> [cit. 31. 3. 2024].

Den Brna. Brno 2024. Online: <https://www.ticbrno.cz/den-brna> [cit. 31. 3. 2024].

Den sil podpory a výcviku Cihelna 2004 Králiky. Praha 2004. Online: <https://www.army.cz/scripts/detail.php?id=6982> [cit. 26. 3. 2024].

Detektorové hledání. Mušov 2024. Online: <https://www.archeologiemusov.cz/hledani-detektorem/> [cit. 28. 2. 2024].

Dies Romanus – Římský den. Praha 2015. Online: <http://www.archaia.cz/LIBOC/Rimani/rimani.htm> [cit. 31. 3. 2024].

Doba vikinská – Viking age. Praha 2014. Online: <https://www.facebook.com/groups/422184364580661/about> [25. 3. 2024].

Edukační programy pro školy. Louny 2024. Online: <https://www.archeoskanzenbrezno.cz/edukace/> [cit. 28. 2. 2024].

EXARC Members Archaeological (Open-Air) Museums Archeopark Praveku Vsestary (CZ). Lelystad 2003. Online: <https://exarc.net/members/venues/archeopark-vsestary-cz> [cit. 28. 2. 2024].

EXARC Members Archaeological (Open-Air) Museums Zemeraj Nature Adventure Park (CZ). Lelystad 2018. Online: <https://exarc.net/members/venues/zemeraj-cz> [cit. 28. 2. 2024].

Expedice monoxylon. Vsestary 2024. Online: <https://www.monoxylon.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

Expozice na hradisku valy. Bojná 2024. Online: <https://hradiskovaly.sk/uvod-hradisko-valy/expozicia-na-hradisku-valy/> [cit. 28. 2. 2024].

Frontiers of the Roman Empire – The Danube Limes (Western Segment) (Austria, Germany, Slovakia. Paříž 2021. Online: <https://whc.unesco.org/en/decisions/7943/> [cit. 28. 2. 2024].

Germania Subacta Program 2023. Brno 2023. Online: <https://www.branadorimskerise.cz/aktuality/item/119/> [cit. 31. 3. 2024].

Germania subacta. Brno 2021. Online: <https://archo-muzeo.phil.muni.cz/aktualne/kalendar-akci/germania-subacta-2> [cit. 31. 3. 2024].

Historical reenactment. Londýn 2016. Online: https://en.wikipedia.org/wiki/Historical_reenactment [cit. 13. 01. 2024].

Historická rekonstrukce. Praha 2008. Online: https://cs.wikipedia.org/wiki/Historick%C3%A1_rekonstrukce [cit. 13. 01. 2024].

Historický šerm/historical fencing. Praha 2009. Online: <https://www.facebook.com/groups/66625379898/about> [25. 3. 2024].

Historie akcí BOUDA / CIHELNA v letech 1993-2007. Králíky 2007. Online: http://www.akcecihelna.com/z_historie_akce.php?cat=2007 [cit. 26. 3. 2024].

Historie. Brno 2024. Online: <https://denbrna.cz/historie/> [cit. 31. 3. 2024].

Historie. Brno 2024. Online: <https://denbrna.cz/historie/> [cit. 31. 3. 2024].

HistoryPark Ledčice: Živá a zábavná archeologie pro všechny. Ledčice 2024. Online: <https://historypk.cz/Default.aspx> [cit. 28. 2. 2024].

Hra. Terezín 2024. Online: <https://legie.rolling.cz/#hra> [cit. 12. 3. 2024].

Hradecký dvůr Alžběty Richenzy. Praha 2024. Online: https://hradeckydvor.net/?fbclid=IwAR3RklgpjtFrtjILYMo_SLAcP3KSro7_m6r9ilKxdaGf-hvAr5eedXHhVYM_aem_AWWhRTpOa3wuBfkEav3r0tVehHzgVp9YFEMY4mgylFHtjViiCK8SybLhVyHP7kap1r-aWp87E0W0lSiNJ04to6E9 [cit. 26. 3. 2024].

Husiti na tvrzi. Kutná Hora. Online: <https://www.kutnahora.cz/calendar/husiti-na-tvrzi-2022> [cit. 26. 3. 2024].

I v tomto školním roce pokračujeme ve školních programech!. Vyškov 2023. Online: <https://www.facebook.com/TeutaGanna/posts/pfbid0QxvfnzFcvqKVp7p7mXtX4puwqvRYTD4LbddfV5t8iNeutDHgDSae6eNyB4hpsAVwl> [cit. 5. 4. 2024].

Informace pro základní a střední školy. Ledčice 2024. Online: <https://historypk.cz/Program.aspx> [cit. 28. 2. 2024].

IV. Sborníky Projektu Austerlitz. Brno 2008. Online: <https://www.austerlitz.org/cz/category/historie/sborniky-projektu-austerlitz/> [cit. 26. 3. 2024].

Keltské dědictví evropského věhlasu. Spolek Boii slaví 20 let od svého založení. Nasavrky 2022. Online: <https://zemekeltu.cz/novinky/> [cit. 28. 2. 2024].

Klub Bouda. Těchonín 2024. Online: <https://www.tvrzbouda.cz/klub-bouda> [cit. 28. 2. 2024].

Klub vojenské historie Kralka. Kuřim 2024. Online: <https://ks5.cz/cs/klub-vojenske-historie-kralka/> [cit. 28. 2. 2024].

Kontakt. Liberec 2024. Online: <https://curiavitkov.cz/kontakt/> [cit. 28. 2. 2024].

Královský průvod 2021 - Radotín Černošice Mokropsy Dobřichovice Lety Řevnice Hlásná Třebaň Karlštejn. Praha 2022. Online: https://www.youtube.com/watch?v=fQHASRDDv0I&ab_channel=cestoffka [cit. 26. 3. 2024].

Krumbenowe. Český Krumlov 2023. Online: <https://www.krumbenowe.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

Kupecká osada Krumbenowe. Český Krumlov 2023. Online: <https://muzeumck.cz/event/kupecka-osada-krumbenowe/> [cit. 29. 3. 2024].

Kvaš. Louny 2021. Online: <https://www.muzeumlouny.cz/kvas-14386> [cit. 26. 3. 2024].

Kým vším byli vikingové?. Uherské Hradiště 2023. Online: <https://www.facebook.com/skollreenactment/posts/pfbid02dGB9z9tSqUVSCjBFwsrTM5UWkAxUcg7neBRMpaWqhf5A4ZEjyUCTE9zNb4YAgKd5l> [cit. 5. 4. 2024].

LARP CZ. Praha 2011. Online: <https://www.facebook.com/groups/200829226623492/about> [25. 3. 2024].

Legie. Terezín 2024. Online: <https://legie.rolling.cz/#uvod> [cit. 12. 3. 2024].

Legiovlak. Praha 2024. Online: <https://www.csol.cz/projekty/legiovlak/> [cit. 5. 4. 2024].

Léto s vojenskou historií Ořechov. Praha 2021. Online: <https://www.csol.cz/akce/leto-s-vojenskou-historii-orechov/> [cit. 26. 3. 2024].

Living history. Mechanicsburg 2016. Online: https://en.wikipedia.org/wiki/Living_history [cit. 13. 01. 2024].

Lokalita a stavby. Liberec 2024. Online: <https://curiavitkov.cz/lokalita-a-stavby/> [cit. 28. 2. 2024].

Materiály do výuky. Praha 2017. Online: <https://dum.rvp.cz/?keyword=Spiralis> [cit. 26. 3. 2024].

Metrem do středověku. Praha 2023. Online: <http://www.archaia.cz/page.html> [cit. 28. 2. 2024].

Mezinárodní den archeologie 2023 na FF UK. Praha 2023. Online: <https://www.ff.cuni.cz/udalost/mezinarodni-den-archeologie-2023-na-ff-uk/> [cit. 29. 3. 2024].

Mezinárodní den archeologie 2023. Praha 2023. Online: <https://upa.ff.cuni.cz/cs/2023/07/24/mezinarodni-den-archeologie-2023/> [cit. 29. 3. 2024].

Mezinárodní den archeologie POD PÁLAVOU | 20.-22. 10. 2023. Pasohlávky 2023. Online: <https://www.branadorimskerise.cz/aktuality/item/125/> [cit. 29. 3. 2024].

Mezinárodní den archeologie pod Pálavou. Pavlov 2023. Online: <https://www.archeoparkpavlov.cz/mezinarodni-den-archeologie-pod-palavou/t1432> [cit. 29. 3. 2024].

Muzejníček – časopis pro děti. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/muzeum-virtualne/edukacni-materialy/casopis-muzejnicek/> [cit. 28. 2. 2024].

Múzeum Velkej Moravy v Bojně. Bojná 2012. Online: <https://hradiskovaly.sk/muzeum-velkej-moravy/informacie-o-muzeu/> [cit. 28. 2. 2024].

Muzeum. Těchonín 2024. Online: <https://www.tvrzbouda.cz/muzeum> [cit. 28. 2. 2024].

Na Semenci se ocitli v pravěku. Pekli placky či vyráběli došky. České Budějovice 2022. Online: <https://ceskobudejovicky.denik.cz/ctenar-reporter/na-semenci-se-ocitli-v-praveku-pekli-placky-ci-vyrabeli-dosky-20220820.html> [cit. 26. 3. 2024].

Na základě absolvování kvalitního edukačního programu v paměťové instituci nebo ve veřejném prostoru vytváří vlastní výstup. Praha 2024. Online: <https://prohlednout.rvp.cz/ovu/cas-dej-002-zv9-015> [cit. 9. 4. 2024].

Nabídka programů. Všestary 2024. Online: https://archeoparkvsestary.cz/?page_id=46 [cit. 28. 2. 2024].

Národ sobě. Ústí nad Labem 2024. Online: <https://narodsobe.rolling.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

Náš tým. Trutnov 2024. Online: <https://www.stachelberg.cz/nas-tym/> [cit. 28. 2. 2024].

Návštěva muzea: Vše důležité, než vyrazíte na cestu. Kuřim 2024. Online: <https://ks5.cz/cs/navsteva-muzea/> [cit. 28. 2. 2024].

Největší římsko-barbarský festival GERMANIA SUBACTA (2.-3. 9. 2022). Brno 2022. Online: <https://www.arub.cz/nejvetsi-rimsko-barbarsky-festival-germania-subacta-2-3-9-2022/> [cit. 31. 3. 2024].

O archeoparku. Všestary 2024. Online: https://archeoparkvsestary.cz/?page_id=99 [cit. 28. 2. 2024].

O archeoskanzenu. Louny 2024. Online: <https://www.archeoskanzenbrezno.cz/historie-vyzkumu-v-brezne/> [cit. 28. 2. 2024].

O archeoskanzenu. Louny 2024. Online: <https://www.archeoskanzenbrezno.cz/historie-vyzkumu-v-brezne/> [cit. 28. 2. 2024].

O Legiovlaku. Praha 2024. Online: <https://www.csol.cz/projekty/legiovlak/o-legiovlaku/> [cit. 5. 4. 2024].

O nás. Praha 2024. Online: <https://www.dobakarlova.cz/o-nas/>

O projektu. Všestary 2024. Online: https://archeoparkvsestary.cz/?page_id=101 [cit. 28. 2. 2024].

O Zemi keltů. Nasavrky 2024. Online: <https://zemekeltu.cz/o-zemi-keltu/> [cit. 28. 2. 2024].

Obléhání hradu Švihov 2023. Praha 2023. Online: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/akce/90983-oblehani-hradu-svihov-2023> [cit. 26. 3. 2024].

Od pravěku až po středověk. Asparn an der Zaya 2024. Online: <https://www.mamuz.at/cs/vystavy/schloss-asparn-zaya/1-von-der-urgeschichte-bis-ins-mittelalter> [cit. 28. 2. 2024].

Ohlédnutí za druhým ročníkem festivalu „Markomania“ v Dobřichově. Praha 2023. Online: <https://www.facebook.com/StredoceskaUappka/posts/pfbid02fHBytG6d89svHWzbDWakMLvHe4jA9EeD2osXsnYbsfWAuNgAJdRVRaByYjppWy1l> [cit. 31. 3. 2024].

Operace Anthropoid: rekonstrukce útoku na Heydricha. Praha 2022. Online: <https://1942.cz/udalost/operace-anthropoid-rekonstrukce-utoku-na-heydricha> [cit. 26. 3. 2024].

Operace Liebenthal. Brno 2017. Online: <https://larpovadatabaze.cz/larp/operace-liebenthal/cs/51000> [cit. 12. 3. 2024].

Osada z doby železné. Plzeň 2022. Online: <https://zooplzen.cz/expozice-a-zvirata/evropa/osada-z-doby-zelezne/> [cit. 28. 2. 2024].

Pietní akt na Mohyle míru. Prace 2022. Online: <https://www.1805.cz/akce/pietni-akt-na-mohyle-miru/> [cit. 5. 3. 2024].

Planeta Yó – Koumákova reportáž: Expedice monoxylon. Praha 2020. Online: <https://decko.ceskatelevize.cz/video/i753321> [cit. 28. 2. 2024].

Pomoc z nebes – silvestr 1939. Terezín 2024. Online: <https://silvestr1939.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

Praktické. Slaný 2024. Online: <http://www.awainqerch.cz/1914/prakticke/> [cit. 12. 3. 2024].

Pravěká osada Křivolík. Česká Třebová 2024. Online: <http://www.krivolik.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

Pravěká osada Křivolík. Česká Třebová 2024. Online: <http://www.krivolik.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

Pravěký den 2022. Semenec v Týně nad Vltavou 2022. Online: <https://www.muzeumsemenec.cz/aktuality/praveky-den-2022> [cit. 26. 3. 2024].

Pravěký den. Semenec v Týně nad Vltavou 2022. Online: <https://www.tynnadvltavou.cz/kalendar/815-praveky-den> [cit. 26. 3. 2024].

Pro Návštěvníky. Praha 2024. Online: <https://bilahora.eu/projekt-bila-hora-1620/> [cit. 31. 3. 2024].

Pro návštěvníky. Rychnov nad Kněžnou 2024. Online: <https://www.villanova.cz/pro-navstevniky> [cit. 28. 2. 2024].

Programová nabídka. Chotěbuz 2024. Online: <https://www.archeoparkchotebuz.cz/pro-skoly/programova-nabidka/> [cit. 28. 2. 2024].

Prohlídka. Trutnov 2024. Online: <https://www.stachelberg.cz/prohlidka/> [cit. 28. 2. 2024].

Projekt Rekonstrukce středověkého panovnického dvora. Praha 2017. Online: <https://hradeckydvor.net/> [cit. 31. 3. 2024].

Průmyslové muzeum Mladějov na Moravě 9.8.2014, Rekonstrukce bitvy z I. světové války Mladějov - Blosdorf 1915. Mladějov 2014. Online: https://www.vlacky.com/foto_akce/2014/mladejov/ [cit. 26. 3. 2024].

Průvod Karla IV na Karlštejn. Praha 2021. Online: <https://www.dobakarlova.cz/l/pruvod-karla-iv-na-karlstejn/> [cit. 26. 3. 2024].

Průvodce pražskou archeologií má třetí místo v soutěži Zlatý mamut. Praha 2018. Online: <https://www.npu.cz/cs/novinky/43006-pruvodce-prazskou-archeologii-ma-treti-misto-v-soutezi-zlaty-mamut> [cit. 26. 3. 2024].

Průvodcovská trasa. Rychnov nad Kněžnou 2024. Online: <http://www.hanicka.cz/pruvodcovska-trasa> [cit. 28. 2. 2024].

Představujeme archeologický park Liboc. Praha 2003. Online: http://www.archaia.cz/liboc/lib_pred.htm#predstavujeme [cit. 28. 2. 2024].

Příliš krátká neděle. Praha 2024. Online: <https://priliskratkanedele.larpy.cz/> [cit. 12. 3. 2024].

Reenact definition & Meaning. Springfield 2023. Online: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/reenact> [cit. 13. 01. 2024].

Reenactment. San Mateo 2024. Online: <https://www.vocabulary.com/dictionary/reenactment> [cit. 13. 01. 2024].

Re-enactment: Cambridge 2024. Online: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/re-enactment> [cit. 13. 01. 2024].

Rekonstrukce korunovace Karla IV v katedrále sv. Víta. Praha 2016. Online: <https://www.dobakarlova.cz/l/kopie-z-rekonstrukce-korunovace-karla-iv-v-katedrale-sv-vita/> [cit. 26. 3. 2024].

Rekonstrukce korunovace Karla IV. v Událostech v kultuře. Praha 2016. Online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11569551204-prazska-korunovace-karla-iv/bonus/27910/> [cit. 26. 3. 2024].

RepliCon – veletrh šermu a fantasy. Praha 2024. Online: <https://www.replicon.cz/> [cit. 29. 3. 2024].

Repliku středověkého sídla u Chrastavy budují nadšenci už čtvrt století. Praha 2023. Online: <https://cesky.radio.cz/repliku-stredovekeho-sidla-u-chrastavy-buduji-nadsenci-uz-ctvrt-stoleti-8787783> [cit. 28. 2. 2024].

Rezervace. Modrá 2024. Online: <https://www.archeoskanzen.cz/rezervace> [cit. 28. 2. 2024].

Römerstadt Carnuntum. Petronell-Carnuntum 2024. Online: https://www.carnuntum.at/de/roman_city_of_carnuntum [cit. 28. 2. 2024].

Römerstadt Carnuntum. Petronell-Carnuntum 2024. Online: https://www.carnuntum.at/de/roman_city_of_carnuntum [cit. 28. 2. 2024].

Samoobslužné pracovní listy. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/vzdelavani/muzeum-virtualne/edukacni-materialy/samoobsluzne-pracovni-listy/> [cit. 28. 2. 2024].

Sdružení Curia Vítkov. Praha 2006. Online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/206411000320910/cast/121583/> [cit. 28. 2. 2024].

Semináře. Praha 2024. Online: <https://www.replicon.cz/seminare.aspx> [cit. 29. 3. 2024].

SHŠ Ordo Military. Česká Lípa 2024. Online: <https://www.facebook.com/shsordomilitary> [cit. 26. 3. 2024].

Schulprogramme in Carnuntum. Petronell-Carnuntum 2024. Online: <https://www.carnuntum.at/de/schools> [cit. 28. 2. 2024].

Sköll reenactment. Uherské Hradiště 2024. Online: <https://www.facebook.com/skollreenactment> [cit. 5. 4. 2024].

Slavnosti svobody Plzeň - Díky, Ameriko!. Plzeň 2021. Online: <https://new-york.czechcentres.cz/program/slavnosti-svobody-plzen> [cit. 26. 3. 2024].

Slavnosti svobody Plzeň. Plzeň 2024. Online: <https://www.slavnostisvobody.cz/> [cit. 26. 3. 2024].

Současnost. Chotěbuz 2024. Online: <https://www.archeoparkchotebuz.cz/o-archeoparku/soucasnost/> [cit. 28. 2. 2024].

Studijní seminář Doby Karlovy 6.Dubna 2024 v Hradci Králové. Praha 2024. Online: <https://www.dobakarlova.cz/l/studijni-seminar-2024/> [cit. 26. 3. 2024].

Školní exkurze. Česká Třebová 2024. Online: <http://www.krivolik.cz/skolni-exkurze/> [cit. 28. 2. 2024].

Školy. Asparn an der Zaya 2024. Online: <https://www.mamuz.at/cs/skoly/schloss-asparn-zaya/prohlidky> [cit. 28. 2. 2024].

Štítý stříbrného lva – výlet do 14. století. Praha 2021. Online: <https://www.hrad-velhartice.cz/cs/akce/72330-stity-stibrneho-lva-vylet-do-14-stoleti> [cit. 26. 3. 2024].

Tanky a na dvě stovky účinkujících. Akce Cihelna ukázala bojové operace jara 1945. Praha 2020. Online: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/tanky-a-na-dve-stovky-ucinkujicich-akce-cihelna-ukazala-bojove-operace-jara-1945-45434> [cit. 26. 3. 2024].

Tavba skla v replice středověké pece 2022. Havlíčkův Brod 2022. Online: <https://www.muzeumhb.cz/akce/sklarska-tradice-nezna-hranic-die-glassmachertradition-kennt-keine-grenzen/> [cit. 28. 2. 2024].

Teuta Ganna z. s.. Vyškov 2024. Online: <https://www.facebook.com/TeutaGanna> [cit. 5. 4. 2024].

Trocnov ožije tradiční bitvou. České Budějovice. Online: <https://www.kraj-jihocesky.cz/cs/trocnov-ozije-tradicni-bitvou> [cit. 26. 3. 2024].

V archeoskanzenu v Modré na Uherskohradištsku vzniká unikátní Klenotnice Velké Moravy. Brno 2024. Online: <https://www.mzm.cz/aktuality-1/v-archeoskanzenu-v-modre-na-uherskohradistsku-vznika-unikatni-klenotnice-velke-moravy> [cit. 28. 2. 2024].

Válka a vojenství v době Jana Žižky 2024. České Budějovice 2024. Online: <https://www.muzeumcb.cz/program/doprovodne-akce/valka-a-vojenstvi-v-dobe-jana-zizky-2024.html> [cit. 26. 3. 2024].

Veligrad 2022: Boj o hradiště. Brno 2022. Online: <https://www.mzm.cz/aktuality-1/veligrad-2022-boj-o-hradiste> [cit. 26. 3. 2024].

Venkovní archeologický areál. Asparn an der Zaya 2024. Online: <https://www.mamuz.at/cs/vystavy/schloss-asparn-zaya/venkovni-archeologicky-areal> [cit. 28. 2. 2024].

Vítězné projekty 2 ročníku Ceny. Brno 2019. Online: <https://cenazlatymamut.cz/rocniky/rocnik-2019/vitezne-projekty-2-rocniku> [cit. 28. 2. 2024].

Vojáci na vsi. Vysoký Chlumeč 2023. Online: <https://www.muzeum-pribram.cz/detail-akce/vojaci-na-vsi/> [cit. 26. 3. 2024].

Vojáci v Invalidovně. Praha 2022. Online: <https://www.invalidovna-praha.cz/cs/akce/80857-vojaci-v-invalidovne> [cit. 26. 3. 2024].

Výuka v muzeu: Třídní výlet. Bärnau-Tachov 2024. Online: <https://www.geschichtspark.de/cs/informace-pro-navstevniky/vyuka-v-muzeu/> [cit. 28. 2. 2024].

Vzdělávací program pro ZŠ a SŠ. Praha 2003. Online: http://www.archaia.cz/liboc/lib_vzdl.htm#vzdelavaci [cit. 28. 2. 2024].

Workshopy v Zámku. Asparn an der Zaya 2024. Online: <https://www.mamuz.at/cs/skoly/schloss-asparn-zaya/workshopy-v-zamku-asparn-zaya> [cit. 28. 2. 2024].

Základní informace. Praha 2024. Online: <https://www.replicon.cz/o-veletrhu.aspx> [cit. 29. 3. 2024].

Země keltů. Nasavrky 2024. Online: <https://zemekeltu.cz/> [cit. 28. 2. 2024].

Země ráj, pro školy. Kovářov 2024. Online: <https://www.zemeraj.cz/pro-skoly/> [cit. 28. 2. 2024].

Zemeraj Nature Adventure Park (CZ). Lelystand 2018. Online: <https://exarc.net/members/venues/zemeraj-cz> [cit. 28. 2. 2024].

Zlatokopecký skanzen. Zlaté hory 2021. Online: <https://zlatehory.cz/zlatokopecky-skanzen/os-13879> [cit. 28. 2. 2024].

Zlatý mamut – Projekt kupecká osada Krumbenowe získal významné tuzemské ocenění za popularizaci archeologie. Český Krumlov 2018. Online: <https://muzeumck.cz/event/zlaty-mamut-oceneni-za-popularizaci-archeologie/> [cit. 26. 3. 2024].

Zřizovatel projektu. Bärnau-Tachov 2024. Online: <https://www.geschichtspark.de/cs/historicky-park/zrizovatel/> [cit. 28. 2. 2024].